

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКОВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

Шевчук С.С.

**РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРАКТИК У
ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ
СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ**

Навчально-методичний посібник

Біла Церква – 2018

УДК 378.147
ББК 64.9 (11)
Ш 30

Шевчук С.С. **Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування**: Навчально-методичний. /С.С.Шевчук. – Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «УМО» НАПНУ. – 2018. – 139с.

Навчально-методичний посібник розроблено на допомогу педагогам професійної школи (викладачам загальнотехнічних і спеціальних дисциплін, майстрам виробничого навчання, старшим майстрам, методистам закладів професійної освіти) у процесі формування їхніх професійних знань, умінь і навичок з питань планування, організації та здійснення інноваційної навчально-організаційної і методичної діяльності при опануванні навчальними елементами програм змістових модулів «Сучасні технології навчання професії», «Інноваційна діяльність педагога професійної школи», «Методика впровадження сучасних освітніх практик» робочої програми навчального нормативного модулю 4 «Організаційно-методичні засади професійного навчання у професійних (професійно-технічних) навчальних закладах».

У матеріалах посібника розкриваються аспекти розвитку професійної освіти в Україні у контексті євроінтеграційних освітніх процесів, сутність інновацій та їх реалізація у навчально-організаційній діяльності педагогічних працівників шляхом опанування ними методикою впровадження у закладах професійної (професійно-технічної) освіти сучасних освітніх практик на основі компетентнісного підходу.

Матеріали навчально-методичного посібника є актуальними для педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які готують фахівців для сфери обслуговування, містять цікаву і корисну інформацію для аудиторної та самостійної роботи, включену в програму курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти за очною, очно-дистанційною та заочною формами на базі Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДВНЗ «УМО» НАПНУ.

Рецензенти:

***В.С.Кулішов**, к.пед.н., старший викладач кафедри МПО та СГД, БІНПО*

***В.В.Грінченко**, директор НМЦ ПТО у Чернігівській області*

Друкується за рішенням науково-методичної ради БІНПО
протокол №4 від 18.10. 2018р.

©Шевчук С.С., 2018

З М І С Т

	Стор.
Передмова	4
1. Професійна освіта України в контексті євроінтеграції	8
2. Сутність інновацій в освіті	15
3. Готовність педагога професійної школи до реалізації освітніх інновацій	23
4. Професійна підготовка фахівців сфери обслуговування на засадах компетентнісного підходу	32
5. Реалізація сучасних освітніх практик для підготовки фахівців сфери обслуговування	38
6. Проектна технологія навчання	40
7. Реалізація проектної технології у професійних навчальних закладах сфери обслуговування	46
8. Інтерактивні технології навчання	70
9. Приклади застосування методів інтерактивного навчання у підготовці фахівців сфери обслуговування	77
10. Поєднання інформаційних технологій із сучасними освітніми практиками	107
11. Технологія Веб-квест як засіб реалізації інформаційно-комунікаційних технологій	110
Питання на осмислення змісту посібника та самоперевірки	125
Глосарій	126
Додатки	132
Література	137

ПЕРЕДМОВА

Сучасній моделі соціально-економічного розвитку країни повинна відповідати ефективна система професійної освіти, яка може швидко адаптуватися до запитів ринку та забезпечувати підготовку кваліфікованих робітників, здатних бути конкурентноспроможними в існуючому соціально-економічному просторі. Упродовж останніх років в Україні відбувається зміна освітньої парадигми: від інформаційно-когнітивної, притаманної індустріальному суспільству, до особистісно-діяльнісної, характерної для постіндустріального, інформаційного суспільства.

Вдосконалення системи підготовки фахівців залежить від організації освітнього процесу та використовуваної в ньому інноваційних освітніх технологій. Сьогодні якість підготовки кваліфікованих робітників досягається, як правило, через збільшення кількості інформації, тоді як дійсність постійно вимагає раціоналізувати процес навчання, тобто будувати пізнавальний процес з виділенням лише важливих, істотних знань і вмінь для підготовки конкретного фахівця. Практика об'єктивно потребує зробити головною фігурою освітнього процесу конкретного учня. Тим самим процес професійної підготовки фахівців має стати *персоніфікованим*. Отже, постає очевидна проблема невідповідності між сучасними вимогами замовників робітничих кадрів, що висуваються до фахівця, і дещо застарілими освітніми технологіями, які реалізуються у більшості вітчизняних професійних навчальних закладів без урахування змін зовнішнього соціального середовища та євроінтеграційних процесів. Усунення цієї невідповідності можливе лише в разі відповідного коректування інформаційного поля та інформаційно-педагогічних потоків цього поля, спрямованих на підвищення продуктивності сучасних освітніх технологій у процесі підготовки кваліфікованих робітників для різних галузей виробництва і сфери обслуговування.

Наукові дослідження з проблем теорії і методики професійної освіти повинні мати випереджувальний характер і спрямовуватися на: прогнозування розвитку професійної освіти; обґрунтування й проектування нових моделей та організаційно-педагогічних форм підготовки робітників, змісту професійної освіти, інноваційних технологій навчання професії, формування іміджу педагога професійної школи.

Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти необхідно орієнтувати на розроблення та оновлення державних стандартів, навчально-програмних, методичних, дидактичних, інформаційних матеріалів, підручників і навчальних посібників нового покоління та засобів навчання.

Однією з головних умов успішної реалізації основних принципів і завдань реформування професійної освіти є вдосконалення системи підвищення кваліфікації, що надає можливість підтримувати відповідну професійну дієспроможність педагогічних працівників професійної школи, враховувати їхні індивідуальні особливості та освітні потреби, сприяти зростанню рівня цих потреб та мотивації творчої педагогічної діяльності у процесі впровадження освітніх та галузевих інновацій у професійну підготовку в аспекті євро інтеграційних тенденцій.

Навчально-методичний посібник «Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку кваліфікованих робітників» входить до структури комплексного методичного забезпечення навчального модуля 4 «Організаційно-методичні засади професійного навчання у ПНЗ».

Метою розробки навчально-методичного посібника «Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування» є розкриття сутності, узагальнення та систематизація інноваційних підходів, форм, методів і засобів, які впроваджуються у сучасний навчально-виробничий процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які готують фахівців для сфери обслуговування. Основні положення даного посібника носять як науково-методичний, так і практичний характер і покликані сприяти більш чіткому та змістовному представленню про реалізацію освітніх інновацій у навчально-організаційну та методичну діяльність педагога професійної школи.

Даний посібник розроблено для надання допомоги педагогам професійної школи (викладачам загальнотехнічних і спеціальних дисциплін, майстрам виробничого навчання, методистам професійних навчальних закладів) у процесі формування їхніх професійних знань, умінь і навичок з питань планування, організації та здійснення інноваційної навчально-організаційної та методичної діяльності при підвищенні кваліфікації.

Зміст навчально-методичного посібника «Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування» відображає сучасні тенденції підвищення кваліфікації педагогів професійної школи, оскільки базується на узагальненні й систематизації інноваційних педагогічних підходів, методів і технологій, які впроваджуються в сучасне освітнє середовище. У змісті збірника представлені дидактичні матеріали, адаптовані відповідно до логіки вивчення навчальних тем змістових модулів «Сучасні технології навчання», «Інноваційна діяльність педагога професійної школи», «Методика впровадження сучасних освітніх практик», що входять до робочих програм навчального модуля «Організаційно-методичні засади професійного навчання в ПНЗ» та навчально-тематичних планів курсів підвищення кваліфікації вище означених категорій слухачів.

Завдання даного посібника полягають у необхідності:

- актуалізації, оновлення, удосконалення та систематизації знань і умінь слухачів відносно інноваційної навчально-організаційної та методичної діяльності педагога професійної школи;
- підвищення рівня інформаційної грамотності та інформаційної культури педагога професійної школи на основі компетентнісного підходу;
- підвищенні рівня професійної компетентності слухачів щодо ефективної реалізації інновацій у педагогічній діяльності;
- мотивації слухачів до саморозвитку та самовдосконалення у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Практична значимість навчально-методичного посібника полягає у тому, що за результатами курсового підвищення кваліфікації педагогічні працівники закладів професійної освіти повинні **знати**:

- нормативні документи, які забезпечують підтримку інноваційної педагогічної діяльності у закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- сутність інновацій у професійно-технічній освіті;
- ознаки інноваційних технологій навчання професії;
- інноваційні форми і методи здійснення навчально-організаційної та методичної діяльності;

Слухачі повинні вміти:

- проектувати навчально-виробничий процес із використанням інноваційних технологій навчання професії;
- розробляти та застосовувати інноваційні форми представлення навчальної інформації на заняттях;
- проводити заняття та позаурочні навчальні заходи (у тому числі і відкриті) із застосуванням інтерактивних форм і методів навчання;
- розробляти методичні рекомендації з проблем реалізації інноваційних технологій навчання професії;

Слухачі повинні усвідомлювати:

- обов'язковість здійснення творчої інноваційної діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;
- необхідність підвищення рівня науково-методичної методичної компетентності, професійної культури та інформаційної грамотності як мотивацію формування привабливого професійного іміджу.

Матеріали даного навчально-методичного посібника можуть бути використані як в процесі проведення аудиторних занять різних видів (лекції, семінарські і практичні заняття, дискурси, тренінги, конференції), так і при

самостійній роботі педагогічних працівників професійної школи, які підвищують кваліфікацію за очною, очно-дистанційною та заочною формами на базі Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Автор висловлює щире подяку педагогам професійної школи, які надали можливість використання їх педагогічного досвіду у матеріалах даного навчально-методичного посібника:

Рожковій О.Є., методисту НМЦ ПТО у Рівненській області, педагогічні працівники професійних (професійно-технічних) навчальних закладів Рівненської області;

Білик І.С., майстру виробничого навчання ДПТНЗ «Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну»;

Пономарьовій В.Г., майстру виробничого навчання Ужгородського ВПУ торгівлі та технологій харчування;

Агеєвій Т.М., викладачу спецдисциплін Ужгородського вищого комерційного училища Київського Національного торговельно-економічного університету.

Самченко Н.М., викладачу-методисту ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г.Боровенського» (Полтавська область);

Білокриловій О.Ю., майстру виробничого навчання ВПУ №4, м. Кропивницьк;

Григоренко Ю.А., викладачу Вищого Регіонального ЦПТО №1, м. Кременчука Полтавської області;

Педагогічним колективом професійних навчальних закладів Херсонської (сmt. Іванівка), Рівненської, Івано-Франківської та інших областей України.

I. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Могутні інтеграційні процеси, все сильніше захоплюючи всі сфери суспільного життя, вимагають адекватних відповідей від професійної освіти, посилення організації підготовки сучасного фахівця, відповідного всім вимогам міжнародного співтовариства. Стрімкий розвиток України визначається в загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, свобода дії і слова, права людини, лібералізація та інші невід’ємні атрибути суспільного демократичного співтовариства, що додасть новий виток до розвитку особливостей українського суспільства, розвитку вищої освіти в країні, що має давні міцні традиції.

Своєрідність поточного моменту в українській освіті полягає в особливо гострій необхідності її подальшого розвитку за умови складної ситуації в економічній та духовній сферах. Виникає низка внутрішніх проблем освіти, найважливішими з яких є: невідповідність структури освіти та її змісту потребам ринкової економіки; недостатність та нестабільність фінансування; низький рівень комп’ютеризації та використання сучасних інформаційних та мережевих технологій у навчанні; недостатність гарантій якості освіти; посилення тенденцій нерівноправності в одержанні освіти; необхідність адаптації вітчизняної системи освіти до європейського освітнього простору.

Вимогою часу стає підготовка фахівців нової якості – здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і розвиватися протягом усього життя, а головне – бути патріотами рідної землі. Реформування вищої освіти України, як відомо, ґрунтується на таких *zasadaх*:

- *по-перше*, це національна ідея вищої освіти, у тому числі і професійної, зміст якої полягає у збереженні і примноженні національних освітніх традицій. Вища освіта покликана виховувати громадянина держави Україна, гармонійно розвинути особистість, для якої потреба у фундаментальних знаннях та підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня асоціюється зі зміцненням своєї держави;

- *по-друге*, розвиток вищої освіти повинен підпорядковуватись законам ринкової економіки. Водночас необхідно враховувати при цьому не менш важливі чинники – соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та морально-психологічних цінностей. Значна частина проблем, що накопичилася у системі вищої, професійної та середньої освіти, пов’язані насамперед з розбалансованістю комплексу зазначених чинників суспільних перетворень;

- *по-третє*, розвиток професійної освіти слід розглядати у контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, у т.ч. європейських. Зокрема, привести законодавчу і нормативно-правову базу професійної освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему професійної освіти та її складові, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти; забезпечити інформатизацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем у професійній школі. Необхідно не лише орієнтуватись на ринкові спеціальності, але й наповнити зміст освіти новітніми матеріалами, запровадити сучасні технології навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу.

Для України в культурно-цивілізаційному аспекті європейська інтеграція – це входження в єдину сім'ю європейських народів, звернення до європейських культурних і політичних традицій. Як свідомий суспільний вибір перспектива європейської інтеграції – це істотний стимул до успіху політичної і економічної трансформації, що може стати основою національної консолідації.

Метою модернізації професійної освіти в Україні є створення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися кращі вітчизняні й зарубіжні традиції. Поєднання гуманістичних традицій української педагогіки та зарубіжного досвіду виховання особистості, здатної до активних самостійних дій, дозволить створити динамічну, мобільну, конкуренто спроможну модель системи професійного навчання [8].

Інтеграційний освітній процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті і науці України, розширенні її власних культурних і наукових досягнень в ЄС. Дані кроки спрямовані на зміцнення в Україні європейської культурної ідентичності і посилення інтеграції в загальноєвропейське інтелектуально-освітнє середовище. Особливо важливим є виконання сумісних культурних, наукових і освітніх проектів, залучення українських педагогів, учених і фахівців до загальноєвропейських програм наукових і освітніх досліджень.

Одним з напрямів розвитку європейської інтеграції є інтеграція в освітній і культурній сферах. Для цього необхідне впровадження європейських норм і стандартів перш за все в освіті, розповсюдження власних культурних розробок в Європейському Союзі.

Болонський процес, розпочатий у 1999 році в італійському місті Болонья, став могутнім стимулом для перегляду принципів контролю якості освіти за міжнародними стандартами, що дозволяє повернути до даної роботи іноземних експертів і позитивно впливає на якість підготовки студентів українських вузів, показати, як даний крок веде до підвищення в Україні культурної ідентичності й

інтеграції в загальноєвропейське освітнє інтелектуальне середовище, хоча йому і властиві деякі негативні особливості.

У ході проведених нарад, зустрічей і конференцій в рамках Болонського процесу було сформульовано шість ключових принципів його роботи: введення двох циклів навчання, впровадження кредитної системи, контроль над якістю освіти, розширення мобільності, забезпечення працевлаштування випускників і привабливості європейської системи освіти. Українська вища освіта відрізняється від європейської освіти. Сьогодні вищі навчальні заклади України приймають до навчання до 70 відсотків випускників шкіл, тобто в 7 разів більше, ніж дозволяє нормальний розподіл інтелекту, тоді як в європейських країнах вищу освіту здатний здобути ледве один з десяти тих, хто вчився в школі.

Сьогодні вітчизняний диплом не визнається в Європі, українські фахівці без додаткового перенавчання не можуть влаштуватися на роботу за фахом. Більше всього не влаштовує закордонних працедавців у підготовці наших фахівців – низька дієвість знань. За європейським стандартом дипломований фахівець відразу займає робоче місце і виконує свої посадові обов'язки. Диплом гарантує високий рівень підготовки. Якщо фахівець не буде підготовлений належним чином, імідж вищого навчального закладу, який він закінчив, може бути втрачений, його рейтинг відразу знижується.

Впровадження кредитної системи у вітчизняних вузах обумовлює кредитно-модульну організацію навчального процесу. За основу прийнята Європейська система перенарахування кредитів (ECTS). Ця система організації навчального процесу базується на поєднанні модульних технологій навчання і залікових освітніх одиниць. Дана організація навчального процесу зменшує навантаження на студентів. Переваги кредитно-модульної системи полягають у лібералізації навчального процесу, в його орієнтації на студента. Ця система стимулює розвиток інноваційних технологій і форм навчання у вищому навчальному закладі, сприяє оптимальному плануванню змісту і методичному забезпеченню курсів з урахуванням кінцевих результатів навчання студентів.

Дана система включає постійний моніторинг і оцінку якості засвоєння освітніх програм з використанням сучасних методів діагностики, сприяє створенню в українських вузах якості освітніх послуг і підготовки фахівців, умов для навчання впродовж всього життя. Але одночасно з цим аналіз досвіду впровадження модульно-рейтингової системи в українських вузах свідчить про відсутність єдиного формату модуля і невідповідність даних модулів європейському формату. Також до проблем впровадження кредитно-модульної системи в Україні відносяться недостатня забезпеченість студентів підручниками, інформаційними матеріалами, доступом до Інтернет-ресурсів.

Всебічне вивчення досвіду та наслідків приєднання України до Болонського процесу, критичний аналіз пост-Болонської ситуації у вітчизняній вищій та професійній освіті дає підстави для висновку про те, що інтеграція в єдиний Європейський освітній простір є визначальною тенденцією трансформації національної системи освіти, в основу якої покладено об'єктивні чинники прогресивного суспільного поступу.

Слід зазначити, що європейська модернізація вищої освіти в Україні обумовлена, насамперед, цивілізаційними змінами, що відбуваються у світі: глобалізація економіки, інноваційний характер розвитку, інформатизація суспільства тощо. Світові тенденції в економіці, політиці, культурній сфері свідчать про те, що збереження та модернізація національного інтелектуального потенціалу, входження України в європейський інтелектуальний простір є одним з пріоритетних напрямів розвитку нашої країни на сучасному етапі. Це завдання стає більш нагальним з врахуванням тієї обставини, що інтелектуальний потенціал нації, розвиток якого значною мірою залежить від поглибленої системної взаємодії освіти, науки та інновацій, суттєво поступається розвиненим країнам світу. Так, за оцінками світового банку індекс економічних знань, який розраховується з показників розвитку інноваційної системи освіти і людських ресурсів, інформаційно-комунікативних технологій та економічного режиму і державного управління для України складає 5,55. Натомість для провідних країн світу (Швеція, Фінляндія, Ірландія, Великобританія, Франція, Німеччина, Нідерланди, США та Японія) індекс економіки знань перевищує 8,21 [14].

Процес інтеграції системи освіти до Європи сприймається громадськістю нашої країни не однозначно. Крім всіляких особливостей і відмінностей в європейській і українській системі освіти існують ще і традиції, які нелегко зламати. З одного боку, прийнявши європейську форму освіти, тобто креативний тип навчання, освіта студентів України набула творчого характеру. Форми контролю студентів у вищих професійних навчальних закладах нашої країни орієнтовані на творчу сторону діяльності свідомості, а не на сліпе зазубрювання навчального матеріалу. Студенту необхідно самостійно працювати з джерелами, користуватися довідковим матеріалом, Інтернет-ресурсами, додатковою літературою у бібліотеках, що розвиває його здатність аналізувати і систематизувати навчальний матеріал, досліджувати і впроваджувати нове в процесі навчання, а не просто відтворювати навчальний матеріал, часто застарілого характеру.

З іншого боку, тільки репродуктивний тип навчання, який був властивий старій системі освіти, продовжує широко використовуватися у вузах, у тому числі і у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що має свої об'єктивні причини, такі як відсутність необхідних матеріальних фондів, грошових коштів,

небажання педагогів старої школи підходити до процесу навчання творчо, проявляти ініціативу і розвивати у студентів бажання навчатися навичкам самостійної творчої роботи.

Професійна підготовка – це цілеспрямований процес навчання реальних і потенційних працівників професійних знань та вмій з метою набуття навичок, необхідних для виконання певних видів робіт. Цьому слугують різні форми здобуття професійної освіти – навчання у вищих і спеціалізованих навчальних закладах освіти, стажування на курсах підвищення кваліфікації, удосконалення професійної майстерності на виробництві щодо. Потреби інноваційної вітчизняної економіки вимагають змін в освіті і професійній підготовці. Для того, щоб людина могла оновлювати знання і підвищувати рівень своєї освіти, необхідний для професійної діяльності, потрібно створити систему, за якій випускники мали б можливість періодично повертатись у систему вищої освіти. Концепція «безперервної освіти», яку прийняли в 1996 р. міністри освіти країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), враховує нове бачення політики у сфері освіти та професійної підготовки як опори для розвитку на основі знань.

Як аналогічні проблеми розв'язуються в інших країнах?

В умовах нових можливостей, які надає економіка знань і революція в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, вища освіта Сінгапуру зробила великий стрибок у різних галузях знань, особливо технологічних. Цьому сприяло використання двох напрямів діяльності вищої школи: це підтримка інновацій за рахунок створення нових знань, створення умов і забезпечення доступу до глобальних джерел знань і використання цих знань, враховуючи національну специфіку. Другий напрям – вклад освіти у формування людського капіталу шляхом підготовки висококваліфікованої робочої сили, в т.ч. вчених, спеціалістів, керівників, вчителів системи базової і середньої освіти тощо. Завдяки цим реформам Сінгапур сьогодні вийшов на одне з перших місця у світі за рівнем та якістю навчання й освітніх послуг

В освітній діяльності навчальних закладів Сінгапуру, практичній підготовці фахівців важливу роль відіграє ринок праці. Так, співпраця і дослідження університету зорієнтовані на багато інших відомих у світі виробників: "Bosch" – у сфері виробництва енергії, "Siemens" – у сфері електроніки, "Thales" – у сфері широкополосних комунікацій, та іншими широковідомими компаніями в світі [3].

Заслуговує на увагу досвід США і Великої Британії з перетворення некваліфікованих «доіндустріальних» працівників у висококваліфіковану робочу силу з орієнтацією на інтелектуалізацію праці. Компанії почали використовувати теорію наукового управління Ф.У. Тейлора для професійного навчання працівників фізичної праці. Вони аналізували завдання, які необхідно було

вирішити, і поділяли їх на окремі операції (ті, які необхідно було виконати, виконання яких не вимагало високої кваліфікації і які можна було швидко освоїти).

Феноменальний розвиток Японії обумовлений, насамперед, реформою масового та безперервного навчання, яке сприяє підвищенню продуктивності праці на конкретному підприємстві. Для цього було запропоновано системний підхід до використання знань. Сьогодні Японія – передова економіка світу, країна новітніх технологій і прогресу. Цей тип професійної підготовки є вирішальною передумовою конкурентоспроможності. У Японії періодичність підвищення кваліфікації для керівників і спеціалістів становить 3–5 років, для робітників 3–6 років.

У Японії сформована специфічна стратегія «довічного найму», в якій основною формою професійної освіти є підготовка працівника безпосередньо на підприємстві. В організацію масового та безперервного навчання персоналу в Японії вкладають великі кошти. Ця особливість японської системи підготовки кадрів зумовлена тим, що ринок праці інтегрований у сфері діяльності корпорацій, фірм. Працівники постійно навчаються і опановують різні види робіт, здійснюється ротація всіх категорій найманих працівників. Кар'єрне зростання працівника пов'язане з його робітничим стажем і професійними якостями. Постійне навчання формує сприйнятливість до всього нового, інноваційну активність, зростання майстерності і творчого ставлення до виконання своїх функціональних обов'язків, підвищення відповідальності за якість роботи. Японського працівника оцінюють не за індивідуальною продуктивністю, а за внеском у сукупну продуктивність корпорації. Оцінюють персонал за ставлення до праці, акуратність і пунктуальність, взаємодію з колегами. Співробітник майже повністю і цілковито залежить від фірми, яка виявляє турботу також і про його сім'ю. Звідси фактичне ототожнення інтересів співробітників і фірми, злагода в середовищі персоналу компаній, досягнення значних економічних результатів. Підвищення рівня освіти працівників забезпечує зростання їхніх заробітків, а також впливає на збільшення національного доходу країни.

Все більшого значення набуває важливість освіти та професійної підготовки в Європі. Так, у 2000 р. у м. Лісабоні була визначена мета для Європейського Союзу – стати найбільш конкурентоспроможною, динамічною, інтелектуальною економікою у світі, здатною до економічного зростання. Нещодавно освіту було визнано основним пріоритетом усієї Лісабонської стратегії. Зростає роль системи освіти як інституту духовного формування людини та збільшення її людського потенціалу, як чинника економічного зростання країни. Інструментом задоволення потреб держави і громадян в освітніх послугах є діяльність закладів освіти. Особливістю нинішнього етапу євроінтеграції є пріоритетний напрям

професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів із знаннями засад підприємництва, виховання підприємницького духу, підприємницької культури. Програми навчання передбачають в обов'язковому порядку поряд із вивченням іноземних мов, комп'ютерних технологій та прав людини здобуття відповідних підприємницьких навичок для усіх випускників університетів. Освіта – для підприємництва, тобто для економічного розвитку. Це нова філософія Євросоюзу.

У вітчизняній сучасній педагогічній практиці метод навчання можна охарактеризувати як *ілюстративно-відтворювальний* метод викладання навчального матеріалу [14]. Даний метод набув широкого поширення у традиційній системі професійної освіти нашої країни. Основною функцією ілюстративно-відтворювального методу є засвоєння навчального матеріалу в ході практичних занять і лекцій з метою його подальшого відтворення і практичного закріплення на семінарах. Кінцевою ж метою є іспит або залік, який виявляє ступінь засвоєння матеріалу учнем (студентом). Наукові експерименти показали низьку ефективність даного методу

Інший метод – *креативний або творчий*, дає певну свободу, оскільки учень (студент), що навчається, сам повинен ухвалювати рішення і створювати нове на основі одержаних від педагога знань і умінь. Цей метод навчання ще не набув у вітчизняній професійній школі достатньо широкого поширення через чинники як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Обидва цих типи навчання – креативний і ілюстративно-відтворювальний – при всій своїй несхожості вимагають пошук їх єдності, якоїсь основи, яка могла б їх об'єднати. Україна реформує систему освіти, адаптує методику викладання до західних стандартів у контексті руху всієї держави в Європейське співтовариство. Проте, це не є завжди ефективним, оскільки Європа завжди орієнтувала свою освіту на соціальну сторону, яка служила ефективним інструментом згладжування соціальних конфліктів і суперечностей, тоді як в Україні завжди було пріоритетним питання якості.

З цього можна зробити висновок, що Україна не повинна сліпо копіювати західні стандарти у сфері освіти, а ретельно відбираючи прийнятні методики, удосконалювати і покращувати свою систему освіти, диверсифікуючи європейські методики навчання для інтеграції в Європейський освітній простір. Однак Болонський процес став поштовхом для перегляду принципів і методології контролю якості освіти за міжнародними стандартами і позитивно впливає на якість підготовки студентів в українських вузах. Створення європейського простору вищої освіти сприятиме високій мобільності і конкурентоспроможності знань і умінь українських громадян.

Отже, глибокий виважений, творчий, системний науковий підхід до сутності, ідеології, принципів та напрямів Болонського процесу, конструктивно критична

оцінка стану, проблем, перспектив його впровадження в Україні є одним із визначальних чинників і передумов входження нашої держави у вільний інтелектуальний європейський простір.

Створення високоефективної і рентабельної вищої професійної освіти в Україні є, перш за все, вимогою сучасного часу і реальною потребою нашого суспільства. На сучасному етапі Україна досягла розширення доступу до отримання вищої освіти і досягнення рівня, відповідного світовим стандартам, що сприятиме найбільш повному задоволенню освітніх потреб наших громадян. Настав час реалізувати євроінтеграційні тенденції і у систему професійно-технічної освіти України шляхом концептуального переосмислення ролі і місця підготовки кваліфікованих конкурентоспроможних робітників у вітчизняній економіці.

2. СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ

Сучасні умови демократизації суспільства, реформування професійної освіти у контексті глобалізації та євроінтеграції, проблеми і завдання підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників висувують нові вимоги до вітчизняних педагогічних працівників професійної школи. Професійно-педагогічна робота у навчальних закладах освіти системи ПТО України потребує від педагогів сучасних знань щодо організації та здійснення навчально-виховного процесу у відповідності до соціально-економічного розвитку суспільства.

В сучасній Україні впроваджується стратегія прискореного, інноваційного розвитку освіти і науки: забезпечуються умови для розвитку, самоствердження й самореалізації особистості впродовж життя. Інноваційні процеси, що відбуваються в освіті як у невід'ємній частині суспільства, вимагають відповідних змін у професійній діяльності педагога. Нові вимоги держави і суспільства щодо розвитку та самореалізації особистості педагога обумовлюють необхідність розроблення теоретико-методичних засад його формування як конкурентоспроможного фахівця, а також створення ефективного діагностичного механізму, який дозволить виявити конкретні резерви в його діяльності, перспективи професійного росту, шляхи професійного удосконалення.

Упродовж останніх років на виконання цього стратегічного завдання було затверджено більше десяти державних документів, серед яких Закон України «Про освіту» (2017р.), «Про загальну середню освіту» (1999), Положеннями «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (наказ МОН України від 17.11.2000р., №522), «Про інноваційну діяльність» (2002р.), Укази Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021

року» (2013р.), «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2012р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про загальноосвітній навчальний заклад» (2010р.), наказ Міністерства освіти і науки «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (2012р.), Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 роки (2015р.) та інші.

Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених та запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний психолого-педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які в своїй сукупності складають основу інноваційної політики.

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення та прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в швидко змінних ситуаціях.

Становлення оновленої освіти передбачає природні процеси розвитку педагогічної практики, цілеспрямований управлінський вплив на систему підготовки, перепідготовку педагогічних кадрів, суттєві корективи змісту, стилю діяльності педагогічних установ, педагогів (вихователя, учителя, викладача), тобто перехід освітньої системи до функціонування на нових організаційних та психолого-педагогічних засадах. Незадоволеність якістю освіти в реальній практиці, усвідомлення необхідності реформування роботи навчально-виховних закладів зумовлюють потребу в оновленні професійної підготовки, стилю професійної діяльності педагога. Особливо значущим є формування його компетентності, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі: прийняти і зрозуміти нове, оволодіти інноваційною ситуацією.

Професіоналізація педагога і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграє його налаштованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без чого неможливе забезпечення нової якості освіти.

Інноваційна політика як системна діяльність держави щодо конкретної особистості, суспільства в цілому, здійснюється в законодавчій, виконавчій, інформаційній та інших сферах. Вона активно ставить за мету створення

соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для поширення інноваційних технологій і процесів, розвитку інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства. Для України інноваційна стратегія в політичному плані розглядається як вагомий важіль, здатний не лише зупинити деструктивні процеси, але й сприяти підвищенню інноваційного потенціалу суспільства, який уявляє собою спроможність функціонуючих систем створювати, сприймати інновації і своєчасно позбавлятися застарілого.

Специфіка інноваційної освітньої політики України, інноваційні системи якої повинні ґрунтуватися на феномені креативності, полягає у наступному.

По-перше. Інноваційний розвиток освіти в Україні супроводжується інтеграцією науково-освітнього потенціалу. Гіпотетично виправданим можна вважати твердження: якщо в освітньому просторі створити умови, сприятливі для поширення педагогічних інновацій, інтеграційні процеси протікатимуть продуктивніше, а перспективи розвитку суспільства будуть очевиднішими.

По-друге. Іntenсивно посилюється тенденція до технологізації педагогічних процесів шляхом впровадження новітніх технологій, методик, сучасних інформаційних засобів навчання, які в цілісному своєму поєднанні закладають основу інноваційного розвитку освітньої галузі. Інноваційне оновлення педагогічних систем має забезпечити зростання особистісного потенціалу як важливої передумови ефективного функціонування будь-яких соціальних систем. В освітній практиці позначилися такі основні методи посилення суб'єктності педагогічних процесів:

- **«збагачення» функціонального змісту** діяльності головних суб'єктів педагогічного процесу (педагога і учня) за рахунок розширення якості та складу виконуваних операцій і функцій, заміни одних операцій іншими (наприклад, розширення функції контролю до моніторингової функції в умовах 12-ти бальної системи оцінювання);
- **зміна організації діяльності:** режиму, інтенсивності, умов діяльності (наприклад, введення так званого «вільного розкладу», коли учню дозволяється «самостійно», «вільно» визначати інтенсивність і режим роботи при обов'язковому виконанні всього необхідного об'єму завдань за певний проміжок часу);
- **зміна форм організації педагогічного процесу:** зменшення ваги фронтальних форм діяльності, надання пріоритетності індивідуальній та кооперативній формам, що об'єктивно сприяє самовираженню, саморозвиткові учасників навчально-виховного процесу, приводить до соціальної відповідальності;
- **зміна методик і засобів навчання** за рахунок впровадження інноваційних освітніх практик й оснащення процесу навчання засобами ІКТ технологій;

- **участь в управлінській діяльності у процесі навчання:** делегування педагогом повноважень і відповідальності учням з метою створення для них умов колегіального прийняття рішень.

Разом з тим, інноваційний розвиток вітчизняної освітньої системи шляхом технологізації всіх складових педагогічної діяльності – це процес, наповнений гострими суперечностями та конфліктами між усталеним і новим, що йде йому на зміну. Зрушення, які відбуваються в освітній сфері, більше нагадують пошуки компромісу між реформаторським способом розвитку освітньої галузі та інноваційними тенденціями цивілізаційного руху. Сучасна модернізація освіти – це ланцюг широкомасштабних новацій, запроваджених в освітній сфері, але не будь-який процес новацій можна ототожнювати із сталим інноваційним розвитком. Все залежить від механізму оновлення системи та особистостей, які його впроваджують.

Професійна освіта – фундамент соціально-економічного розвитку держави. Вона має бути такою, щоб задовольнити запити суспільства і потреби кожної окремої особистості. До професійної діяльності молоду людину сьогодні в Україні готують у системах професійно-технічної освіти і вищої професійної освіти. Останнім часом намітилась диспропорція в цих освітніх системах. Проникнення механізмів ринкової економіки у сферу освіти вплинуло на попит і пропозицію щодо професійної освіти. Сучасна молодь більшою мірою орієнтована на вступ до вищих навчальних закладів і отримання диплому про вищу освіту. Аналіз реального стану підготовленості абітурієнтів до сприйняття програм вищої школи свідчить, що майже 30%, а в окремих ситуаціях до 50% із них мають слабку базу знань, умінь і навичок навчальної діяльності. У процесі навчання у таких студентів не задовольняється рівень професійних домагань, оскільки «працювати руками» в інституті не вчать, а «працювати головою» їм не під силу. Фактично, мова йдеться про контингент студентів, яким би доцільно було спочатку одержати професійно-технічну освіту, підвищити загальноосвітній рівень підготовки, а потім продовжити навчання у вищих навчальних закладах. Таким чином, суспільство не втрачало б значну частину кваліфікованої робочої сили, а молода людина – віри у можливість професійної самореалізації.

Однак ситуація склалася не на користь професійно-технічної освіти, тому що престиж навчання у закладах професійної освіти падає. У переважній більшості, до таких навчальних закладів потрапляє «залишковий» контингент з незадовільним рівнем знань і розвитку інтелектуальних умінь, відсутністю мотиву до навчання, інтересу до професії та інше. Як же за таких умов вирішити проблему ефективної підготовки кваліфікованих робітників?

Відповідь на поставлене питання вимагає системних інноваційних підходів до організації і розвитку професійної освіти, вагомими складовими яких сьогодні

є тенденція на впровадження нових освітніх технологій у навчально-виробничий процес професійних (професійно-технічних) навчальних закладів на основі компетентнісного підходу і технологізації навчального процесу та рівень інноваційності у діяльності сучасного педагога професійної школи.

Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» упорядковує інноваційну освітню діяльність та передбачає наступну *структуру організації інноваційної освітньої діяльності*:

- розроблення інновацій у системі освіти та суб'єкти інноваційної діяльності;
- ухвалення рішення про організацію та проведення експерименту, його безпосередні етапи;
- ухвалення рішення про розширення бази, внесення змін у програму дослідно-експериментальної роботи, припинення, завершення експерименту, поширення та застосування інновацій у системі освіти;
- виявлення передумов щодо проведення апробації, прийняття рішення щодо масового поширення інновацій у системі освіти, виявлення засобів зберігання інформації про інновації та їх застосування в системі освіти, джерела фінансування інноваційної освітньої діяльності.

В сучасних умовах в Україні відбувається пошук нових прогресивних форм реалізації професійно-технічної освіти, що пов'язано з відмовою від стереотипів і застарілих поглядів та підходів до проектування, планування та організації навчально-виробничого процесу. Сучасні вимоги до якості трудових ресурсів потребують переважно інноваційних підходів до їх підготовки, високого професіоналізму педагогічних працівників та керівників професійних навчальних закладів.

Сучасна професійно-технічна освіта базується на таких основних **принципах**:

- випереджувальний характер професійної підготовки;
- інтеграція професійної освіти, науки і виробництва;
- неперервність, системність, логічність;
- фундаменталізація навчання;
- гнучкість і взаємозв'язок процесу професійного навчання з реструктуризацією та подальшим розвитком економіки та зайнятістю населення;
- стандартизація;
- регіоналізація професійної освіти;
- наступність змісту загальноосвітньої і професійної підготовки;
- індивідуалізація і диференціація.

Пріоритетними напрямками розвитку сучасної професійної освіти є:

- інтелектуалізація професійної освіти, впровадження у навчально-виробничий процес науково-технічних досягнень і новітніх освітніх та виробничих технологій;
- особистісно-орієнтований підхід до професійного навчання і виховання;
- розвиток ринку освітніх послуг з професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації громадян відповідно до вимог ринку праці;
- розвиток соціального партнерства;
- модернізація інформаційного та матеріально-технічного забезпечення професійної освіти;
- міжнародне співробітництво.

Інноваційна діяльність педагогів стає по суті основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті й одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

На даний момент у сучасному освітньому інноваційному просторі України спостерігаються дві тенденції. Перша – це прагнення впроваджувати інновації, майже не турбуючись про якість та рівень їх компетенції у розв'язанні проголошених освітньою реформою актуальних проблем і не зосереджуючись на наслідках інтеграції інноваційного продукту з усталеною системою освіти, що більше відповідає природі хаотичного. Друга – спрямованість на відповідність впроваджуваної інновації стратегічним освітнім завданням, що можливе лише за умови розуміння освітніх цілей, вивчення загальних суб'єктивних закономірностей перебігу інноваційного процесу та механізмів управління ним.

Сучасні вітчизняні педагоги-науковці розглядають *інновацію в освіті* як то: «процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому»; «результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань для різноманітних педагогічних проблем»; «актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними в контексті еволюції освіти й позитивно впливають на її розвиток»; «продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу (нововведення) в галузі педагогіки та наукових досліджень»; «нововведення в галузі техніки, технології, організації праці й управління, що ґрунтуються на використанні досягнень науки і перспективного досвіду»; «оновлення чи вдосконалення теорії та практики освіти, яке оптимізує процес досягнення її мети»; «різні нововведення в діяльності освітніх закладів, у здійсненні навчально-виховного процесу» [16].

«Освітня інновація» є структурною одиницею «інновації», яка має педагогічну, науково-виробничу та соціально-економічну складові.

Але інновації в освіті слід розуміти не лише як кінцевий продукт застосування будь-якої новизни з метою внесення якісних змін в освітній процес і отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а як процедуру постійного оновлення навчальних систем.

До *соціально-економічних* інновацій в освіті належать сучасні технології розвитку особистості, нововведення у правовому забезпеченні та економіці освіти; до *науково-виробничих* – комп'ютеризація і телекомунікація освітніх процесів, сучасне матеріально-технічне нововведення у навчальному, виховному і управлінському процесах.

Реалізація сучасних освітніх інновацій відбувається через їх *структурні складові* [4]:

- у *змісті навчання і виховання* – наявність державних стандартів професійної освіти; розроблення концепції розвитку учнівської молоді на засадах національних, родинних, громадянських, індивідуальних цінностей особистості; створення авторських навчальних планів і програм, підручників, навчальних посібників, виховних систем; розроблення нової системи оцінювання навчальних досягнень учнів;
- у *формах і методах навчання і виховання особистості* – оволодіння діалоговими, діагностичними, активними, інтерактивними, дистанційними, комп'ютерними, мультимедійними, телекомунікаційними, тренінговими, проектними методами навчання;
- у *технологіях навчання і виховання особистості* – запровадження альтернативних навчально-виховних технологій, таких як «навчання через практику», проектна, диференційована, модульна, «парного навчання», навчання у малих групах (колективна) тощо;
- у *змісті, формах і методах управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти* – наявність громадсько-державних засад і структурних утворень, таких як моніторингові та інноваційні центри, програмні і фандрейзингові комітети, консалтингові та маркетингові служби тощо;
- у *структурі управління закладів професійної (професійно-технічної) освіти* – створення варіативних організаційних структур, таких як ВПУ, ПНЗ-ВНЗ I-II рівнів акредитації тощо.

Слід відзначити, що проблеми інноваційних технологій та засобів навчання в системі перебудови національної освіти є, безперечно, актуальними. Однак для підготовки висококваліфікованого фахівця, конкурентоздатного на внутрішньому та зовнішньому ринках праці, не менш важливою могла б стати дискусія з проблем змісту навчання.

Наукової розробки та дискусії з проблем змісту навчання потребують нові для України соціально-економічні умови, характерні перманентними кризовими

ситуаціями, процесами глобалізації, взаємозалежністю всіх країн світу, а також проблеми визначення можливих здобутків і ризиків, пов'язаних з інтеграцією України у світові економіко-соціальні процеси.

Не принижуючи ролі інноваційних технологій та засобів викладання в системі модернізації вітчизняної освіти, слід зауважити, що саме інноваційні перетворення змісту навчання можуть значно вплинути на розв'язання проблеми підготовки сучасного фахівця, адаптованого до конкурентних умов життєдіяльності суспільства, індивідуально активного, здатного брати участь у міжнародному розподілі праці, протистояти соціальним, економічним, екологічним, політичним та іншим негативним викликам.

Проблема формування змісту навчання в контексті адаптації вітчизняного законодавства до принципів Болонської декларації, потреб гармонізації нашої системи освіти та науки до соціально-економічних змін на вітчизняному і світовому ринках праці, низка інших проблем, пов'язаних з трансформацією змісту навчальних програм з підготовки сучасних кваліфікованих фахівців – є надзвичайно складним чинником і потребує проведення глибоких, методологічно зважених наукових досліджень. Про це свідчать не стільки дискусії у науковій літературі, скільки реальні економічні, правові та соціальні проблеми, що виникли і поглибились в процесі освітніх реформ. Їх розв'язання потребує підготовки фахівця-дослідника, здатного визначати, з'ясовувати причини перманентних проявів соціально-економічної кризи в Україні й усувати кризові прояви у сфері управління освітою.

Інноваційні трансформації сучасної професійної освіти окреслені **провідними компетенціями** [10]:

- *традиційною* – оволодіння базовими знаннями, уміннями, навичками (З, У, Н); вивчення і засвоєння академічних знань;
- *раціоналістичною* – опора на знання як упорядковану сукупність об'єктивних фактів на основі створення ефективної та всебічно розробленої освітньої технології;
- *гуманістичної* – необхідна умова для особистісного самовираження людини, можливість найбільш повно і адекватно відповідати природі людського «Я».

Інновації, які якісно змінюють мету, підхід, принципи, завдання, структуру навчального процесу, є *масштабними*, вони більш життєздатні і конкурентноспроможні. Ті інновації, що змінюють форми, методи, засоби навчання, виховання і управління, є *локальними*, їх вплив на загальну стратегію розвитку освіти (і навчального закладу) є значно меншим.

Сучасні наукові підходи і принципи в управлінні навчальними закладами на сучасному етапі сприяють розвитку: стратегічного, у тому числі інноваційного,

мислення їх керівників та педагогічних працівників; організаційної (інноваційної) культури; демократизації відносин; плоскої (горизонтальної, на відміну від вертикальної, ієрархічної) структури управління, зокрема проектно-інвестиційної, командної (групової) роботи та вільного обміну інформацією.

Педагогічні працівники та керівники навчальних закладів, стратегія яких орієнтована на інноваційний підхід у навчанні, вихованні та управлінні, відрізняються:

- високими професійними знаннями в галузі управління, у тому числі менеджменту інновацій;
- основними стійкими педагогічними здібностями (комунікативністю, перцептивністю, конструктивністю, креативністю, прогностичністю, саморегулятивністю, самоорганізацією);
- педагогічними особливостями, які сприяють створенню активного освітнього середовища;
- знаннями основ педагогічної техніки (уміння керувати власним емоційним станом, володіння елементами ораторського та акторського мистецтва, технікою контактної взаємодії);
- готовністю до надання допомоги з питань розвитку творчого потенціалу учнів та колег;
- толерантністю до проявів творчості інших;
- здібністю до високого рівня емпатії та рефлексії;
- позитивним ставленням до учнівської молоді.

Переорієнтація освітнього простору на компетентнісний підхід передбачає вирішення трьох першочергових проблем у професійному навчанні. *Перша* – необхідність усвідомлення кожним педагогом того, що компетентнісний підхід передбачає нове розуміння результату професійної освіти. Вирішення *другої* проблеми полягає у визначенні й обґрунтуванні системи ключових компетентностей учнів (слухачів) на кожному етапі професійної підготовки та необхідності цілеспрямованого їх формування й розвитку в процесі планування, організації та здійснення навчально-виробничого і навчально-виховного процесів. Вирішення *третьої* проблеми пов'язано з необхідністю технологізації навчального процесу у професійній школі, що забезпечить створення відповідного освітнього простору і формування та розвиток професійних компетентностей учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. До того ж освітні технології мають забезпечити всім учасникам педагогічного процесу можливість їх оптимального вибору, для власного цілепокладання, самоорганізації та саморозвитку.

3. ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ

Освіта, як одна з найважливіших складових суспільства, з одного боку, залежить від процесів, що відбуваються в ньому, повинна швидко реагувати та відповідати стану науково-технічного прогресу, тенденціям розвитку економічної сфери країни, з іншого, безумовно, – впливає на всі процеси і сторони життя, оскільки готує фахівців, розвиває особистість, формує певні життєві погляди. Тому особливої уваги заслуговує сучасний стан, проблеми впровадження та перспективи інновацій в освіту нашої країни.

Інноваційні процеси в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії та розвитку науково-педагогічної і педагогічної творчості та процесів застосування її результатів. Для нього характерною є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій і процесами їх сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними.

Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених та запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний психолого-педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які в своїй сукупності складають основу інноваційної політики. За своїм змістом, формами і методами освіта постійно реагує на нові суспільні виклики, реалії, враховує тенденції, перспективи розвитку людства, національного буття народу. Однак, оновлення навчально-виховної практики, в силу різних причин, часто відстає від темпів цивілізаційного розвитку, соціальних вимог до освіти.

Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті і формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу [2].

Освітніми інноваціями є вперше створені та вдосконалені освітні, навчальні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що мають істотно поліпшити результати освітньої діяльності.

Інтегровані інновації відкривають досконаліші шляхи піднесення якості наукових досліджень і реальних змін у практиці. Це підхід найретельнішого

вивчення саме тих можливостей удосконалення системи, що з'являються на зіткненні різнопланових, різнорівневих і різнохарактерних поєднань.

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостях особистості. С. Гончаренко визначає готовність до самоосвіти, як інтегральну якість особистості, що характеризується наявністю прагнення постійно розширювати діапазон сприймання життя з метою більш глибокого його розуміння і здатності до систематичної навчальної діяльності (уміння вільно орієнтуватися в різних джерелах інформації, критично аналізувати їх самостійно знаходити відповіді на всі актуальні питання життя) [2] .

Орієнтовно *узагальнена модель інноваційного навчання* передбачає:

- активну участь учня (студента) в процесі навчання;
- можливості прикладного використання знань в реальних умовах;
- подання концепцій і знань у найрізноманітніших формах (а не тільки в текстовій);
- підхід до навчання як до колективної, а не індивідуальної діяльності;
- акцент на процес навчання, а не на запам'ятовування інформації.

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Результатом інноваційних процесів є використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. Педагог може виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Розвиток інноваційних процесів у освіті на сучасному етапі зумовлюється:

- інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття;
- оновлення змісту філософії сучасної освіти, центром якої став загальнолюдський ціннісний вимір професійної діяльності;
- гуманістично зорієтованим характером взаємодії учасників навчально-виховного процесу;
- необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності педагога за власну професійну діяльність.

У зв'язку з цим винятково важливого значення набуває інноваційна діяльність педагога, що ґрунтується на основі наукового осмислення практичного педагогічного досвіду, організації цілеспрямованої педагогічної діяльності,

зорієнтованої на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Основними проблемами, з якими зустрічатимуться педагоги професійної школи у третьому тисячолітті, є:

- постійне ускладнення змісту професійної освіти, гарантування високого рівня Державних стандартів ПТО;
- самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких педагогічних завдань;
- ускладнення проблем навчання і виховання;
- безперервне оволодіння прогресивними освітніми та виробничими технологіями, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду в освітній галузі;
- розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук як філософія, психологія, економіка, правознавство тощо.
- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Забезпечити реалізацію визначених проблем зможе лише педагог з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентоспроможності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти. Сучасна професійна освіта все більше набуває інноваційного характеру, тому професіонали у галузі освіти повинні бути здатними до інноваційного мислення навчання упродовж всього життя і подальшої життєдіяльності. Таким чином, інноваційна стратегія стає основою реалізації різних форм діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Основною характеристикою готовності педагога до інноваційної діяльності вважається його **професійна компетентність** – точно визначена галузь професійної діяльності людини, певна посада з чітко визначеними посадовими обов'язками. Професійна компетентність педагога визначається через її *основні показники*: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння.

На етапі зародження інноваційної діяльності, її загальних творчих основ створюються найефективніші умови для розвитку інноваційної діяльності педагога, формування у нього прагнення до нового. Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, впровадженні новоутворень у традиційну

освітню систему, що передбачає досягнення найвищого ступеня педагогічної творчості.

Суб'єктом, носієм інноваційного процесу є насамперед, педагог-новатор. Звернення до аналізу проблем сучасної освіти потребує вирішення завдань оцінки й розробки структури формування інноваційної діяльності педагога. Ці завдання мають глибокий соціально-педагогічний зміст, оскільки від їх вирішення залежить успіх реформ у системі освіти, перспективи розвитку професійної школи.

Інноваційні процеси поділяють на окремі етапи на основі різних видів діяльності, що забезпечують створення й упровадження нововведення та об'єднують терміном «інноваційна діяльність». Її характер змінюється під час переходу від одного етапу цього процесу до іншого.

На думку І.Дичківської, інноваційна діяльність, будучи складним і багатоплановим феноменом, своїм змістом охоплює: процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на набуття нових знань, технологій, систем. Це і є *характерною особливістю інноваційної діяльності в педагогічній сфері* [5].

Інноваційна педагогічна діяльність структурно охоплює *зовнішні* (мета, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкт діяльності, результат) і *внутрішні* (мотивація, зміст операції) компоненти. Як і будь-яка педагогічна діяльність виконує *гностичну* (пізнавальну), *проектувальну* (перспективне планування завдань і способів їх вирішення), *конструктивну* (співпраця педагога і вихованців), *комунікативну* (взаємодія педагога з учнями, колегами), *організаторську* (поетапність дій педагога і учнів) функції.

Головними особливостями інноваційної діяльності є особистісний підхід, творчий, дослідно-експериментальний характер, стійка мотивація на пошук нового в організації навчально-виховного процесу.

Модель інноваційної діяльності, яку запропонували В.Сластьонін і Л.Подимова містить *структурні* (мотиваційний, креативний, технологічний, рефлексивний) і *функціональні* (особистісно вмотивована перебудова освітніх програм, застосування нового, формулювання мети й загальних концептуальних підходів, планування етапів експериментальної роботи, прогнозування труднощів, упровадження нового в педагогічний процес, корекція та оцінка інноваційної діяльності) компоненти, *критерії* (творче сприйняття нововведень, педагогічне інноваційне мислення, культура спілкування) та *рівні* (репродуктивний, евристичний, креативний) [6].

Готовність до інноваційної діяльності є підґрунтям для формування інноваційної позиції педагога професійної школи. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності є передумовою ефективною діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Готовність до інноваційної діяльності зумовлена особливостями особистісного розвитку, професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення педагога.

Аналіз філософських, соціальних, психологічних та інших першоджерел показав, щоб мати позитивну ділову репутацію і привабливий позитивний імідж, необхідно виконувати ряд вимог, які суспільство висуває до педагога, а саме [1]:

- *адаптованість* – уміння пристосовуватися до швидкозмінних умов другого тисячоліття людської цивілізації;
- *соціальну відповідальність* – уміння діяти відповідально як громадянину своєї країни;
- *комунікативно-інформаційні навички та медіаграмотність* - уміння здобувати, аналізувати, опрацьовувати, оцінювати та створювати інформацію, використовувати всілякі види спілкування, зокрема, за допомогою мультимедійних засобів у різноманітних формах при будь-яких умовах;
- *інтелектуальну допитливість і творчість* – здатність до створення, модернізації, відкриттів, упроваджень нових ідей, оригінальності та інновацій;
- *критичне та системне мислення* – розуміння взаємозв'язків між системами та здатність до вірогідних суджень для окреслення, аналізу та вирішення проблем;
- *міжособистісні та групові взаємини* – вміння продуктивно співпрацювати в різних командах та здатність до лідерства;
- *самоспрямування у навчання упродовж всього життя* – розпізнавання і визначення пріоритетів, розуміння власних проблем і пошук ресурсів для самоосвітньої діяльності.

Створення інноваційного середовища у професійному навчальному закладі вимагає від його педагогічного колективу:

- загального розуміння необхідності введення інновації у навчально-виховний процес (від керівника закладу до кожного учня);

- відповідального ставлення до професійного фахового рівня педагогів закладу (їх фахова освіта, стан з підвищенням кваліфікації, діяльність методичних рад тощо);
- створення відповідної матеріально-технічної бази;
- залучення науковців вищих навчальних закладів, інститутів післядипломної педагогічної освіти та роботодавців – замовників робочих кадрів до реалізації інноваційних процесів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти тощо.

Майстерність, зазвичай, розкривається в ефективній діяльності людини. Майстерність педагога можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризується якістю результату), як вияв творчої активної особистості (якщо характеризується психологічний механізм успішної діяльності). **Педагогічна майстерність** – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує педагогічну самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. До таких властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності педагога, його професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

Педагогічна майстерність невід’ємно пов’язана із **методологічною грамотністю** – володіння педагогом необхідними знаннями у сфері методології, спосіб дослідження універсальних, але у рамках конкретних наук, принципів, засобів і форм наукового пізнання. Методологічна грамотність виступає важливим показником критичного осмислення об’єктивного істинного наукового знання, теоретичного та емпіричного досвіду, а також способів, методів, прийомів і процедур, скерованих об’єктом пізнання на створення бажаного матеріального чи ідеального предмета або певної реальності [16].

Інформатизація освіти потребує наявності від її учасників **інформаційної культури** – *здатності ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей передові досягнення у галузі розвитку засобів інформації та інформаційно-комунікаційних технологій.*

Основою інформаційної культури педагога є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, уміння орієнтуватися у безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення інформаційних потреб.

Однією з *основних ознак* інформаційної культури педагога є розуміння ним сутності інформації й інформаційних процесів, ролі інформаційних ресурсів у процесі навчання та виховання, пізнання оточуючої дійсності і продуктивності, його творчої діяльності.

Інформаційна культура педагога є інтегральним показником рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності тому що це не тільки вміння працювати з прикладним забезпеченням, і навіть не вміння програмувати. **Інформаційна культура** – це, насамперед, *глибоке розуміння суті процесів обробки інформації, яка передбачає наявність умінь:*

- обирати і формулювати цілі, здійснювати постановку завдань;
- знаходити інформацію у різних джерелах, користуватися автоматизованими системами пошуку, зберігання та обробки інформації;
- виділяти в інформації головне і другорядне; упорядковувати, систематизувати, структурувати дані;
- бачити інформацію в цілому, а не фрагментарно, встановлювати асоціативні зв'язки між інформаційними повідомленнями;
- інтерпретувати інформацію, переводити візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;
- розробляти ефективні алгоритми та реалізовувати їх на комп'ютері;
- інтерпретувати й аналізувати одержані результати, передбачати наслідки ухвалених рішень.

Важливою складовою інформаційної культури є **інформаційна грамотність** – вміння формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена. Іншими словами, **інформаційна грамотність педагога** – це *здатність розуміти необхідність певної інформації, виявляти, знаходити, оцінювати та ефективно використовувати цю інформацію для розв'язання певних проблем навчально-організаційного та науково-методичного характеру [1].*

Професійна культура – один із основних видів культури, що виражає ступінь оволодіння людиною певним фахом та міра впливу цієї людини на власне життя та життя оточуючих завдяки цьому фаху. Професійна культура тісно пов'язана з професійною компетентністю та професійною діяльністю особистості, забезпечує цілісність та несуперечливість професійної діяльності, об'єднує представників певних професій шляхом їхньої культурної самоідентифікації.

Професійна культура формується на основі сукупності професійних знань, умінь і навичок, виражає міру творчого ставлення людини до професійної праці та її здатність до прийняття адекватних рішень у сфері своєї діяльності. На певному рівні розвитку професійної культури основні її норми за необхідністю кристалізуються у *професійній етиці*.

Професійна культура вбирає у себе індивідуальні цінності педагога, виявляється через педагогічну діяльність і оцінюється через неї. *Модель*

професійної культури сучасного педагога містить перелік *професійно-особистісних якостей (професіограми)*, що забезпечують успішну та ефективну педагогічну діяльність, а саме: педагогічну спрямованість (психологічну готовність), педагогічні здібності (професійну компетентність, майстерність), індивідуально-типологічні властивості [16].

Стратегія розвитку як системи ПТО, так і конкретного професійного навчального закладу має бути інноваційною, базуватися на сучасному законодавчому та нормативному забезпеченні, науково обґрунтованих критеріях оцінювання якості навчального процесу, державних стандартах ПТО, результатах моніторингу попиту та пропозиції потреб регіонального ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах. У результаті правильного вибору стратегії розвитку у професійних (професійно-технічних) навчальних закладах формується *інноваційна культура*, яка характеризується орієнтованістю на особистість, здатністю до змін, відкритістю до комунікацій як усередині, так і з зовнішнім середовищем. Учасникам навчального та виховного процесів такого закладу притаманна солідарність у цінностях і поглядах на освіту, яка дає змогу ефективно співпрацювати в умовах постійного конструктивного діалогу та взаємоузгодження позицій.

Інноваційна культура – сукупність способів інноваційної діяльності особистості, що є результатом розпредметнення суб'єктом світу культури інноваційної діяльності. Розгортання інноваційної діяльності проходить такі *етапи*]: створення новації; перетворення новації у наукове знання; впровадження наукового знання у практичну діяльність, надання йому статусу інновації; перетворення інновації у традицію.

У педагогічній інноватиці утвердився такий ***алгоритм впровадження нового***:

- вивчення завдань, передбачених нормативними документами;
- аналіз практики і зіставлення отриманих у його процесі даних із соціальними вимогами;
- моделювання еталонних результатів, яких очікують у результаті інноваційного перетворення педагогічної практики;
- пошук ідей, рекомендацій, що можуть бути впроваджені;
- розроблення комплексної програми, яка охоплює закономірності впровадження нового;
- створення у навчальному закладі інноваційного освітнього середовища;
- теоретична, методична, психологічна підготовка всіх учасників впровадження інновацій.

Професійна компетентність, професійна й інноваційна культура, методологічна та інформаційна грамотність, – основа формування позитивного

іміджу педагога професійної школи. Імідж науково-педагогічного працівника – це сформований образ, який уособлює позитивні особистісні та професійні якості педагога. Він вимагає від науково-педагогічного працівника вибір індивідуального стилю роботи та оволодіння спеціальними технологіями само презентації у вищому навчальному закладі.

Отже, тенденції розвитку освіти в Україні з урахуванням євроінтеграційних тенденцій зумовили необхідність розгортання інноваційних процесів у системі професійної освіти, яка сьогодні є пріоритетною сферою в соціально-економічному, духовному та культурному зростанні української державності. Саме через зміни у діяльності педагога та його готовність до сприйняття і реалізації освітніх інновацій можна домогтися якісних змін у навчально-виробничому та виховному процесах закладів професійної освіти, наблизити результати їх діяльності до стандартів європейського освітнього простору.

4. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Сучасний етап розвитку українського суспільства висуває нові вимоги до якості професійної підготовки випускників професійних (професійно-технічних) навчальних закладів, головним показником якої є професійна компетентність, що характеризується сформованістю спеціальних знань, умінь та якостей, необхідних для успішного розв'язання професійних завдань.

Особливі вимоги суспільство висуває до якості підготовки фахівців сфери обслуговування, діяльність яких пов'язана з наданням послуг і створенням продуктів, що задовольняють матеріальні, естетичні та духовні потреби людини.

Необхідність формування нової генерації висококваліфікованих фахівців сфери обслуговування, здатних виконувати складні виробничі завдання на високому професійному рівні, вимагає від закладів професійної (професійно-технічної) освіти переосмислення мети і змісту професійної підготовки цієї категорії спеціалістів на основі компетентнісного підходу.

Сьогодні актуальними є змістовні трансформації у системі професійної підготовки фахівців сфери обслуговування, зокрема це стосується пошуку інноваційних форм, нових методик, інтерактивних технологій навчання на всіх етапах освітнього процесу у професійній школі. Стає необхідним перехід до систем навчання, зорієнтованих на формування як особистісних якостей фахівця, так і компетенцій у майбутній професійній діяльності. Проте кардинальні зміни, що відбуваються в українській професійно-технічній освіті, нові умови її функціонування вимагають істотного коригування освітнього процесу. З огляду

на це, в системі професійної підготовки фахівців сфери обслуговування широко впроваджується компетентнісний підхід.

На основі аналізу професійної компетентності та її ключових компетенцій щодо випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти як майбутніх фахівців сфери обслуговування можна виокремити **базові компетенції**, що їх мають формувати педагоги професійної школи в процесі професійної підготовки, а саме:

- *мотиваційна компетенція* – усвідомлення учнем мотивів до якісного здійснення майбутньої професійної діяльності, а отже, набуття ними необхідних знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей, що забезпечать можливість виконання ними професійних обов'язків певного рівня;
- *когнітивно-творча компетенція* – здатність учнів творчо набувати професійні знання, уміння і навички, мати творчий потенціал самоосвіти і саморозвитку, що визначає їх спроможність до творчості у майбутній професії, успішність майбутньої професійної діяльності;
- *комунікативна компетенція* – це орієнтованість особистості у різних ситуаціях спілкування, здатність ефективно брати у них участь, що базується на знаннях і відчуттях досвіду особистості, здатності ефективно взаємодіяти з іншими завдяки розумінню самої себе та інших при постійній зміні психічного стану, міжособистісних відносин та умов професійної та соціальної сфер.

Актуалізація проблем формування професійної компетентності зумовлюється динамічними змінами у сучасній сфері обслуговування, які стають беззастережним імперативом для розвитку економіки України та спонукають до підвищення професіоналізму, компетентності працівників у цій галузі професійної діяльності.

Семантика поняття «професійна компетентність» у різних науках засвідчує цілком різне його трактування, однак наукова експлікація таких понять, як «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» зумовлює теоретичне розкриття останнього у дискурсі підготовки фахівців сфери обслуговування. Аналіз численних наукових праць з проблеми досліджень компетентності призводить до розуміння поняття «компетенція» як сукупності взаємопов'язаних якостей особи (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, і необхідних для якісної продуктивної діяльності відносно них. Натомість «компетентність» – це особистісна якість людини, яка характеризує її здатність самостійно приймати оптимальні рішення та ефективно реалізовувати їх у конкретних життєвих ситуаціях або у певних галузях діяльності.

Дослідження закономірностей окремих видів компетентностей залежно від конкретних сфер їх застосування, діяльнісної або пізнавальної спрямованості слугувало підґрунтям для уточнення поняття «професійна компетентність фахівців сфери обслуговування», що розглядається як інтегрована якість особистості, яка характеризує її знання, уміння, навички, особистісні професійно важливі якості, готовність до діяльності, прийняття оптимальних рішень та здатність ефективно їх реалізовувати у певній, конкретній галузі виробничої діяльності (наприклад, транспортній, торговельній, туристичній, готельно-ресторанній, фінансовій, банківській та ін.), одержуючи суспільно визначений та прогнозований результат. Одразу ж слід зазначити, що сфера обслуговування (або сфера послуг), будучи третинним сектором економіки, не завжди завершується виробництвом продукту, а скоріше сприяє процесу виробництва, підвищуючи рівень його продуктивності [15].

Варто наголосити, що у розвинених країнах світу третинний сектор економіки найбільший за кількістю працівників (понад 50 %) і зростає найшвидшими темпами. На основі аналізу потреб вітчизняної сфери обслуговування з'ясовано, що зрослі вимоги ринку праці потребують перегляду змісту професійної підготовки відповідної категорії фахівців. У конкурентній боротьбі на внутрішньому ринку України між вітчизняними та іноземними надавачами послуг поки що превалюють останні, що вимагає від українських виробників оперативно знаходити оптимальні комерційні рішення, ефективно діяти у маркетингових умовах, надавати товари і послуги, які відповідають світовим стандартам якості та вимогам споживачів. Успішне забезпечення таких показників можливе лише на основі створення ефективної системи підвищення професійної компетентності фахівців, зайнятих у сфері послуг. На разі вітчизняний ринок послуг зміцнює свої позиції, адаптуючись до нових форм функціонування економіки, інноваційних форм і методів управління, що й зумовлює використання світового педагогічного досвіду з метою перебудови системи професійної підготовки фахівців сфери обслуговування. Професійна компетентність фахівця у цьому контексті є фундаментальною передумовою успішної професійної діяльності людини у виробничих структурах майбутнього та здатна забезпечити ефективне подолання розриву між вимогами сфери послуг та можливостями професійно-технічної освіти.

Нині виокремлено **концептуальні положення підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування на засадах компетентнісного підходу** [9]:

1. професійна компетентність є мірою та головним критерієм професійної підготовленості фахівців сфери обслуговування;
2. професійна компетентність фахівців сфери обслуговування – це не лише знання, уміння, навички, а й творче ставлення до справи, позитивні

- нахили, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати певний досвід, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці, в конкретній професійній ситуації;
3. професійна компетентність визначається здатністю суб'єкта праці мобілізувати знання, уміння та досвід в конкретній соціально-професійній ситуації і якісно виконувати професійні функції відповідно до посади, яку він обіймає;
 4. професійна компетентність інтегрує зміст, пов'язаний з майбутньою професійною діяльністю у сфері послуг, актуалізуючи набуті знання і уміння в потрібний момент задля використання їх у процесі професійної діяльності;
 5. професійна компетентність фахівців сфери обслуговування цілеспрямовано формується з урахуванням сучасного стану та перспектив розвитку сфери послуг, а також соціально-психологічних, етичних, правових норм, усталених в суспільстві;
 6. модель формування професійної компетентності фахівців сфери обслуговування містить низку послідовних етапів: мотиваційний (професійна спрямованість і мотивація), когнітивний (система знань про майбутню професійну діяльність та вміння їх застосовувати), діяльнісний (система фахових умінь і навичок, формування яких забезпечується змістом, формами і методами виробничого навчання) та оцінно-контрольний (діагностика, аналіз, коригування навчальних досягнень учня та рефлексія суб'єктів педагогічної взаємодії); кожен з цих етапів має відповідне змістовне й організаційно-управлінське наповнення;
 7. формування професійної компетентності фахівців сфери обслуговування можливе завдяки реалізації таких педагогічних умов:
 - впровадження інноваційних педагогічних технологій формування професійної компетентності;
 - акцент на діяльнісний, практико-орієнтований етап формування професійної компетентності;
 - підвищення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування під час виробничих практик;
 - впровадження якісного організаційно-методичного забезпечення формування професійної компетентності;
 - ціннісно-орієнтована спрямованість формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування;
 - організація підготовки інженерів-педагогів до формування професійної компетентності фахівців сфери обслуговування.

Практико-орієнтована компетентнісна методологія зумовлює упровадження в навчально-виховний процес нового змісту, інноваційних форм, методів і технологій організації освітнього процесу у закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Саме застосування осучасненого змісту та педагогічних інновацій сприяють досягненню високих навчальних показників та дають змогу випускникам професійної школи виходити на ринок праці, володіючи високим рівнем сформованості професійної компетентності.

Домінуючим принципом упровадження педагогічних інновацій є їх інтеграція, що реалізується на цільовому, змістовому, процесуальному та оцінно-результативному рівнях. Так, чітко визначені навчальні цілі, а з ними і весь перебіг навчання з фаху – забезпечують гарантоване досягнення результатів. Змістове наповнення педагогічних інновацій формує сукупність усіх використаних у конкретній педагогічній системі методів, засобів і форм навчання. Процесуальний аспект визначає послідовність оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування окремими виробничими операціями, способами професійної діяльності. Оцінно-результативний рівень відображається у результатах виконання поставлених перед учнем практичних завдань, що й засвідчує якість сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця сфери обслуговування. Формування професійної компетентності здійснюється шляхом інтегрованого застосування різних педагогічних технологій: проблемно-розвивального, особистісно-орієнтованого, інтерактивного навчання, метод проектів, ігрові технології, навчально-творчі задачі, навчальний тренінг, методи стимулювання творчої активності учнів та інші.

Сучасні вимоги до фахівця сфери обслуговування передбачають визначення його професійної діяльності як поліструктурної, поліпредметної, поліфункціональної системи, що містить не лише професійні знання, навички та досвід, а й ставлення до справи, здатність ефективно використовувати набуті знання, уміння, особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці, у реальній робочій ситуації. Завдання практичного навчання фахівців сфери обслуговування полягає в їх здатності до практичної реалізації набутих знань, мобілізації умінь і досвіду у конкретній соціально-професійній ситуації задля якісного виконання завдань і обов'язків відповідно до посадових функцій. Практична складова професійної підготовки фахівців сфери обслуговування органічно доповнює теоретичну, забезпечує принцип зв'язку теорії з практикою, впливає на конкретизацію та закріплення знань, розвиває пізнавальні здатності й самостійність учнів, формує в них практичні уміння і навички.

Під час виробничих практик використовується комплекс заходів, спрямованих на формування соціально адаптованої та професійно відповідальної

особистості, яка, по-перше, володіє прикладними теоретичними знаннями й уміннями оцінювати та розв'язувати ситуативні завдання; по-друге, має досвід роботи, що ґрунтується на практичних навичках у розв'язанні реальних виробничих завдань, набутий під час практик і в процесі виробничого навчання; по-третє, володіє якостями і властивостями, необхідними для певного виробничого середовища (дисциплінованість, відповідальність, комунікативність, здатність працювати в команді, самостійність тощо). Організація виробничих практик, спрямованих на систематизацію й удосконалення набутих знань та умінь, поглиблення досвіду професійної діяльності, спричиняє якісно нові перетворення у мотиваційній (задоволення професійних потреб), когнітивно-пізнавальній (оновлення, розширення, поглиблення знань), діяльнісно-поведінковій (відповідальність, досвід, продуктивне перетворення дійсності, виконання виробничих дій та операцій тощо), емоційно - вольовій (саморегуляція, самоконтроль, рефлексія) сферах особистості. Практики на виробництві, інтегруючись з виробничим навчанням у межах професійного (професійно-технічного) навчального закладу, спрямовані на оволодіння учнями знаннями й уміннями у професійній галузі, сприяють формуванню їхньої професійної адаптації до виробничої системи та професійній соціалізації, засвоєнню соціально значущих норм і правил, що детермінуються специфікою професії у сфері обслуговування.

Аналіз науково-педагогічної літератури дає змогу визначити *організаційно-методичні засоби* забезпечення освітнього процесу, якими є:

- нормативно-правові акти в галузі професійно-технічної освіти (закони, постанови, накази, кваліфікаційні характеристики,
- державні галузеві стандарти, нормативи щодо організації навчально-виробничої діяльності тощо),
- наукові (концепції, принципи, інноваційні підходи),
- навчальні (плани, програми дисциплін, підручники, посібники, електронні освітні ресурси тощо),
- методичні (інноваційні методики, засоби навчання, інструктивні, методичні матеріали до виконання самостійних, лабораторних, практичних робіт тощо),
- матеріали, які описують зміст, визначають структуру, прогнозують результат, регламентують послідовність і перебіг теоретичного, практичного навчання та виробничих практик.

Завдання і принципи організаційно-методичної роботи реалізуються за такими *напрямами*: *діагностико-прогностичний, навчально-методичний, організаційно-координаційний.*

Отже, важливим аспектом у формуванні професійної компетентності фахівців сфери обслуговування є обґрунтування методичних основ якісного

забезпечення освітнього процесу, що передбачають інтеграцію фундаментальних і спеціальних знань на засадах створення такої педагогічної системи, яка б сприяла цілісному й неперервному розвитку, професійному зростанню та життєвому становленню особистості.

5. РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРАКТИК ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Як правило, всі освітні інновації представлені відповідними ним технологіями. Для навчання професії важливі всі рівні пізнання і всі види методик та технологій. Традиційна система ПТО потребувала від педагога охоплення великого обсягу інформації та орієнтації на достатній рівень досягнень учнів – «знання», «розуміння», «використання». Це підштовхувало педагога на використання в основному моделі пасивного навчання.

У сучасній освітній практиці ситуація кардинально змінилася. Педагог, як «джерело» інформації, не в змозі передати весь обсяг навчального матеріалу навіть з якоїсь вузької галузі знання. Його місія сьогодні – навчити учнів відшукувати інформацію із різних джерел та використовувати її у майбутній професійній діяльності. Учні повинні мати навички думати, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї і концепції, трактувати і застосовувати їх в конкретних умовах. Саме через це виникла необхідність застосування інноваційних технологій навчання.

Під *інноваційною освітньою технологією* розуміють сукупність інноваційних форм, методів і засобів навчання, виховання і управління, об'єднаних єдиною метою.

Вибір освітньої технології – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи педагога з учнем.

Сьогодні в арсеналі педагогічної практики налічується велика кількість інноваційних технологій і методик, в яких центральною фігурою є учень (студент), що знаходиться у центрі навчального процесу, які ґрунтуються на повазі до його думки, на спонуканні до активності, на заохоченні до творчості. До таких сучасних освітніх практик слід віднести проектну технологію, технологію інтерактивного навчання, кейс-технологію, технологію веб-квест, технологію коучингу та інші, які дозволяють розв'язувати вище зазначені проблеми. Нова парадигма освіти зумовила реалізацію і таких інноваційних моделей навчання, як:

- **електронне навчання (e-learning)** – це система навчання, яка пропонує використання Інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедійних матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо. Ця перспективна модель навчання зоснована на

використанні нових мультимедійних технологій для підвищення якості навчання шляхом полегшення доступу до ресурсів і послуг мережевих систем, а також обміну ними, можливості спільної роботи на відстані;

- **мобільне навчання (*m-learning*)** – це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP і GPRS технологій. *Мета мобільного навчання* – зробити процес навчання гнучким, доступним і персоналізованим, в якому реалізується головний принцип мобільного навчання – навчання в будь-якому місці, в зручний час, яке потребує розроблення інтерактивних програмно-педагогічних продуктів та їх методичного забезпечення;
- **«перевернуте» навчання» (*flipped learning*)** – це модель активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичайний процес навчання таким чином: учні (студенти) поза аудиторією переглядають відповідні відео-фрагменти навчального матеріалу за темою програми, який буде розглядатися на наступному занятті, самостійно вивчають теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснюють його обговорення, виконують практичні завдання з його застосування.

Мережа професійних (професійно-технічних) навчальних закладів, де готують фахівців для сфери обслуговування профілю, дуже широка і постійно розширюється. Варто відмітити заклади професійної освіти, де вже є значний досвід та певні традиції підготовки фахівців сфери побуту. Серед них:

- Вище комерційне училище КНТЕУ(м. Київ);
- Чернівецьке вище комерційне училище КНТЕУ;
- Запорізький професійний торгово-кулінарний ліцей;
- Краматорське вище професійне торгово-кулінарне училище;
- Криворізький центр професійної освіти робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу;
- Мелітопольський торгово-професійний ліцей;
- Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування;
- Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу та торгівлі;
- «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г.Боровенського» (Полтавська область),
- Херсонське вище професійне комерційне училище;
- Іванівський професійний аграрний ліцей (ПАЛ), смт. Іванівка, Херсонська область.
- Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій.
- Ужгородський ВПУ торгівлі та технологій харчування.

- Ужгородське вище комерційне училище Київського Національного торгівельно-економічного університету та багато інших

У зазначених вище навчальних закладах педагоги постійно працюють над пошуком нових шляхів удосконалення професійної підготовки майбутнього фахівця сфери обслуговування. Значна увага приділяється добору сучасного комплексного методичного забезпечення, впровадженню у навчально-виробничий процес новітніх технологій у галузі і, звичайно, перспективним освітнім технологіям, серед яких помітне місце останнім часом зайняла технологія проектної діяльності.

Враховуючи вимоги до підготовки сучасного фахівця сфери обслуговування, варто зазначити, що саме проектна технологія навчання на сьогоднішній день відповідає тим стандартам, яких вимагає суспільство, адже у ході виконання учнями проектів не тільки формуються ключові професійні компетентності, необхідні для роботи у галузі, а й стимулюється їх інтерес до певних проблем, з'являється можливість практичного застосування набутих знань, умінь та навичок, окреслити перспективу подальшої роботи щодо забезпечення умов для формування й розвитку власного творчого потенціалу.

Далі розглянемо сутність проектної технології і деяких інших сучасних освітніх практик та досвід їх впровадження у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, які готують кваліфікованих робітників для сфери обслуговування.

6. ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ

Проектна технологія – система навчання, за якої учні набувають знань і умінь в процесі планування і виконання практичних завдань-проектів, які поступово ускладнюються. Ґрунтується на позиціях педагогіки прагматизму («навчання через діяльність»), розглядаючи при цьому діяльність як різновид творчої роботи, де учень виступає її активним учасником [18].

В основі цієї технології лежить не інформаційний підхід, зорієнтований на розвиток пам'яті учнів, а діяльнісний, спрямований на формування в учнів комплексу розумових здібностей (розуміння, рефлексії, конструктивної уяви, здатності до цілепокладання), необхідних для дослідницької діяльності, а також конкретних практичних умінь і навичок.

Проект – сукупність певних дій, документів, текстів, призначених для створення реального об'єкта, предмета або теоретичного продукту.

Навчальний проект – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, яка має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності і яка спрямована на досягнення спільного конкретного результату із розв’язування деякої проблеми, що є практично значущою для учасників проекту.

Навчальне проектування – це процес роботи над навчальним проектом, процес досягнення запланованого результату у вигляді конкретного «продукту».

Термін «проект» часто пов’язують з поняттям «проблема». Проект як проблема може означати справжню ситуацію творчості, де людина перестає бути просто власником ідей, відмовляється від свого, приватного, щоб отримати шанс натрапити на щось інше, наповнитися ним, виявити його в своїй творчості. Розв’язання проблеми має на увазі використання різноманітних методів, засобів навчання, умінь, знання з різних галузей науки та техніки. Під проектом розуміється обґрунтована, спланована і усвідомлена діяльність, спрямована на формування певної системи творчо-інтелектуальних і предметно-перетворювальних знань і вмінь.

Тож сутність методу проектів полягає у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує навчально-виховний процес до структурних і організаційних вимог у навчальному проектуванні. Це, у свою чергу, передбачає системне та послідовне моделювання вирішення проблемних ситуацій, які потребують:

- активізації пошукових зусиль учасників педагогічного процесу;
- дослідження і розробки оптимальних шляхів вирішення проектів;
- неодмінного публічного захисту і аналізу підсумків упровадження.

Проектна технологія має **комплексний характер**, оскільки його реалізація передбачає використання сукупності інших інтерактивних методів: навчання у малих групах співпраці, «мозкової атаки», дискусії, рольових ігор, рефлексії. Сукупність цих методів і складає ту дидактичну систему (схема 1), яка адекватно відображає особистісно-орієнтований підхід, сприяє формуванню відповідних компетенцій [18].

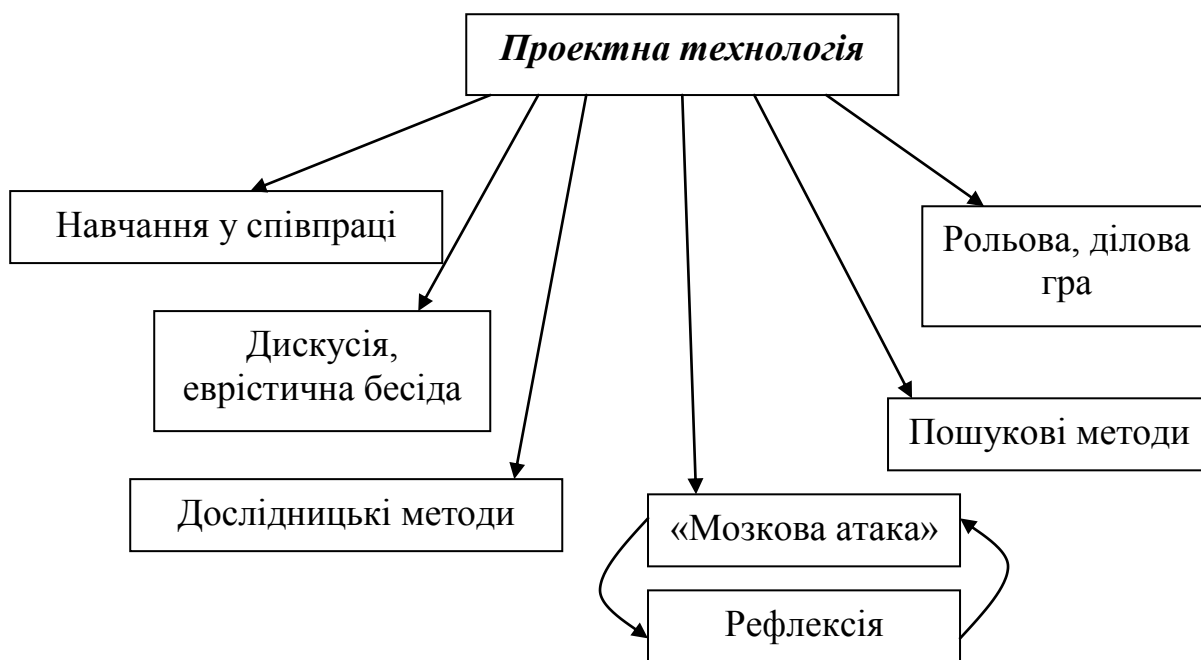
В ході реалізації проектної технології вирішуються *наступні задачі*:

- учні навчаються самостійно та критично мислити;
- планувати свою діяльність, заздалегідь прогнозуючи її результати;
- використовувати різноманітні джерела інформації;
- аналізувати та порівнювати факти;
- аргументувати власні судження;
- приймати рішення, установлювати соціальні контакти, розподіляти обов’язки, взаємодіяти;
- створювати реальний «кінцевий продукт»;

- представляти результати своєї діяльності перед аудиторією;
- оцінювати свою діяльність і діяльність партнерів.

Схема 1

Комплексний характер проектної технології

У сучасній педагогіці проекти поділяють на наступні **типи**:

- **за спрямованістю:**
 - практично-орієнтований;
 - дослідницький, творчий;
 - інформаційний (прикладний);
 - рольовий (ігровий);
 - комунікаційний;
- **за комплексністю і характером контактів:**
 - монопроект;
 - внутрішньоучилищний, позаучилищний;
 - мережевий (міжрегіональний);
 - міжнародний;
- **за тривалістю:**
 - міні-проект;
 - короткотерміновий проект;
 - довгостроковий (семестровий, річний) проект.

Характеристика деяких видів проектів **за спрямованістю** наведена в таблиці 6.1.

Характеристика видів проектів

Вид проекту	Характеристика проекту
Інформаційний (прикладний)	Цей проект має за <i>мету</i> не лише збір інформації з проблеми дослідження, вивчення джерел і накопичення матеріалів, а й безпосереднє навчання та набуття учнями досвіду активної діяльності. В ході виконання проекту відбувається аналіз правової бази обраної проблеми та систематизація інформації про проблему, отриману учнями з різних джерел (газет, журналів, Інтернету, архівів тощо), на основі особистого дослідження, проведення соціологічного опитування, спілкування із спеціалістами, представниками влади та громадськості. Такий проект вимагає чітко спланованої структури: актуальність проблеми; збір та аналіз інформації про проблему; план дій команди проекту; реалізація проектної діяльності. Результатом проекту можуть бути: проект документа, словник, публікація, доповідь про перспективи галузі чи новітньої технології тощо.
Практично-орієнтований	Особливістю цього виду проекту є заздалегідь чітко визначений продукт практичної діяльності, причому цей продукт повинен обов'язково визначати соціальні та професійні інтереси учасників проекту. Як і інформаційний, практично-орієнтований проект виконується за добре продуманою структурою. <i>Мета</i> даного проекту – практичне впровадження інноваційних дидактичних, технологічних (наукоємних) технологій з професії, яка вивчається.
Дослідницький (творчий)	Цей вид проекту має за <i>мету</i> організацію діяльності учнів, спрямовану на розв'язання творчих завдань із заздалегідь невідомим результатом і передбачають наявність певних <i>етапів</i> роботи: обґрунтування актуальності теми дослідження, предмета та об'єкта; виявлення методів пошукової діяльності та джерел інформації; висунення гіпотези; визначення шляхів розв'язання проблеми; збір даних, їх аналіз і синтез; обговорення та оформлення отриманих результатів; презентація результатів; визначення нових проблем для подальшого аналізу.
Ігровий (рольовий)	В процесі реалізації даного виду проекту учасники виконують певні ролі (професійні, соціальні, літературні або вигадані персонажі), зумовлені характером і змістом проекту, імітують соціальні чи ділові відносини, ускладнені гіпотетичними ігровими ситуаціями. Структура такого проекту тільки окреслюється й залишається відкритою до завершення роботи.
Комунікаційний	Специфікою даного виду проекту є поєднання комп'ютерної грамотності та творчої співпраці учасників.

	<i>Мета</i> даного виду проекту – розвиток та вдосконалення З, У, Н високого рівня, а саме: - досліджувати, порівнювати, зіставляти, структурувати; - стисло та чітко представляти та аргументувати результати досліджень; - використовувати мультимедійні засоби і можливості для ілюстрування ідей, гіпотез, висновків;
	- ефективно використовувати засоби електронних комунікацій; - спілкуватися з партнерами та опонентами. Результати даного проекту можуть бути: організація та проведення Інтернет-форумів та конференцій, розробка Web-сайтів, розробка методичних рекомендацій у різних варіантах (друкованих, електронних, мультимедійних) тощо.

Важливим аспектом організації проектної діяльності є мотивація учнів. Як правило, учасники проекту мають позитивну мотивацію для дослідження певної проблеми лише в тому випадку, коли вони отримують не тільки навчальний, а й соціальний досвід. Відповідно, основними *принципами* реалізації проектної діяльності повинні бути: реальне партнерство учасників, прагматичність, практичність результатів, спрямованість на вирішення конкретної проблеми, орієнтація на короткострокові та середньострокові проекти, котрі мають найбільший навчально-пізнавальний та виховний вплив.

Зміст діяльності учнів в процесі кожного етапу будь-якого проекту представлено таблицею 6.2..

Критерії оцінювання продукта проекту

1. Критерії виконання та оформлення проекту:

- актуальність теми, реальність її виконання, практична (професійна) спрямованість і значимість для майбутньої професійної або соціальної діяльності;
- обсяг і повнота розробок, закінченість, самостійність учасників;
- рівень творчості, оригінальність розкриття теми, підходів, передбачаємих рішень;
- аргументованість передбачаємих рішень, підходів, висновків, повнота бібліографії, посилання на авторів інформаційних джерел;
- якість оформлення (презентаційність), відповідність до вимог стандартів (норм), структурування тексту, якість графіки, якість та повнота рецензій.

2. Критерії оцінки захисту проекту:

- якість доповіді (презентації), повнота виконаної роботи, аргументованість висновків, їх переконливість;

- обсяг та глибина знань за досліджуваною проблемою, ерудиція, наявність міжпредметних зв'язків;
- якість відповідей на запитання: повнота, аргументованість та переконливість, суттєвість;
- ділові та волеві якості захисника проекту: готовність до дискусії, комунікабельність, тактовність.

Проектний зміст діяльності змінює освітню практику, надаючи учням можливість виявити особисті ініціативи та ідеї і успішно їх реалізовувати в процесі проектної діяльності. Компетенції, які формуються в учнів через практику проектної діяльності, принципово відрізняються від тих, що формуються в умовах традиційної моделі навчання, тому що розвиваються поступово і відображають:

- залучення до процесу формування проектних ініціатив;
- залучення до процесу розробки і реалізації проекту;
- залучення до організації рефлексії й побудови проектної діяльності.

Таблиця 6.2.

Етапи виконання проекту

Етапи проекту	Діяльність учасників проекту
<i>Підготовчий етап (організаційний)</i>	• вибір теми проекту (формулювання проблеми); • вибір та обґрунтування типу і виду проекту.
<i>Плануючий етап</i>	• визначення цілей та задач проекту; • визначення теоретичної або практичної значущості проекту (актуальність проблеми); • встановлення міжпредметних зв'язків за темою проекту; • визначення форм і методів проведення досліджень; • складання плану проекту та плану діяльності учасників на кожному етапі проекту; • визначення очікуваних результатів.
<i>Формуючий етап</i>	• вивчення інформаційних джерел за темою проекту, аналіз, систематизація та узагальнення отриманої інформації; • проведення емпіричних досліджень за допомогою визначених методик (спостереження, анкетування, тестування, інтерв'ювання тощо); • проведення практичної діяльності для отримання продуктивного результату; • проведення консультацій із керівником проекту.
<i>Констатуючий етап</i>	• аналіз, структурування та узагальнення емпіричних або практичних досліджень; • обробка отриманих результатів;

	• оформлення проекту.
<i>Захист проекту</i>	• представлення результатів проекту: презентація, доповідь, публікація, альбом тощо; • обговорення представлених результатів всіма учасниками проекту; • оцінювання результатів проекту та прогнозування подальшої дослідницької діяльності.

Проектна діяльність – одна з найперспективніших складових освітнього процесу. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проекту. Найперспективнішими видами проектної діяльності, з огляду на її потенціальні психолого-педагогічні характеристики, є колективні міжпредметні чи надпредметні проекти, що не тільки виступають як інтегруючий фактор і фактор сучасної освіти, не тільки систематизують знання, а й забезпечують максимальне наближення проекту до реальних потреб життя, творчої самореалізації, саморозвитку і конструктивної соціалізації особистості.

7. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ.

Проектна технологія є однією із найпоширеніших сучасних освітніх практик, які впроваджуються у навчальний процес вітчизняних закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Особливості проектної технології – *комплексність й орієнтованість на отримання конкретного результату* – дають можливості її використання у професійній підготовці кваліфікованих робітників на будь якому етапі навчання для будь якої професії. Прагматична спрямованість на результат проектної діяльності учнів не є самоціллю. При застосуванні проектної методики педагог стимулює інтерес учнів до певної проблеми, що передбачає володіння ними певними знаннями, та через проектну діяльність показує практичне застосування набутих знань. Таким чином, вибудовується ланцюжок: практичне застосування отриманих знань стимулює інтерес учнів до проблеми, а вирішення проблеми вимагає володіння певними новими знаннями та вміннями. Навчання будується на активній основі через доцільну діяльність учнів, тобто узгоджуючись із їхніми особистими інтересами в отриманні саме цих знань. У процесі реалізації проектної методики важливо показати учням власну зацікавленість в отриманих знаннях, які можуть і повинні стати їм у нагоді в реальному житті. Вирішення

проблеми передбачає, з одного боку, необхідність інтегрування знань та умінь з різних галузей науки, техніки, технології, а з іншої – використання сукупності різноманітних засобів навчання і методів, переважно проблемних та інтерактивних. Саме тому і потрібна проблема, взята з реального життя. Метод проектів завжди передбачає *вирішення конкретної проблеми* і тому не випадково раніше називався *методом проблем*.

Проектну технологію нині не можна назвати суто інноваційною, тому що її використання налічує багато років, якщо не десятиріч. Але в сучасній методиці професійного навчання вона є однією із сучасних педагогічних практик, а її досвід впровадження у навчально-виховний процес вітчизняних закладів професійної (професійно-технічної) освіти є широко розповсюдженим.

Наведемо декілька прикладів застосування різних видів проектної діяльності у вітчизняній професійній школі.

ПРИКЛАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ РІЗНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Інноваційна діяльність закладів професійної (професійно-технічної) освіти майже всіх областей України, які готують фахівців для сфери обслуговування, орієнтована насамперед на оновлення та засвоєння нового змісту освіти, формування нових процесуальних умінь з практики ринкової економіки, розвиток здатності оперувати інформацією та творчого вирішення проблем у сфері надання послуг. Увага педагогічних працівників таких закладів зосереджена на впровадженні оновлених інтегральних курсів, розширення раціональних міждисциплінарних зв'язків, переорієнтацію змісту навчання та формування здатності учнів його використання шляхом реалізації інноваційних проектів педагогічних колективів з різних напрямів роботи.

Опис інноваційного проекту

«Прогресивні технології обслуговування (кейтерінг)»

Галузь застосування: заклади ресторанного господарства та громадського харчування.

Навчальний заклад: Ужгородський ВПУ торгівлі та технологій харчування.

Автор проекту: В.Г.Пономарьова, майстер виробничого навчання

Суб'єкти інноваційної діяльності: учні ВПУ (професія «офіціант, бармен»), майстри виробничого навчання.

Мета впровадження проекту. Головною метою впровадження даного проекту у навчальний процес є розвиток та удосконалення професійних умінь і навичок, формування в учнів професійної самостійності під час виконання кейтерінгу, розвиток зацікавленості та поваги до обраної професії.

Ресурсоємність нововведень. Для реалізації проекту необхідно забезпечити всіх суб'єктів проектної діяльності відповідним для кейтерінгу посудом (термоконтейнери, спеціальні термоси, марміти), столовими приборами, столовою білизною.

Технологія впровадження. Впровадження прогресивної технології обслуговування (кейтерінгу) не передбачено навчальними програмами з професії «офіціант, бармен», тому уміння і навички цього процесу учні одержують під час обслуговування різних свят, презентацій, зустрічей, що проводяться на базі навчальної майстерні означеного ВПУ або на виїзних обслуговуваннях (засідання колегії, обласне свято до дня працівників освіти та інші). Успіх майстра виробничого навчання при проведенні занять у значній мірі залежить від його готовності до інноваційної діяльності. Для досягнення бажаних результатів проектної діяльності учнів необхідною умовою є проведення значної кількості практичних занять.

Результативність та ефективність впровадження інновації. Впровадження прогресивної технології обслуговування (кейтерінгу) розвиває в учнів творчий підхід до обраного виду професійної діяльності, пізнавальні навички у роботі на основі нових видів кейтерінгового обслуговування.

Результатом кейтерінгового обслуговування є забезпечення замовнику приготування і доставку готової продукції ресторанного господарства у зазначене місце (додому, в офіс, у місце відпочинку), а також ресторанне обслуговування різних сервісних послуг.

Успіху досягли ті учні, які володіють відмінними творчими здібностями, мають хороший смак при оформленні столів та декоруванні страв. Учні, які брали участь у проекті, більш затребувані

на престижних підприємствах громадського харчування міста Ужгород та області.

Коментар до проекту.

Сутність технології кейтерінг. Англійський іменник «catering» означає «громадське харчування» і походить від дієслова «to cater» - «поставляти провізію, обслуговувати клієнта, намагатися догодити». У ресторанному сервісі під кейтерінгом розуміють таку форму обслуговування клієнтів, коли не клієнт приходить до ресторанного закладу, а, так би мовити, «ресторан приходить до клієнта». Точніше кажучи, *кейтерінг – це доставка рестораном харчування до клієнта* [7].

Жанри кейтерингу:

- ***бенкет*** є заходом, під час якого офіціанти обслуговують гостей, які їдять, сидячи за столами. Орієнтовне меню бенкету може складатися з декілька видів традиційних або вишуканих салатів, формових соусів та страв, десертів та напоїв;
- ***фуршет*** є заходом, під час якого їжу приймають стоячи: всі страви розкладено на довгих столах, навколо яких гості прогулюються із тарілками у руках. Звичайне меню фуршетів включає холодні і гарячі закуски (у вигляді тарталеток, канапе, рулетів тощо), десертів і напоїв;
- ***коктейль*** є заходом, під час якого, як і під час фуршету, їдять стоячи. Відмінність у тому, що на коктейлі відсутні столи: гостей обслуговують офіціанти з підносами. Пригощання складається з гарячих і холодних закусок, фірмових канапе, авторських десертів, прохолоджуючих та алкогольних напоїв;
- ***дитяче свято*** є, зазвичай, бенкетом, але влаштованим для дітей. Місце проведення яскраво прикрашають, столи барвисто сервірують. Пригощають популярними у дітей стравами.

Зобов'язання кейтерінгового закладу перед клієнтом (замовником):

- приготувати страви,
- гарно (вишукано) подати,
- надати офіціантів, барменів, метрдотелів,
- розробити і провести розважальну програму,
- на завершення свята прибрати приміщення.

Сьогодні, в умовах євроінтеграції, знання рестораторів про ресторанний сервіс значно поглибшали, акцент розуміння дієслова «to cater» перемістився з «поставляти провізію» до «обслуговувати клієнта, намагатися догодити», через що нині в Україні спостерігаються високі темпи зростання бізнесу ресторанів виїзного обслуговування.

Опис навчально-методичного проекту

«Створення електронного навчального посібника з макіяжу та його використання при підготовці кваліфікованих робітників з професії «перукар-модельєр»

Галузь застосування: професійна підготовка фахівців сфери послуг.

Навчальний заклад: Ужгородське вище комерційне училище Київського Національного торговельно-економічного університету.

Автор проекту: Т.М.Агеєва, викладач спецдисциплін.

Суб'єкти інноваційної діяльності: педагогічний колектив училища, учні груп перукарського профілю.

Мета впровадження проекту:

- перехід до сучасних освітніх та виробничих технологій, що дасть змогу можливість формування в учнів цілісної системи знань, умінь і навичок у конкретній професійній сфері діяльності – перукарському мистецтві;
- приведення матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення підготовки кваліфікованих робітників з професії «перукар» до рівня вимог сучасної сфери обслуговування;
- навчання учнів на прикладах виконання різних операцій кваліфікованим фахівцем та відпрацювання ними прийомів виконання різних видів перукарських робіт макіяжу під керівництвом педагога;
- надання учням допомоги у процесі створення ними цілісного образу клієнта під час виконання пробної кваліфікаційної роботи.

Ресурсоємність нововведень. Проект може бути впроваджено за рахунок вдосконалення матеріально-технічної бази училища шляхом залучення додаткових ресурсів, що дасть змогу заощадити кошти держави на підготовку кваліфікованого робітника означеної професії.

Технологія впровадження.

Євроінтеграційні процеси у ринкових відносинах потребують від робітників вітчизняної сфери обслуговування великої відповідальності. Зростає роль і закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які готують фахівців для цієї сфери, зокрема, майбутніх працівників перукарень і салонів краси. Всі зусилля педагогічних працівників професійних (професійно-технічних) навчальних закладів, які готують фахівців сфери обслуговування, повинні бути спрямовані на отримання учнями високого рівня

професійних знань, формування сучасного економічного мислення, високої професійної майстерності, творчого відношення до праці.

Майстер у салоні краси повинен не тільки володіти професійними навичками, але й мати високий культурний рівень, широкий світогляд, художній смак та уміння виправляти деякі «недоліки природи» у зовнішності клієнта. Не таємниця, що від того, як зустрінуть та нададуть послугу людині у перукарні, залежить її настрої та працездатність. Саме тому особливу увагу у процесі навчання майбутніх перукарів необхідно приділяти естетичному вихованню майбутнього майстра. Адже вимоги сучасного відвідувача салонів краси настільки високі, що його вже не задовольняє грамотне виконання майстром перукарських операцій без творчої фантазії, без уміння запропонувати модні деталі зачіски, макіяжу, манікюру тощо.

Отже, завдання педагога означеного професійного навчального закладу полягало у пошуку засобів, які б могли забезпечити учню можливість реалізувати його внутрішню свободу у виявленні особистої ініціативи і смаку. Рішення створити навчальний фільм-посібник з предмету «Основи макіяжу» визріло як необхідність вдосконалення завершального етапу професійної підготовки майбутніх майстрів салонів краси. Для виконання даного задуму стало необхідним забезпечення наступних умов:

- наявність спеціальних умінь і навичок для використання комп'ютерних навчальних програм;
- методична підтримка і допомога учню в організації індивідуальної форми навчання;
- наявність ефективного зворотного зв'язку між педагогом і кожним учнем.

Фільм-посібник демонструє візуальне, поступове та доступне викладання навчального матеріалу відповідно до робочих навчальних планів і програм з предмету. Фільм демонструє не тільки основні правила догляду за шкірою обличчя, новинки сучасної косметологічної промисловості, але й презентує приклади виконання різних типів макіяжу з одночасним коментуванням та поясненням: повсякденного, святкового, весільного, вечірнього та інших. Найбільший ефект досягається шляхом проведення порівняльного аналізу вигляду моделі до і після виконаних робіт.

Даний навчальний електронний посібник розроблено для викладачів спецтехнологій і майстрів виробничого навчання – керівників екзаменаційних творчих письмових робіт при розробці

учнями цілісного образу моделі відповідно до отриманого завдання та при виконанні пробної кваліфікаційної роботи, де випускники презентують сформований ними єдиний образ: зачіска, макіяж, боді-арт та костюм.

Результативність та ефективність впровадження інновації:

- можливість використання даного електронного посібника на уроках з предметів «Основи макіяжу», «основи віражу», на виробничому навчанні учнями, викладачами спецдисциплін та майстрами виробничого навчання з професій «перукар», «візажист», «візажист-стиліст»;
- використання фільму-підручника дає змогу підвищити якість засвоєння учнями навчального матеріалу, ефективність викладання нового матеріалу, зацікавленість учнів своєю доступністю та презентаційністю;
- фільм-підручник може бути використано у процесі виконання учнями творчих екзаменаційних робіт при розробці цілісного образу моделі у заданому образі;
- можливість виконання сучасних видів макіяжу, боді-арту, зачісок з використання інноваційних прийомів з одночасною їх презентацією під час проведення різноманітних майстер-класів, конкурсів-дефіле, виступів учнівського театру мод, при проведенні профорієнтаційної роботи, у процесі співпраці з районними та міськими центрами зайнятості.

Опис практично-орієнтованого регіонального навчального проекту «Історія та сучасність Поліської кухні»

Галузь застосування: професійна підготовка за професіями напряму «Громадське харчування».

Навчальні заклади: професійні (професійно-технічні) навчальні заклади Рівненської області, які здійснюють професійну підготовку за професіями напряму «Громадське харчування».

Автори проекту: О.Є.Рожкова, методист НМЦ ПТО у Рівненській області, педагогічні працівники професійних (професійно-технічних) навчальних закладів Рівненської області.

Суб'єкти інноваційної діяльності: педагоги (викладачі і майстри виробничого навчання), та учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти Рівненської області.

Мета проекту: Підтримка творчої педагогічної діяльності педагогів та поширення проектної технології, педагогічних здобутків у створенні спільного навчального посібника з проблеми впровадження регіонального компоненту у професійну підготовку за напрямом «Громадське харчування» та системи патріотичного виховання учнів через професійну спрямованість.

Тип проекту: за кінцевим результатом – практико-орієнтований;
за методом діяльності учасників – дослідний;
за комплексністю і характером контактів – регіональний;
за кількістю учасників – груповий (робота у малих групах);
за тривалістю – середньостроковий.

Характеристика проекту:

- ❖ **Педагогічна значущість.** Комплексний підхід до вивчення явища «Поліська кухня», піднесення на новий рівень міжпредметних зв'язків у професійній підготовці учнів за професіями «Кухар» та «Кондитер». Визначення страв та виробів регіонального компоненту, їх всебічна характеристика та значення, відпрацювання практичних прийомів приготування (виготовлення), оформлення відомостей (історичних, традиційних та сучасних) про сировину (продукти), технологію, посуд, інструменти та пристосування, способи оформлення та подачі, регіональні обряди та традиції.
- ❖ **Суспільно-значуща спрямованість.** З метою виконання головних завдань «Концепції національно-патріотичного виховання учнів» проект спрямовано на формування соціально ціннісної поведінки учнів, формування їх активності та самостійності.

Дидактичні цілі проекту:

- ❖ формування в учнів професійних знань та умінь з урахуванням сучасних технологій у поєднанні та порівнянні з історичними відомостями;
- ❖ формування в учнів навичок роботи з інформацією (відбирати потрібну інформацією, аналізувати її та систематизувати), створювати звіти, описи, презентації, фото, тощо;
- ❖ формування в учнів умінь і навичок вирішувати пізнавальні, творчі завдання у співробітництві з іншими (викладачем, майстром виробничого навчання, учнями, старшим поколінням своєї родини, знайомих), розвивати критичне мислення, творчість;
- ❖ розвивати комунікабельність, повагу до людини праці, любов до рідного краю та українських традицій і звичаїв.

Результативність проекту: проведення інтерв'ювання (анкетування) учнів, педагогів, роботодавців, членів родин учнів. Опрацювання методу проектів на рівні окремої навчальної групи, курсу, закладу професійної освіти та області. Вивчити та визначити рівень впровадження страв Поліської кухні в меню підприємств ресторанного господарства регіону; відновити та закріпити зв'язок між поколіннями.

Кінцевий продукт – створення збірника *«Історія та сучасність Поліської кухні»*. Спільний проект педагогів професійно-технічних навчальних закладів Рівненської області», презентація 1-го етапу «Історія Поліської кухні» – січень 2018 року; презентація 2-го етапу «Історія Поліської кухні» – червень 2018 року; презентація 3-го етапу «Сучасність Поліської кухні» – вересень 2018 року.

Збірник буде вміщувати: методичні рекомендації щодо впровадження проектної технології та окремих її елементів; завдання для учнів за визначеними проблемами та зразки їх виконання; критерії оцінювання результатів проектної діяльності учнів (рефератів, презентацій, публікацій тощо); роздатковий матеріалів для використання у повсякденній навчально-виробничій діяльності викладача та майстра виробничого навчання; приклади методичних розробок уроків та позаурочних навчальних і виховних заходів з використанням методів проектної технології.

Проект складається з теоретичної та практичної частини.

Зміст теоретичної частини проекту.

1. *Історико-природні фактори та їх вплив на становлення кухні Полісся:*

- (етнографічний регіон Полісся: перші відомості у виданнях про певний регіон (місто Рівне, Корець, Остріг, інші селища Рівненської області);
- побут мешканців (посуд та інструменти, традиції та свята, технологічні прийоми приготування їжі, особливості сервірування столу, традиційні страви та вироби, характеристика сировини та продуктів, що використовувалися в їжу);
- вплив та розвиток культур, фольклор (вірші або пісні, уривки художніх творів, в яких згадується про страви та вироби);
- історичний розвиток сільського господарства, харчової промисловості та торгівлі (головні продукти землеробства, розвиток скотарства, таке інше).

2. *Порівняльні характеристики фауни* – що було, що залишилося (наприклад, у 1860-і роки зустрічалися по всій губернії, відносилися дикі кози, дикі свині, зайці та деякі інші. водилися олені, ведмеді, лосі – зараз відсутні. Серед їстівних птахів повсюдно зустрічалися тетеруки, пугачі, орябки, куріпки, перепілки, голуби, чайки, коростелі, дупелі, бекаси, кулики, журавлі, чаплі, дикі качки, шуліки).

3. *Старовинні рецепти Полісся на Рівненщині за класифікацією:* буденна їжа (страви з круп, овочів, м'яса і яєць, грибів, ягід, риби, молочна їжа, з борошна) та напої; традиційна святкова й обрядова їжа; виготовлення обрядових виробів з тіста (випікання весільного короваю, шишок, пасок та таке інше).

4. *Особливості харчування на Рівненському Поліссі у звичаях та обрядах,* серед яких відомості про повсякденну їжу поліщуків, організацію та проведення народних свят календарного циклу (збирання врожаю; Андрія; Різдво; Масляної; Великодня та інших) або обрядів (заручин, весіль, хрестин, поховань чи інших); про особливості сервірування столу, асортимент страв, особливості їх приготування, оформлення страв та їх подачі, порядок святкування.

Практична частина проекту:

1. Відпрацювання технології приготування страв Поліської кухні під час проведення лабораторно-практичних робіт та на виробничому навчанні за темами робочих навчальних програм.
2. Оформлення поопераційної роботи з приготування страв та виробів: фіксування на фото або відео.

3. Оформлення звіту у паперовому та електронному варіантах (електронний варіант обирається із запропонованих варіантів):

а) у вигляді електронної презентації (PowerPoint, Prezi,);

б) у вигляді відеоролика (avi, MP3, MP4);

в) у вигляді електронного підручника (формати: pdf, fb2, epub).

Зразки проектних завдань для учнів:

- ❖ проаналізувати літературу за темою роботи, підібрати вихідні дані до розробки власного проекту;
- ❖ проаналізувати та визначити необхідні теоретичні матеріали, Інтернет-джерела, людей із свого оточення, які володіють корисною історичною інформацією, певні історичні факти, історичні пам'ятники (палаці, інші будови), чим пишається ваш край (наприклад: найстаріший в Європі Юзефінський дуб в Глиннівському лісництві на Рокитнівщині) та таке інше;
- ❖ знайти найдавніші відомості про свій край: область, місто, селище; дізнатися яка певна культура існувала, які регіональні обряди та традиції були притаманні;
- ❖ записати старовинні рецепти від бабусі, матусі, тітки чи іншої майстрині; зробити фото окремо майстрині (бажано під час виготовлення певних страв), сфотографуватися разом чи попросити світлини (відсканувати та повернути власниці);
- ❖ зробити фото та опис старовинного устаткування (піч, млин) посуду, інструментів, розпитати майстриню про правила їх застосування або цю інформацію знайти у мережі Інтернет;
- ❖ знайти зразки орнаментів, характерних для Рівненської області; розробити ескізи оформлення кондитерського виробу з використанням елементів знайденого орнаменту та виготовити коровай із нанесенням на його поверхню елементів оздоблення у вигляді рівненського орнаменту; сфотографувати всі етапи приготування короваю та його готовий вигляд; занотувати способи та елементи розмальовування пічки, характерні візерунки на рушниках;
- ❖ обґрунтувати доцільність використання конкретного посуду, інструментів, продуктів та сировини: наприклад: надати фото посуду, описати його зовнішній вигляд, матеріал, з якого він зроблений, приблизний період його виготовлення, написати перелік продуктів для зберігання яких він призначений чи певних страв та таке інше;
- ❖ описати особливості виготовлення весільного короваю (весільних шишок або пасок), зробити фото чи малюнок, зробити технологічну картку, описати особливості сервірування столу на весіллі.

Оцінка діяльності учнів.

Діяльність з реалізації проекту висвітлює: самостійність, ініціативність; творчість, обговорення альтернативних рішень, вміння здійснити ситуативну корекцію; дотримання плану чи програми діяльності; розподіл обов'язків та їх виконання; згуртованість, взаємостосунки в групі, взаємодопомогу та підтримку (як важливий аспект розвитку емоційно-вольової сфери, набуття різноманітних соціальних компетенцій).

Під час захисту проекту враховується якість доповіді (композиція, логіка, послідовність, аргументованість, чіткість, оригінальність (за ситуацією — імпровізованість); педагогічна техніка та комунікативна культура (культура мовлення, почуття часу, утримання уваги аудиторії, артистизм тощо); ерудованість (обсяг та глибина знань з теми, відповіді на питання, загальна культура захисту); методика використання наочних та технічних засобів; вміння об'єктивно оцінити власну діяльність та її результати тощо. Останнє виявляється в наявності засобів оцінювання проекту, здійсненого учасниками в ході реалізації проекту (спостереження, опитування, перевірка правильності дій, запиту на продукт та інше).

Оцінка результатів проекту здійснюється з позицій реальності та можливості застосування (витратності, прибутковості за вимогами сучасного менеджменту); універсальності (придатності до реалізації в різних умовах, за різними категоріями); завершеності, готовності для подальшого застосування; обсягу, повноти розробки; якості оформлення результатів.

Методична розробка міжпредметного дослідницько-творчого проекту «Салон «Каприз»

Галузь застосування: професійна підготовка за професіями швейної галузі.

Навчальний заклад: Іванівський професійний аграрний ліцей (ПАЛ), смт. Іванівка, Херсонська область.

Автори проекту: педагогічний колектив Іванівського ПАЛ.

Суб'єкти інноваційної діяльності: викладачі, майстри виробничого навчання, учні груп професії «крavecь».

Навчальні предмети: «Бухгалтерський облік», «Ринкова економіка», виробниче навчання за професією «крavecь».

ЦІЛІ ПРОЕКТУ:

Навчальна мета:

- > сформувати в учнів уявлення про способи створення конкурентоспроможного підприємства і організацію його діяльності;
- > формувати навички дослідницької роботи, уміння знаходити необхідну інформацію, класифікувати і систематизувати її, уміння презентувати результати своєї діяльності

Розвиваюча мета:

- > розвивати уміння учнів творчо мислити, виробляти ідеї і знаходити шляхи їхньої реалізації на практиці;

Виховна мета:

- > підвищити інтерес учнів до майбутньої професії "крavecь";
- > розвивати в учнів самостійність і відчуття відповідальності за виконання прийнятих рішень;

ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ: робота в малих групах

ПЛАНОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ:

- > створення учнями ***моделі приватного підприємства:***
- > складання ***бізнес-плану приватного підприємства*** та його оцінювання за бізнесовими критеріями,
- > виготовлення ***рекламної вівіски приватного підприємства,***
- > створення ***рекламного каталогу***
- > ***презентація*** моделі приватного підприємства в рамках проведення тижнів професій

**КЛЮЧОВЕ ПИТАННЯ:
Як створити підприємство?**

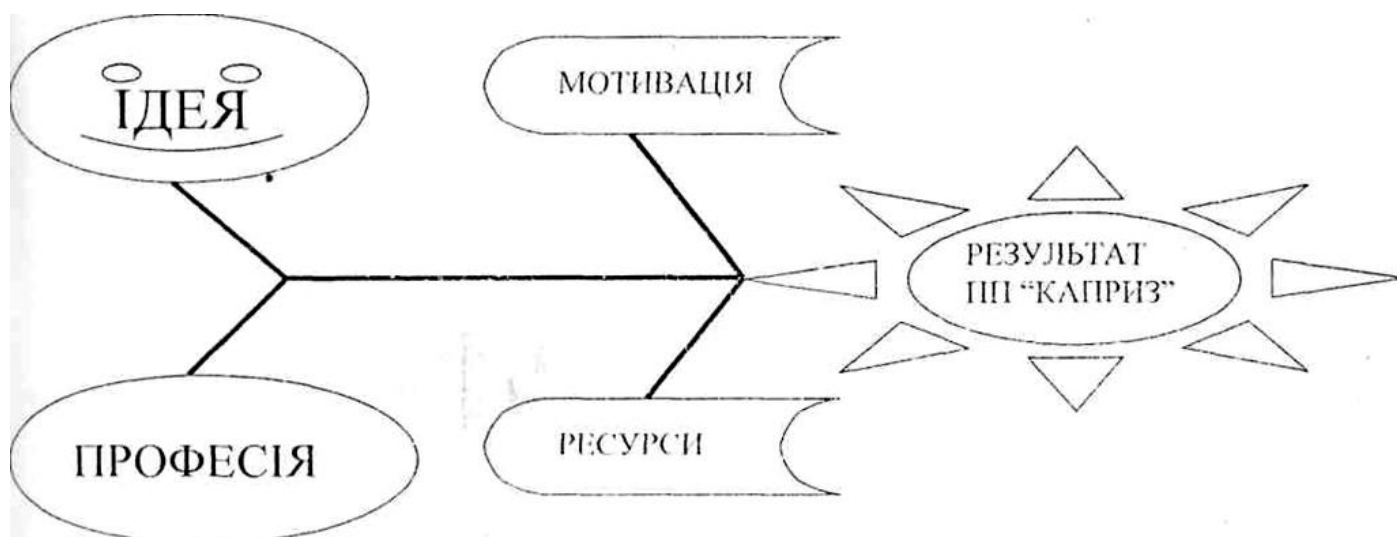

Рис. 1 – Модель створення підприємства

СТИСЛИЙ ОПИС ЕТАПІВ ПРОЕКТУВАННЯ В ІДЕЯХ ТА ЦИТАТАХ:

1. "Суттєвий чинник професійного успіху - хороша ідея, яку можна реалізувати": пошук, аналіз та критерії відбору підприємницьких ідей.
2. "Що нам вдасться": дослідження ринку
3. "Крокуй вперед": розроби власний бізнес-план
4. "Реклама – рушій торгівлі»: знайди способи просування і реклами підприємства

ЕТАПИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

І. Пошуковий етап

Час проведення 3 дні (позаурочна діяльність).

Робота над проектом починається з визначення переліку робіт, необхідної кількості учасників і розподілу обов'язків між учасниками проекту. У проекті задіяно 5 ініціативних малих груп учнів, які навчаються за професією "кривець". Кожна група вибирає лідера – керівника.

На даному етапі працює група № 1 "дослідників", яка вивчає ринкову ситуацію, ринок збуту продукції, технічні умови здійснення проекту, можливе забезпечення підприємства людськими ресурсами, розробляють організаційну схему приватного підприємства.

ІІ. Аналітичний етап

Час проведення: 5 днів (позаурочна діяльність).

У проведенні даного етапу проекту приймають участь учні групи № 2 "фінансисти" і групи № 4 "менеджери".

"Менеджери" аналізують зібрану «дослідниками» інформацію, планують і організують роботу по виготовленню реклами приватного підприємства, результати своєї роботи вони передають "фінансистам".

Час на виконання завдання: 5 днів (позаурочна діяльність) "Фінансисти" розробляють виробничий план підприємства, розраховують фінансовий план. І завершують свою роботу, систематизуючи отримані дані.

III. Практичний етап

Час проведення: 8 днів (позаурочна діяльність).

У проведенні даного етапу беруть участь група № 2 "фінансисти", група № 3 "модельєри", група ; №4 "менеджери".

Учні "фінансисти" працюють над складанням бізнес-плану приватного підприємства. "Менеджери" займаються оформленням рекламної вивіски підприємства. "Модельєри" працюють над створенням рекламного каталогу святкових суконь.

IV. Презентаційний етап

Час проведення: 1 год. (презентація в ході проведення тижня професії).

"Редактори" здійснюють комп'ютерний набір проекту, готують версію презентації. Презентація результатів проекту проводиться з демонстрацією слайдів, рекламної вивіски підприємства, розробки бізнес-плану.

Завдання для учнів

Група № 1 "Дослідники"

Склад групи: учні, які навчаються за професією:

"кравець" - 5 чол.

Завдання:

- > вивчення ринкової ситуації
- > розробка організаційної схеми приватного підприємства
- > визначення ринку збуту продукції
- > вивчення можливих технічних умов здійснення проекту
- > забезпечення людськими ресурсами

Група № 2 "Фінансисти"

Склад групи: учні, які навчаються за професією:

"кравець" - 5 чол.

Завдання:

- > розробка виробничого плану приватного підприємства
- > розрахунки витрат
- > розробка фінансового плану

Група № 3 "Модельєри "

Склад групи: учні, які навчаються за професією:

"кравець" - 5 чол.

Завдання:

- > вивчення сучасних напрямків моди
- > підбір моделей святкових суконь

Група № 4 "Менеджери "

Склад групи: учні, які навчаються за професією:

"кравець" - 5 чол.

Завдання:

- > розробка змісту проекту
- > реклама приватного підприємства

Група № 5 "Редактори "

Склад групи: учні, які навчаються за професією:

"кравець" - 5 чол.

Завдання:

- > розробка презентації проекту
- > комп'ютерна реалізація електронних матеріалів

Для **забезпечення просування продукту на ринок** потрібно наступне:

- постійно забезпечувати високу якість продукції та широкий комплекс послуг
- прагнення бути на ринку лідером, що характеризується наявністю ексклюзивних технологій виробництва
- збут виробів в комплексі с послугами які не надаються потенційними конкурентами
- підтримка іміджу товару, формування позитивної громадської думки відносно нього

Одним з основних способів просування товару на ринок буде реклама – стимулятор попиту.

ПП «Каприз» планує використати такі **канали поширення реклами:**

- Оголошення в газеті "Нове життя" (вартість – 70 грн);
- Оголошення по місцевому радіо (вартість – 70 грн);
- Рекламна вівіска підприємства (вартість – 50 грн);
- Каталог (вартість – 100 грн).

Плановий робочий розклад:

- Режим роботи – в одну зміну
- Тривалість робочого дня - 8 год.
- Тривалість робочого тижня - 5 днів.

- Пункт продажу - працює щодня.

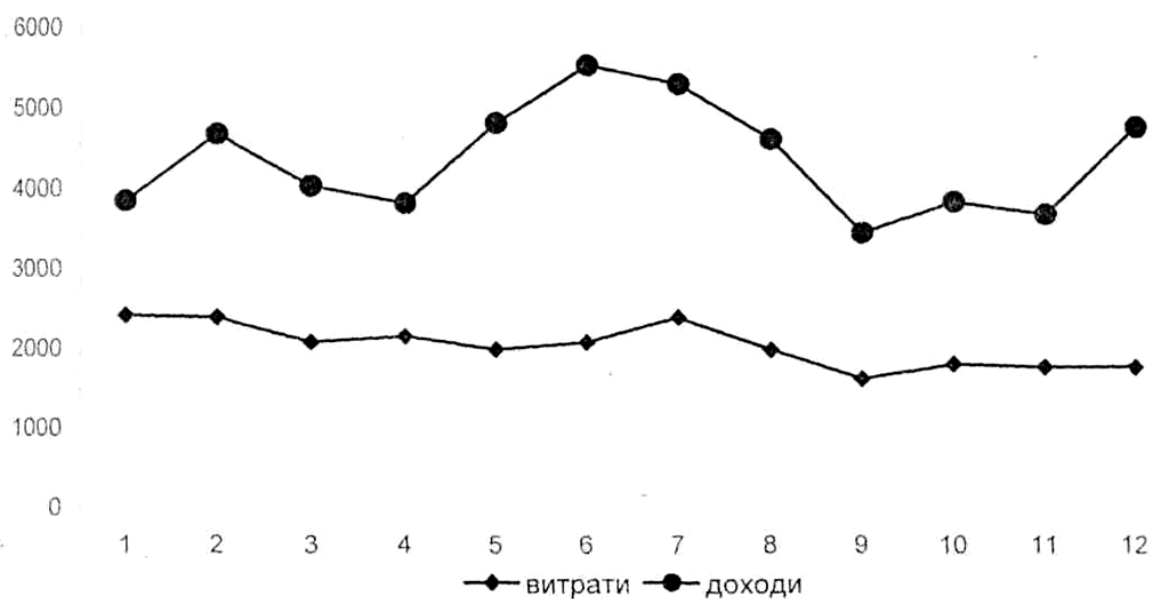
Штатний розклад

Посада, фах	Оклад (умовні одиниці)
Закрійник, приймальник	350
Кравець III розряду	265
Кравець IV розряду	285
Разом	900

Витрати на виробництво

Місяці	З/плата	Відрахування	Оренда	Електрика	Ремонт	Телеграф	Реклама	Сировинна фурнітура	Реєстр	Разом
Січень	900	338	130	48		15	150	720	120	2421
Лютий	900	338	130	60		15	-	950		2393
Березень	900	338	130	36	40	15	50	570		2079
Квітень	900	338	130	48		15	-	720		2151
Травень	900	338	130	36		15	-	570		1989
Червень	900	338	130	36	40	15	50	570		2079
Липень	900	338	130	60		15	-	950		2393
Серпень	900	338	130	36		15	-	570		1989
Вересень	900	338	130	12	40	15	-	180		1615
Жовтень	900	338	130	24		15	40	360		1807
Листопад	900	338	130	24		15		360		1767
Грудень	900	338	130	24		15		360		1767
Разом	10800	4056	1560	444	120	180	290	6880	120	24450

Співвідношення витрат і доходів:

Бізнес - план

ПП "Каприз"

БІЗНЕС-ПЛАН

організації пошиття, прокату святкових суконь та ремонту одягу
приватне підприємство "Каприз"*

Зміст:

1. Мета бізнес-плану
2. Резюме
3. Опис підприємства
4. Опис продукту (послуги)
5. Аналіз ринку
6. Виробничий план і менеджмент
7. План маркетингу
8. Фінансовий план
9. Висновок

1. МЕТА БІЗНЕС-ПЛАНУ

Бізнес-план присвячено обґрунтуванню ефективності відкриття та функціонування приватного підприємства "Каприз" з пошиття святкових суконь, їх реалізації та падання послуг по прокату та ремонту одягу. Приватне підприємство створюється для задоволення потреб населення Іванівського району.

2. РЕЗЮМЕ

Метою проекту є

1. Пошив, реалізація та прокат святкових суконь, надання послуг по ремонту одягу.
2. Задоволення попиту населення Іванівського району, що відповідає пріоритетним напрямкам соціально-економічного розвитку району.
3. Одержання прибутку з метою розширення діяльності приватного підприємства "Каприз".
4. Виявлення умов ринку і прогноз продажу суконь, падання послуг по їх прокату та ремонту одягу.

Для участі в реалізації проекту ПП «Каприз» залучено власні заощадження приватного підприємця Якуніної М.Я. та споживчий кредит банку «Аваль».

Кредити направлені на придбання тканини, фурнітури, необхідних інструментів, сплати оренди за приміщення та швейне обладнання.

* у наведеному матеріалі повністю збережено зміст і стилістики авторського викладу, бо це продукт, реально виконаний учнями

ПП «Каприз» пропонує пошив та прокат святкових суконь за значно нижчим цінам ніж на "стихійних ринках", враховуючи рівень прибутковості населення, а саме:

- на відміну конкурентів ПП «Каприз» пропонує оплату послуг прокату суконь в розстрочку (2-3 міс);
- 10% знижка при реалізації двох і більше виробів;
- 10% знижка при замовленні ремонту одягу одним клієнтом на суму більше 100 грн.;
- пропонуються весняно-літні та осінньо-зимові акції ремонту одягу;
- виконання замовлень в присутності клієнта в екстрених випадках.

ПП «Каприз» має висококваліфікованих працівників, що здатні виконати замовлення швидко та якістю, враховуючи замовлення клієнта.

3. ОПИС ПІДПРИЄМСТВА

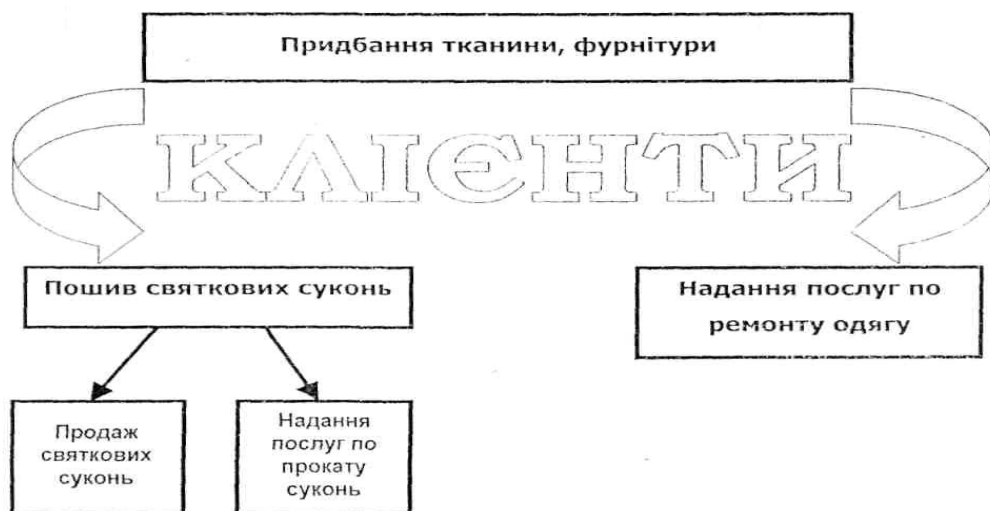
ПП "Каприз" з орендними відносинами утворене на основі особистих внесків фізичної особи Якуніної М.Я.

Місце розташування: Херсонська обл., смт. Іванівка, вул. Щорса, 4б, Іванівський ПАЛ

Основна діяльність:

- пошив святкових суконь
- продаж суконь
- надання послуг по прокату святкових суконь та ремонту одягу

Схема обслуговування населення

4. ОПИС ПРОДУКТУ (ПОСЛУГИ)

Пошив суконь здійснюється з урахуванням сучасних напрямів моди.

Нові святкові моделі поєднують у собі все, що є втіленням розкоші та блиску: яскрава кольорова палітра, різноманітність оздоблень.

Для пошиття використовуються такі тканини:

- атлас	- стрейч-атлас
- шифон	- гіпюр
- креп-шифон	- стрейч-гіпюр
- креп-сатин	- тафта

Різноманітність оздоблення:

- вишивки	- волани
- аплікація	- драпіровки
- стрази	- оборки
- бейка	- штучні квітки і т.д.
- кант	

Розміри суконь: 44 - 50

Орієнтовна ціна виробу: 250 - 350 грн.

Планується ціна прокату: 50% вартості моделі

Святкові знижки: 30% вартості моделі

ПП "Каприз" надає послуги з ремонту та відновлення одягу:

- ремонт поношених місць по спиці і відльоту коміра, низу виробу, низу рукавів;
- ремонт випадково пошкоджених ділянок деталей одягу (порізи, розриви, спалені місця);
- поновлення одягу різним оздобленням, штопка, штуковка;
- переробка виробів із двобортного на однобортне, а також зміна ширини виробу за рахунок бічних швів;
- перелицьовування виробів.

Планується використання такого швейного обладнання:

- швейні машини 1022 кл.,
- 51 кл.,
- 25 кл.,
- "Чайка - III"

5. АНАЛІЗ РИНКУ

За статистичними даними на території Іванівського району населення жінок станом на 1.01.2005 р. складає:

Віком:

від 15р- до 25 - 2890 чол.

від 25 р - до 35 - 2475 чол.

від 35 р - до 45 - 2736 чол.

Ці статистичні дані свідчать про доцільність створення даного підприємства "Каприз". Сьогодні більшість жінок відомі сучасний дизайн та професійне обслуговування клієнтів приватних салонів, які пропонують різні послуги за високими цінами.

При маркетинговому опитуванні встановлено такі категорії користувачів послугами підприємства:

- особи, які мають середній достаток і не звершають увагу на ціну
- не мають великого достатку, але заклопотані скороченням часу і зусиль, які витрачають на підготовку святкового одягу
- споживачі, що використовують святкові сукні епізодично через їх високу ціну. Розмір покупки цієї категорії прямо залежить від її вартості

Проведений аналіз попиту дозволяє зробити висновок: потенціал ринку високий, але продукція буде користуватись попитом у випадку встановлення цін значно нижче ніж ті, що існують в даний час на ринку смт Іванівки. При розробці проекту ця умова була головною при прийнятті основних економічних та технологічних рішень.

В даний час на території Іванівського району жодне підприємство (крім стихійних) не займається аналогічними видами діяльності.

Недоліки інших підприємств, які займаються торгівлею готових суконь:

- достатньо висока ціна;
- однотипність виробів, відсутність індивідуальності;
- низька якість.

6. ВИРОБНИЧИЙ ПЛАН І МЕНЕДЖМЕНТ

Підготовчий період включає виконання наступних видів діяльності:

- розробити бізнес-план проекту;
- зареєструвати підприємство і організувати юридичний супровід проекту;
- залучити фінансові ресурси;
- укласти договори на оренду приміщення та обладнання;
- провести додаткові роботи з вивчення ринку збуту;
- укомплектувати штат підприємства необхідними фахівцями;

Попит на святкові сукні носить яскраво-виражений сезонний характер, тому і планування виробництва треба проводити враховуючи даний фактор.

Планується наступний асортимент суконь (асортимент обрано відповідно попиту замовників):

1. Елегантні вечірні сукні:

- для другого дня весілля
- для подруг нареченої

- для торжеств, презентацій
 - для випускного балу
2. Авангардні моделі.
 3. Корсетні моделі.
 4. Класичні моделі.

План виробництва

Місяці	Пошив			Продаж			Послуги				Ремонт одягу	Разом
	Кількість	С/в	Сума	Кількість	Ціна	Сума	Прокат			Пошив з сировини замовника		
							Кількість	Ціна	Сума			
Січень	4	250	1000	-			4	170	680		750	1430
Лютий	5	270	1350	-			9	170	1530		750	2280
Березень	3	270	810	1	350	350	5	170	850		750	1950
Квітень	4	270	1200	1	400	400	3	170	510		750	1660
Травень	3	300	1050				15	130	1950	120	750	2820
Червень	3	350	840				20	125	2500	200	750	3450
Липень	5	280	1500	3	320	960	7	170	1190		750	2900
Серпень	3	300	900	1	370	370	10	150	1500		750	2620
Вересень	1	300	320				9	120	1080		750	1830
Жовтень	2	320	640	1	370	370	7	130	910		750	2030
Листопад	2	320	640				8	130	1040	120	750	1910
Грудень	2	320	640	1	390	390	17	100	1700	150	750	2990
Разом:	37		10890	8		2840			15440	590	9000	27870

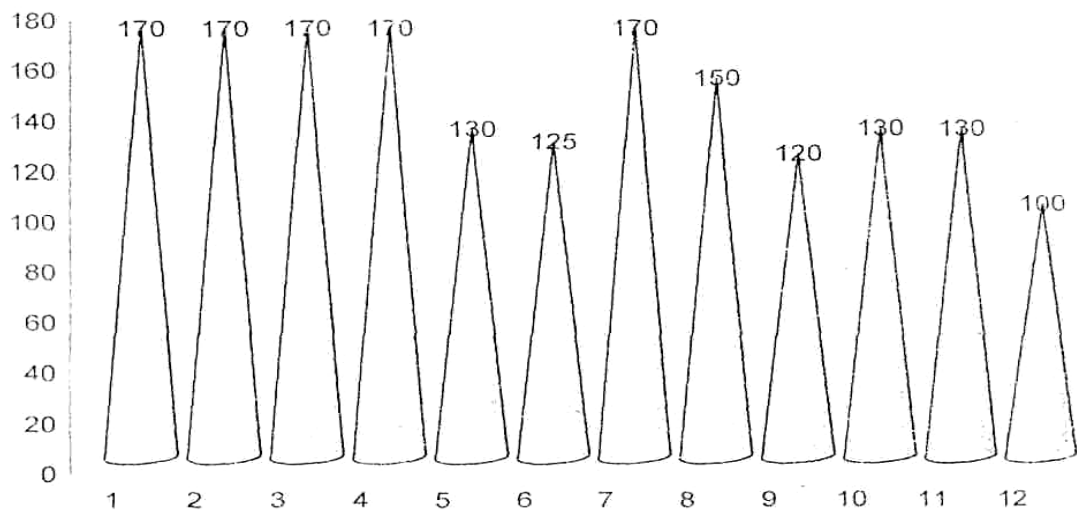
На підставі даних, викладених у розділі «Опис продукту», вироби мають високі характеристичні якості, а відносно низька собівартість дозволить встановити ціни на прокат нижчими на 15-20% середньо-ринкових.

Таке сполучення якісних і вартісних характеристик продукту дозволить забезпечити гарантований збут.

Таким чином, маркетинговою стратегією ПП «Каприз» є цінова конкуренція при забезпеченні ексклюзивної якості виробів. Крім того планується **звужка політика цін:**

- на відміну конкурентів ПП «Каприз» пропонує оплату послуг прокату суконь в розстрочку (2-3 міс);
- 10% знижка при реалізації двох і більше виробів;
- 10% знижка при замовленні ремонту одягу одним клієнтом па суму більше 100 грн.;
- пропонуються весняно-літні та осінньо-зимові акції ремонту одягу;
- виконання замовлень в присутності клієнта в екстрених випадках.

Графік цін на прокат

8. ФІНАНСОВИЙ ПЛАН

Розрахунок прибутковості підприємства

Виручка від пошиття та падання послуг	27870
Виграти	24450
Фінансовий результат	3420
Податок на прибуток	726
Чистий дохід	2694
Рентабельність	9,7%
Сплачено кредит за перший рік діяльності	1000
Прибуток що залишається в розпорядженні ПП «Каприз»	1694

9. ВИСНОВОК

Проведений фінансово-економічний аналіз проекту дозволяє зробити висновок, що представлений проект може бути реалізованим. Аналіз показує, що проект є достатньо стійким до можливих змін як економічної ситуації в цілому, так і внутрішніх показників проекту.

Перелік послуг діяльності ПП «Каприз» буде користуватись попитом.

Чистий дохід одержаний за I рік діяльності говорить про те, що в наступні роки можна набрати більш високі темпи розвитку підприємства.

8. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Визначення сутності технології інтерактивного навчання бажано починати з розгляду поняття «*інтерактивність*» через поняття «*інтерація*»: *inter* – поміж-, серед-, взаємо-; *akt* – посилена діяльність. *Interactive* – той, хто взаємодіє, впливає один на одного. Таким чином, *інтерактивність* – це посилена педагогічна *взаємодія*, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності. Ця взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їхньої комунікації, обміну діяльністю, зміною і різноманітністю її видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності і взаємодії, що відбулася. *Мета інтерактивного процесу* (взаємодії між суб'єктами) – зміна і удосконалення (покращання) моделей поведінки і діяльності учасників навчального процесу.

Отже, *інтерактивне навчання* – це навчання у режимі посиленої педагогічної взаємодії учасників навчального процесу з метою спільного вирішення навчальних завдань та розвитку особистісних якостей учнів.

Інтерактивна технологія навчання – така організація навчального процесу, за якої неможлива неучасть учня у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії всіх його учасників процесу навчального пізнання: або кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно звітуватися, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед учнівською групою завдання.

Інтерактивні технології навчання включають у себе чітко спланований очікуваний результат навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, що стимулюють процес пізнання, та розумові й навчальні умови і процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. *На відміну від методик, інтерактивні технології не обираються для виконання певних навчальних завдань, а визначають кінцевий результат.*

Інтерактивність у навчанні можна пояснити як організацію цілеспрямованої взаємодії тих, хто навчається, навчання у режимі діалогу (полілогу). Відповідно, у дослівному розумінні *інтерактивним* може бути названий *метод*, в якому учень в активній співпраці з іншими, здійснює щось, працюючи на спільний результат: говорить, управляє, моделює, аналізує тощо, тобто не виступає тільки слухачем та спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне це створюючи.

Інтерактивне навчання ґрунтується на новій філософії конструктивізму й постмодернізму, яка стає методологічною основою сучасної освітньої політики. Основні ідеї цієї філософії у професійному навчанні зводяться до необхідності підготовки відповідальних, творчих, активних працівників, які шанують розмаїття,

діалог культур, творчої взаємодії. Інноваційні технології навчання повинні базуватися на активній співпраці педагога і учнів, їх кооперації в процесі навчання, тому часто педагоги практики поєднують поняття *«інтерактивне навчання»* і *«кооперативне навчання»*.

Модель інтерактивного навчання має *основні ознаки* [17]:

- це навчання, побудоване на *активній взаємодії кожного учня з іншими*, з його оточенням, середовищем шляхом *діалогу/полілогу, взаємонавчання*. У процесі діалогового навчання учні вчаться мислити критично, розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусії, спілкуватись з іншими людьми;
- це спосіб організації *навчання через дію*, коли учні навчаються активно співпрацювати один з одним, коли їх діяльність є колективно розподіленою, а результат – колективно отриманим: одночасно груповим і особистісним;
- таке навчання *змінює спосіб взаємодії педагога і учнів*: активність педагога поступається місцем активності учнів, а завданням педагога стає створення умов для їхньої ініціативи. Педагог виступає при цьому помічника у роботі учнів, консультанта, організатора, фасілітатора дискусій;
- це *навчання через досвід*, яке обов'язково повинно містити переживання учасниками конкретного досвіду, його осмислення, рефлексію, застосування на практиці. Інтерактивні заняття дозволяють учням самостійно розв'язувати складні проблеми, переходити від традиційної ролі спостерігача і споживача у навчальному процесі до активного творця інтелектуального продукту.

Сьогодні можна говорити, що в українській педагогіці адаптовано, теоретично обґрунтовано і залучено до практики педагогів професійної школи широкий спектр інтерактивних методик і практик: ситуативне моделювання, інтерактивний тренінг, навчальні дискусії, ділові та рольові ігри тощо. Розглянемо *методичний інструментарій* деяких з них [17].

Діалог передбачає сприйняття учасниками педагогічного процесу самих себе як рівних партнерів, суб'єктів взаємодії. Діалог у процесі навчання – це сприйняття учня педагогом як індивідуальної особистості незалежно від його інтелектуальних, статевих та вікових особливостей. Діалогічність спілкування педагога і учнів передбачає їхнє уміння з повагою ставитися один до одного; взаємну допомогу при формулюванні своєї думки, свого бачення проблеми, свого шляху її рішення.

Полілог – *багатоголосся*, у якому можна почути голос кожного учасника навчального процесу, можливість кожного учасника мати свою точку зору з будь-якої проблеми і готовність висловити ці погляди. Одним із найважливіших аспектів полілогу в навчальному процесі є відмова від права на абсолютну істину і педагога, і

учнів, подолання конформізму у думках, що необхідно для продуктивної творчої діяльності.

Інтерактивна лекція базується на організації спільної діяльності педагога і учнів та розвитку міжособистісних комунікацій в процесі навчання. Прикладами лекцій із застосуванням інтерактивних методів можуть бути: проблемна лекція, лекція-колективне обговорення, лекція з розбором конкретних ситуацій, лекція прес-конференція, лекція з паузами та інші.

Дискусія – це *аналітичний діалог* між учнями або учнями і педагогом з проблеми, з якої існує багато варіантів думок, який передбачає вислуховування ідей різних співрозмовників і реагування на ці ідеї. *Мета* дискусії – навчити учнів глибокому розумінню проблеми, формулюванню самостійної позиції, оперуванню аргументами, критичному мисленню, сформулювати навички міжособистісного спілкування. Організація дискусій тісно пов'язана з груповою роботою (робота у малих групах), а діяльність учнів кожної групи повинна бути чітко організованою. У більшості прикладів проведення дискусій застосовується розподіл ролей між учнями в межах групи: організатор (ведучий), аналітик, секретар, спостерігач, черговий. *Схема проведення* дискусії нескладна: введення учнів у проблему – розподіл учнів на групи і визначення в їх межах ролей - конкретизація завдань – обговорення проблем у малих групах – звіт про результати обговорення – загальний обмін думок – підведення підсумків.

Інтерактивний тренінг – це методика інтерактивного навчання, яка складається із сукупності практичних вправ з моделювання реальних або віртуальних ситуацій навчального чи професійного характеру і яка дозволяє його учасникам за короткий час не лише набути нових знань, сформувати нові уміння і навички інтелектуальної діяльності, змінити ставлення до певних стереотипів, що склалися у навчальному чи виробничому процесах, а й закласти нові підходи до розв'язання конкретних або проблемних ситуацій професійного характеру.

Під тренінгом розуміється:

- спеціальна форма організації діяльності учнів, що переслідує конкретні і прогнозовані цілі, котрі можуть бути досягнуті у відносно короткий термін;
- спеціальна модель навчання учасників, спрямовану зокрема на розвиток у них необхідних умінь, навичок, здібностей і якостей, що дозволяють досягти успіху у певному виді діяльності;
- інтенсивне навчання, що реалізується спеціальними інтерактивними методиками.

Проведенню заняття-тренінгу повинна передувати ґрунтовна підготовка педагога, тому що, як правило, таке заняття складається із декількох *різнопланових етапів*: семінару, практикуму, дискурсу (поетапного рішення окремих завдань-кроків проблеми), інтерактивної вправи, рефлексії, дебрифінгу. Методика

інтерактивного тренінгу має комплексний характер через поєднання декількох інтерактивних методів: аналіз конкретних (проблемних) ситуацій, пошуковий метод, методи кооперативного навчання, розігрування ролей, «мозковий штурм» тощо. Може широко використовуватися на будь-якому етапі професійної підготовки.

Майстер-клас – це інтерактивна форма проведення сучасного уроку, яка базується суто на практичних діях, у процесі яких відбувається передача педагогом власного досвіду та професійної майстерності, демонстрація ним творчого розв'язання певного навчального завдання конкретного або проблемного характеру. Готуючись до майстер-класу, педагогу слід звернути увагу на те, що на даному занятті головним є не стільки повідомлення нової навчальної інформації, скільки презентація продуктивних способів (прийомів, методик, засобів) професійної діяльності.

Розігрування ролей – інтерактивний прийом, який може бути застосовано на будь-якому структурному елементі уроку теоретичного чи виробничого навчання. *Сутність* цього прийому у тому, що учні отримують від педагога вихідні дані щодо конкретної або проблемної виробничої ситуації, а потім беруть на себе виконання певних ролей, продиктованих ситуацією. Використання даного прийому може бути: у процесі вивчення нової інформації (учні розігрують ролі в процесі презентації нового матеріалу, опанованого у процесі попередньої самостійної роботи); у процесі закріплення та удосконалення професійних знань, умінь і навичок (учні у тих чи інших професійних ролях відпрацьовують практичні уміння та навички з виконання завдань виробничого характеру); у процесі перевірки та контролю рівня набутих знань, умінь і навичок (імітаційний аналіз конкретних ситуацій). Мета застосування даного прийому: мотивування інтересу учнів до вивчення нової теми; ефективне формування і закріплення нової інформації теоретичного, інструктивного чи практичного характеру; інтерактивне узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок учнів за темою програми, розвиток творчості учнів; виявлення недоліків у знаннях, уміннях і навичках учнів та їх причин, отримання даних для атестації.

Робота в малих групах. Більшість інтерактивних методів передбачає групову роботу учнів на заняттях. *Характерними ознаками* такої форми діяльності учнів є: єдина мета і спільна мотивація дій; інтеграція індивідуальних дій у спільну діяльність; спільне прагнення досягнення успіху у навчанні; самоуправління та саморегуляція навчальної діяльності; колективна оцінка; відкритість навчальної діяльності.

Розрізняють гомогенні та гетерогенні малі групи. *Гомогенні групи* утворюються із 3-5 учнів приблизно однакового рівня навчальних досягнень і дозволяють педагогу використовувати для різних груп диференційовані завдання різного рівня складності. *Гетерогенні групи* об'єднують учнів з різним рівнем навчальних

досягнень. У таких групах стимулюється творче мислення й обмін ідеями, встановлюються більш конструктивні стосунки між учасниками (за умови правильного вибору лідера групи).

Існує декілька способів розподілу учнів за малими групами: авторитарний (здійснюється педагогом), довільний (учні розраховуються на «перший-другий...»), демократичний (за бажанням учнів), за типом темпераменту та інші. Збереження стабільного складу малої групи протягом тривалого часу сприяє досягненню високих досягнень у груповій роботі, хоча у певних ситуаціях (задля уникнення конфронтації між учнями) доцільно змінювати склад її учасників.

Робота в парах – це один із різновидів малої групи. За пасивною моделлю навчання робота в парах найчастіше використовується з метою надання допомоги з боку більш успішного учня. За інтерактивною моделлю парна форма навчання застосовується для взаємонавчання і взаємоконтролю, спільної творчої або пошукової роботи. Парна форма сприяє розвитку навичок спілкування. У групах із двох учнів відзначається високий рівень міжособистісної взаємодії та обміну інформацією. Тут виникає менше розбіжностей через те, що у випадку їх виникнення кожен з учасників не має союзника.

Розрізняють статичні та динамічні пари. *Статична пара* передбачає незмінній її склад в процесі виконання спільної діяльності. Навчити і навчитися працювати у статичній парі є першочерговим завданням для педагога і учнів при впровадженні технології інтерактивного навчання. У *динамічній парі* здійснюється постійна зміна партнерів з метою обміну інформацією, вибору різних стилів спілкування, обміну ідеями щодо вирішення навчальних проблем.

Рефлексія є самоаналізом, самооцінкою учасниками педагогічного процесу своєї діяльності, взаємодії. До *методів рефлексії* можна віднести: методи експертної оцінки, індивідуальної та групової оцінки, аналіз і узагальнення досвіду, метод взаємоконтролю, групового обміну враженнями тощо. Це актуалізація педагогом і учнями своїх знань, досвіду своєї діяльності у тій або іншій навчальній ситуації. Це їх потреба і готовність зафіксувати зміни у навчальному процесі або його етапах, визначити причини цих змін, дати оцінку ефективності педагогічної взаємодії, що відбулася в процесі вирішення навчальних проблем.

Рефлексія як найважливіший принциповий момент інтерактивного навчання передбачає, що активні дії учнів уже завершені, й учень розмірковує про спосіб їх виконання, про результати діяльності, про можливість подальшого застосування набутих знань, умінь і навичок. Технологізація навчального процесу передбачає *обов'язкову рефлексію*, під якою у педагогіці розуміють здатність людини до самопізнання, вміння аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви і зіставляти їх із суспільно значущими цінностями, а також діями та вчинками інших людей. *Мета рефлексії* – згадати, виявити і усвідомити учнями основні компоненти своєї

діяльності: її зміст, тип, способи, проблеми, шляхи їх вирішення, отримані результати тощо. Рефлексія тісно пов'язана з іншою важливою для технологічного уроку дією – постановкою мети. Формулювання учнем мети свого навчання передбачає її досягнення і наступну рефлексію – усвідомлення способів досягнення поставленої мети. *Рефлексія* може проводитися за такими *етапами*:

- зупинка дорефлексійної діяльності. Всяка попередня діяльність має бути завершена чи призупинена. Якщо виникли труднощі у розв'язанні проблеми, то після рефлексії її розв'язання може бути продовжене;
- відновлення послідовності виконаних дій (усно, графічно, практично) з акцентуацією на найменші деталі;
- вивчення відтвореної послідовності дій з точки зору її ефективності, продуктивності, відповідності поставленим задачам тощо;
- виявлення і формулювання результатів рефлексії. Може бути декілька видів таких результатів: предметна продукція діяльності – ідеї, пропозиції, відповіді на питання тощо; способи, які використовувалися чи створювалися у ході діяльності; гіпотези стосовно до майбутньої діяльності. Цей етап може бути проведено методом «дебатів».

Дебрифінг – один із методів реалізації зворотного зв'язку на завершальному етапі інтерактивного заняття, *цільми* якого є: аналіз та обговорення результатів попередньої діяльності, узагальнення та структурування набутого досвіду; виявлення та оцінювання рівня розуміння навчального матеріалу, переваг та недоліків у діяльності учнів та їх причин; порівняння особистих досягнень учнів; планування подальшої навчальної діяльності. *Стратегія проведення дебрифінгу* буває закритою (передбачає заздалегідь установлений порядок його проведення) і відкритою (передбачає спонтанний перебіг діалогу його учасників). *Стадії дебрифінгу*: обміркування, аналіз, узагальнення, висновки.

Освітню технологію ситуаційного навчання, поширену на Заході під назвою «*кейс-метод*», вважають початком подолання кризи в сучасній освіті. Під «*кейсом*» розуміється *письмовий опис моделей реальної конкретної ситуації та дидактичний пакет завдань, необхідний учням в процесі розв'язання змодельованої професійної проблеми*. Учасники тренінгу за цим методом повинні вивчити певний випадок для того, щоб визначити можливі рішення, вибрати та реалізувати кращі з них. Результативне впровадження цього досить перспективного методу навчання можливе за умови, коли результати навчання матимуть для учнів важливе і мотивоване значення: прагнення утвердитися як професіонал, довести своє право і свою здатність на подальшу творчість, новаторство, можливість претендувати на кращі умови праці та її оплати у майбутній професійній діяльності.

Накопичений сьогодні вітчизняний та зарубіжний педагогічний досвід переконливо свідчить, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Вони дозволяють учням:

- ґрунтовно аналізувати навчальну інформацію і творчо підходити до її засвоєння, зробити процес засвоєння і застосування більш доступним;
- навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити свою точку зору, аргументувати і дискутувати;
- моделювати і розв'язувати пізнавальні, професійні, соціальні і життєві ситуації, таким чином збагачуючи власний пізнавальний і соціальний досвід;
- учитись будувати конструктивні відносини в учнівській групі, визначати у ній своє місце, уникати конфліктів, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих завдань тощо.

9. ПРИКЛАДИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Приклад проведення тренінгу за темою «Захист прав споживачів» [17]

Навчальний предмет: «Основи ринкової економіки»,

Професія: продавець непродовольчих товарів.

Дидактична мета тренінгу:

- формування та закріплення в учнів знань основних статей «Закону про захист прав споживача»;
- закріплення знань та умінь з дотримання основних правил оформлення угоди між покупцем та торгівельним закладом;
- розвиток умінь і навичок в грамотному обслуговуванні покупців;
- розвиток критичного мислення в процесі вирішення проблемних ситуацій;
- розвиток навичок етичного та естетичного поведіння з покупцями.

Форма організації навчальної діяльності: робота в малих групах, індивідуальна.

Етапи проведення тренінгу «Сім разів відміряй»

Перший етап – семінар.

Педагог звертається до учнів з промовою про те, що дуже часто виникає ситуація, коли покупець, придбавши у магазині недорогий товар, не завжди спроможний витратити моральні сили або час на повернення цього товару, якщо якість цього товару (або якість наданої послуги) його не задовольняє. А коли мова йде про дороговартісні будматеріали, техніку або недешеві послуги, про обман з боку виробника або рекламодавця? У таких випадках як покупцям, так фізичним та юридичним особам, які продають товари або надають послуги, слід досконало знати основні правила оформлення угод та головні статті «Закону про захист прав споживачів».

Декілька «сильних» учнів (на наступних етапах вони можуть бути обраними лідерами малих груп) *виступають з доповідями з таких питань:*

- Основні зміни до статей «Закону про захист прав споживачів»
- Про що повинен знати споживач при відвідуванні торгівельного закладу та при здійсненні покупки або укладанні угоди із торгівельним закладом?
- Яких типових помилок припускається покупець?
- У яких випадках товар може бути повернений покупцем, а у яких його можливо замінити?

Всі інші учні уважно слухають, конспектують головне, приймають участь у невеликій бесіді після кожної доповіді (або після завершення всіх доповідей).

Підведенням підсумків даного етапу є стисле повторення педагогом ключових моментів прослуханих доповідей.

Другий етап – «мозкова атака».

Педагог повідомляє учням опубліковану в газеті інформацію, що конкурентна спроможність супермаркету «Будмайстер» поступається конкурентної спроможності торгівельної мережі «Олді» незважаючи на майже рівні ціни та асортимент товарів і формулює перед учнями проблему про *причини* цього факту *та шляхи покращення перспектив* для «Будмайстра».

Виконання завдання на даному етапі полягає у генерації ідей учнів щодо аналізу даної проблеми (які фіксуються педагогом на дошці) та виборі найбільш оптимальних гіпотез і рішень. *При виконанні завдання акцентується увага на грамотному обслуговуванні покупців.*

Третій етап – рішення проблемних ситуацій.

На цьому етапі можливе використання прийому «розігрування ролей» або перегляд відео- (мультимедійних) фрагментів реальних або змодельованих ситуацій, які можуть виникнути в магазині.

Учні поділяються на команди, кожна з яких працює над вирішенням наступних *проблемних ситуацій*:

- Покупець потребує замінити неякісний товар, придбаний ним у магазині, на аналогічний. Що робити, якщо у даному магазині аналогічного товару, на який можна було б обміняти неякісний, немає?
- Чи може продавець відмовити покупцю замінити куплений товар, якщо цей товар має ідеальний стан, не був в експлуатації і має всі документи на його придбання?
- Що робити покупцю, якщо після доставки купленого ним товару на дім він не відразу виявив дефекти доставки (наприклад, неповну комплектацію дрібних деталей, сколи, тріщини, подряпини тощо)?
- Що робити, якщо споживач незадоволений послугами, наданими йому торгівельною мережею (замовлення кольору товару, доставка та встановлення, гарантія тощо)?

Четвертий етап – дискусія.

Команди презентують свої варіанти рішень проблемних ситуацій, які обговорюються всіма учасниками тренінгу. Підведенням підсумку цього етапу може бути використання педагогом наступного *прийому*: формулювання для учнів ключового речення – *проблеми* як перспективи їх подальшої діяльності за обраною професією. Ця проблема може бути така: «*Робота продавця – це професія чи мистецтво?*». Рішення цього ключового професійного питання може бути видом творчого домашнього завдання у вигляді твору на задану тему.

Методична розробка інтерактивного поточного інструктажу уроку виробничого навчання для підготовки кухарів

Автор розробки: Дьякова О.О., ВПУ № 58, м. Донецьк

Навчальний предмет: виробниче навчання

Тема програми: «Навчання в секції плодоовочевих товарів»

Тема уроку: «Свіжі овочі»

Тип уроку: урок удосконалення умінь та формування навичок

Вид уроку: розв'язання виробничих ситуацій, мозкова атака, практичні вправи, дебрифінг.

Етап уроку: поточний інструктаж.

Цілі поточного інструктажу:

- сформувати в учнів навички дотримання правил безпеки праці при виконанні з транспортним обладнанням та вимірювальними пристроями;
- сформувати в учнів практичні навички щодо розпізнання асортименту свіжих овочів, їхньої якості;
- розвивати навички творчого мислення, уміння знаходити вихід з нестандартних ситуацій;
- виховувати прагнення до успіху, уміння працювати в команді.

Форма організації навчальної діяльності: робота в малих групах.

Оцінювання: підсумкова оцінка кожного учня визначається як сума оцінок за кожне завдання. У випадку якщо завдання припускає виставлення однієї загальної оцінки команді, вона включається в індивідуальний рейтинг кожного члена команди.

Дидактичне забезпечення: завдання для груп, оцінювальна таблиця.

Час роботи: 90 хвилин.

Методичні рекомендації

Перед проведенням даного уроку учнівська підгрупа поділяється на 3 команди по 5 осіб. Кожна команда обирає свого лідера, назву, делегує одного учасника в групу експертів. Кожна команда отримує по 5 завдань.

Підготовчий етап (час на проведення - 5 хвилин)

Організаційний момент, підготовка команд до роботи, формування групи експертів.

Група експертів включає представників кожної команди і педагога. Завдання групи - оцінити роботу малих груп і окремих учнів. Експерти можуть після виконання завдання командами доповнювати або спростовувати відповіді, заробляючи тим самим додаткові бали для своєї команди і свою оцінку.

ОЦІНЮВАЛЬНА ТАБЛИЦЯ (для експертної групи)

№ команди	П.І.Б. учасників	№ завдання	Оцінка (загальна або індивідуальна)	Додаткові бали за участь експертів

Завдання № 1

Час на виконання -15 хвилин.

Оцінювання завдання №1 – кожна команда одержує одну загальну оцінку.

команда №1

Показати прийоми роботи з **підйомно-транспортним обладнанням**, які відповідають вимогам охорони праці.
Розповісти про потенційну небезпеку при недотриманні правил безпеки праці

команда №2

Показати прийоми роботи з **вимірювальними пристроями**, які відповідають вимогам охорони праці.
Розповісти про потенційну небезпеку при недотриманні правил безпеки праці

команда №3

Показати прийоми роботи при **вантажно-розвантажувальних роботах**, які відповідають вимогам охорони праці.
Розповісти про потенційну небезпеку при недотриманні правил безпеки праці, про норми перенесення вантажів

Завдання виконуються в умовах імітаційної або реальної діяльності, що не несе за собою погрози для життя і здоров'я учнів.

Завдання № 2

Час на виконання - 10 хвилин.

Оцінювання завдання №2 – кожен учень одержує індивідуальну оцінку, що враховує правильність відповіді, активність, уміння працювати в співробітництві.

Загальне завдання для всіх команд:

1. Розпізнати види і групи овочів за запропонованими натуральними зразками і муляжами, дати їхню стислу характеристику.
2. Зробити висновок про якість запропонованих натуральних зразків свіжих овочів. Зробити аналіз відповідності якості і ціни товару.
3. Навести приклади роботи вітчизняних товаровиробників, що пропонують свіжі овочі.

Завдання № 3

Час на виконання -15 хвилин.

Оцінювання завдання №3 – кожна команда одержує одну загальну оцінку.

Усі команди попередньо обговорюють завдання і направляють по одному представнику для участі в рольовій грі. Представник 1 команди виступає в ролі продавця, 2 - покупця, 3 - товаровиробника. Застосування методу – **аналіз проблемної ситуації**.

Ситуація: При купівлі картоплі покупець звернув увагу на наявність дрібної, позеленілої, забрудненої, з механічним ушкодженням картоплі і відмовився від покупки. Необхідно розіграти найбільш оптимальний варіант виходу з даної ситуації.

Завдання № 4

Час на виконання - 10 хвилин.

Обговоріть у команді питання, прийдіть до єдиної думки і виберіть представника, що буде відповідати на питання.

Оцінювання завдання №4 – кожна команда одержує одну загальну оцінку, що підсумовує індивідуальні оцінки учасників команди.

команда №1

1. Які овочі називають багатоліцими, чому? (капуста, перерахувати види)
2. Від яких овочів плачуть і чому? (ріпчаста цибуля - ефірні масла, фітонциди).
3. Які овочі

команда №2

1. В яких овочах є вітамін С? (часник, цибуля, перець)
2. Які овочі називають овочами всіх страв і чому? (картопля)
3. Як визначити харчову цінність моркви? (по серцевині)

команда №3

1. В яких овочах багато каротину? (морква 5-7 мг)
2. Які овочі використовуються в дієтичному харчуванні і чому? (гарбуз)
3. Як визначити харчову цінність буряка? (за кольором на розрізі)

Завдання № 5

Час на виконання - 20 хвилин.

Оцінювання завдання №5 – кожна команда одержує одну загальну оцінку.

Усі команди попередньо обговорюють завдання і направляють по одному представнику для участі в рольовій грі.

Застосування методу – **аналіз конкретної ситуації**.

Ситуація для 1 команди: Представник команди грає роль продавця. Представники двох інших команд — покупців. Покупці не люблять моркву. Завдання продавця — переконати їх купити моркву, розіграти найбільш оптимальний варіант виходу з даної ситуації.

Ситуація для 2 команди: Представник команди грає роль продавця. Представники двох інших команд - покупців. Покупці люблять моркву, але

купають рідко, тому що іноді їдять її в сирому виді. Ніяких блюд з моркви готувати не вміють. Завдання продавця — переконати їх купити моркву, розіграти найбільш оптимальний варіант виходу з даної ситуації.

Ситуація для 3 команди: Представник команди грає роль продавця. Представники двох інших команд — покупців. Покупці люблять моркву, але воліють купувати її на ринку, тому що в магазині вона брудна і різного розміру. Задача продавця - переконати їх купити моркву, розіграти найбільш оптимальний варіант виходу з даної ситуації.

Методика проведення дебрифінгу

1. Кожна команда обговорює позитивні і негативні моменти своєї роботи в процесі проведення поточного інструктажу.
2. Група експертів підводить підсумки своєї роботи.
3. Група спільно обговорює хід означеного етапу уроку, виявляє позитивні і негативні моменти, шукає шляхи удосконалення роботи команди в майбутньому за наступними питаннями для обговорення:
 - ◆ Яка команда найбільш повно і переконливо висвітлила питання, пов'язані з охороною праці (завдання № 1)? Відповідають команди-суперники.
 - ◆ Яка команда найбільш грамотно виконала завдання №2? Відповідають команди-суперники.
 - ◆ Яка команда була найбільш переконливою при виконанні завдання №3? Відповідають команди-суперники.
 - ◆ Представник якої команди найбільш повно висвітлив питання завдання №4? Відповідають команди-суперники.
 - ◆ Наскільки самостійним і переконливим був представник Вашої команди при відповіді на питання завдання №4?
 - ◆ Яка ситуація завдання №5 здалася Вам найбільш переконливою? Відповідають команди-суперники.
 - ◆ Хто з учасників 1 команди найбільш активно брав участь у роботі своєї команди, шанобливо відносився до своїх товаришів? Відповідають команди-суперники. Аналогічні питання задаються для 2 і 3 команди.
 - ◆ Хто з учасників 1 команди найбільше грамотно відповідав на питання, показав глибоке знання вивченої теми? Відповідають команди - суперники. Аналогічні питання задаються для 2 і 3 команди.
 - ◆ Хто з учасників 1 команди виявив творче мислення, показав

уміння знаходити вихід із нестандартних ситуацій? Відповідають товариші по команді. Аналогічні питання задаються для 2 і 3 команди.

- ◆ Хто з учасників Вашої команди працював у співробітництві, уміло відстоював свою точку зору, поважаючи при цьому думки своїх товаришів? Відповідають члени команди.
 - ◆ Хто з учнів команди показав розвинуті навички комунікабельності? Відповідають команди-суперники.
4. Група експертів доповідає оцінки командам і окремим учням, аналізує роботу своїх товаришів у співробітництві. За основу можуть бути взяті питання, наведені вище.
 5. Педагог підбиває підсумки уроку, робить висновки. Характеризує позитивні аспекти роботи кожного учня на уроці, у толерантній формі підводить учнів до думки про необхідність саморозвитку особистісних якостей, навчання і навичок.

Методична розробка інноваційного інтегрованого уроку-семінару у вигляді технологічної експедиції за темою: «Технологія виготовлення та оздоблення виробів із пряничного тіста»

Автор розробки: *Н.М.Самченко*, викладач спецпредметів, «ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І.Г.Боровенського» (Полтавська область), «викладач-методист», «Відмінник освіти України»

Навчальні інтегровані предмети: «Хлібопекарські технології», «Спецтехнологія пекаря», «Виробниче навчання», «Інформатика», «Ділова активність», «Географія».

Тема програми: «Виготовлення борошняних кондитерських виробів»

Тема уроку: «Приготування виробів із пряничного тіста заварним способом»

Мета методичної розробки:

- демонстрація застосування інтерактивних методів активізації пізнавальної діяльності учнів на теоретичних уроках спецтехнології пекаря та уроках виробничого навчання при вивченні варіативного модуля «Технологія хлібопекарського та кондитерського виробництва»;
- розкриття аспектів упровадження регіонального компоненту у зміст навчання;
- застосування раніше вивченого матеріалу для створення загальної логіки навчального процесу;
- інтеграція теоретичного та практичного навчання за допомогою використання відео майстер-класів, відеороликів, відзнятих на виробництві, у виробничій лабораторії з метою узагальнення і систематизації набутих знань і умінь, відтворення і застосування їх у практичній діяльності;
- ознайомлення з методичними прийомами формування в учнів навичок творчої пошукової діяльності, професійної самостійності, розвитку критичного мислення, творчої активності;
- ознайомлення з методами реалізації такої виховної мети як «Розвиток національної свідомості учнів засобами народної творчості під час здобуття професії «Пекар»»;
- ознайомлення з методами реалізації міжпредметних зв'язків.

План уроку-семінару

Тема програми: «Виготовлення борошняних кондитерських виробів»

Тема уроку: «Приготування виробів із пряничного тіста заварним способом»

Цілі уроку:

Навчальна: узагальнення і систематизація, поглиблення знань з теми, відтворення та застосування набутих знань у практичній діяльності, закріплення знань, формування та вдосконалення вмінь, практичних навичок.

Розвиваюча: розвивати пізнавальну та творчу активність учнів, критичне мислення; розвивати комунікативність, навички творчої пошукової діяльності, професійної самостійності; формування вмінь роботи з інформаційними джерелами, навичок складання планів виступів; вдосконалювати навички технічно-грамотної мови, уміння аргументувати власну точку зору.

Виховна: виховувати культуру навчально-виробничого процесу, почуття відповідальності за результати своєї роботи та роботи творчої групи; виховувати прагнення до успіху, навички колективної роботи у творчих групах, власну ініціативу, сумлінність, усвідомлене відношення до навчання; придбання соціального досвіду публічних виступів і обговорень, умінь повно відповідати на запитання, слухати інших і задавати обґрунтовані питання.

Тип уроку: узагальнення і систематизація знань, умінь, навичок.

Вид уроку: семінар у вигляді технологічної експедиції

Форми організації навчальної діяльності: робота в малих групах; метод навчальних проєктів; майстер-клас.

Інтегровані предмети: «Хлібопекарські технології», «Спецтехнологія пекаря», «Виробниче навчання», «Інформатика», «Ділова активність», «Географія».

Елементи активізації уроку: робота в творчих групах, навчальна проєктна діяльність, презентація власних досліджень, інтеграція теорії та практики, використання регіонального компоненту, проведення майстер-класів.

Комплексно-методичне забезпечення: презентаційні матеріали викладача та учнів, відеоролики відзняті на виробництві та з інтернету, заготовки з пряничного тіста, випечені для художнього розпису на майстер-класі, корнетики з різнокольоровою цукровою глазур'ю, виставкові готові пряничні вироби для імпровізованого музею пряника, буклети для майстер-класу.

Завдання учасникам технологічної експедиції:

- вивчити загальну технологічну схему та окремі етапи технологічного процесу виготовлення пряників заварним способом на хлібозаводі, відзняти на відеокамеру відеоролики окремих етапів технологічного процесу;

- підготувати цікаві презентаційні матеріали з відео- та фотоматеріалів про виготовлення та оздоблення пряничних виробів;
- відтворити технологію виготовлення друкованого пряника та виготовити його у виробничій лабораторії пекарів навчального закладу;
- виготовити пряничний будиночок та оздобити його, використовуючи новорічно-різдвяні мотиви;
- освоїти техніку розпису пряників;
- виготовити пряники різної форми та різної ваги для проведення майстер-класу на уроці-семінарі;
- оформити експозицію виставки із святкової пряничної випічки для імпровізованого «музею пряника», підготувати гіда;
- презентувати результати своїх досліджень учасникам семінару.

Викладач та майстер виробничого навчання надають творчим групам, окремим учням консультативну та практичну допомогу на всіх етапах підготовки до семінару.

Завдання для творчих груп.

Учням необхідно узагальнити і систематизувати знання, вдосконалити практичні навички з теми «Приготування виробів із пряничного тіста». Творчим групам учнів провести дослідження і виконати практичні завдання з таких **проблемних питань**:

- «Польське місто Торунь - прянична столиця Європи» (*творча група «Європейці»*);
- «Технологія виробництва пряників нарізних заварним способом на хлібозаводі» (*творча група «Виробничники»*);
- «Відродження традицій пряничної справи при виготовленні друкованого пряника» (*творча група «Краєзнавці»*);
- «Айсінг - мистецтво художнього розпису виробів з пряничного тіста» (*творча група «Художники»*);
- «Освоєння технології виготовлення та художнього розпису пряничного будиночка» (*творча група «Пекарі-архітектори»*);
- підготувати за декілька днів до семінару святково оздоблені пряничні вироби для створення експозиції імпровізованого музею під гаслом «Магія новорічно-різдвяних свят» (*творча група «Виставковий всесвіт»*);
- підготуватися до участі у майстер-класі з «айсінгу» в якості тренерів (*творча група «Модератори»*);

- «Використання пряників в народних звичаях та календарних святах» (творча група «Етнографи»);
- виготовити буклети - інструкції, в яких по крокам описати проведення художнього розпису пряничних заготовок технологією «айсинг»,
- провести майстер-клас з художнього розпису пряників, використовуючи заздалегідь випечені пряничні заготовки.

План проведення уроку

I. Організаційна частина:

- перевірка присутності та готовності учнів на уроці

II. Актуалізація знань

2.1. Повідомлення теми і цілей уроку.

2.2. Мотивація навчальної діяльності учнів:

- викладач та майстер знайомлять учнів з методами організації навчальної діяльності, які будуть застосовані в ході уроку;
- пояснення значущості отриманих на уроці знань і умінь для майбутньої професійної діяльності;
- ознайомлюють з системою контролю та оцінювання знань

2.3. Закріплення та корекція опорних знань учнів:

- за допомогою мультимедійної презентації відбувається відтворення раніше вивченого матеріалу за темою;
- корекція знань, шляхом повторення та роз'яснення;
- фронтальне бліц - опитування за допомогою методу «Мозкова атака»

III. Презентація досліджень окремих творчих груп технологічної експедиції:

- творча група «Європейці» - презентують дослідження за темою «Польське місто Торунь - прянична столиця Європи»;
- творча група «Виставковий світ» - презентують експозиції виставки виробів учнів групи (імпровізований музей) з художнього розпису пряничних виробів «Магія Новорічно-різдвяних свят»;
- творча група «Виробничники» - презентують дослідження з теми «Технологія виробництва пряників заварним способом на хлібозаводі»;
- творча група «Краєзнавці» - презентують дослідження з теми «Відродження традицій пряничної справи при виготовленні друкованого пряника»;
- творча група «Художники» презентують дослідження з теми «Айсинг – мистецтво художнього розпису виробів із пряничного тіста»;

- творча група «Пекарі-архітектори» презентують дослідження та практичну роботу по виготовленню пряничного будиночка.

IV. Проведення майстер-класу по художньому розпису пряничних виробів:

- майстер - клас проводить творча група «Модератори», з числа учнів групи, які найбільш успішно освоїли техніку художнього розпису пряників на уроках виробничого навчання;
- заздалегідь випікаються заготовки для художнього розпису майстром виробничого навчання разом з учнями групи.

У. Підведення підсумків

5.1. Дебрифінг

Учні і гості відповідають на запитання:

- Чи може пряничний виріб бути повноцінним новорічно-різдвяним подарунком?
- Що включає поняття «айсінг»?
- Яку нову інформацію, практичний досвід Ви отримали на уроці?
- Чи будете Ви випікати і розписувати пряники вдома для своїх рідних, близьких, друзів?
- Чи задоволені Ви власною роботою на уроці?
- Щоб Ви змінили, якщо б Вам прийшлося готуватися до цього уроку знову?
- Чи змогли б Ви уже навчати художньому розпису пряників інших?

5.2. Оцінювання, мотивація оцінок.

5.3. Видача домашнього завдання:

- допрацювати звіти технологічних експедицій;
- підготувати матеріали для сайту ліцею та електронної бібліотеки;
- розробити рецептури, ескізи та макети святкової випічки з пряничного тіста до Дня Святого Валентина.

Домашнє завдання було диференційованим, з урахуванням між предметних зв'язків, а саме: доопрацювати звіти технологічних експедицій; скласти опорні конспекти до окремих питань, що вивчалися на уроці; підготувати матеріали для сайтів навчального закладу, регіональних сайтів за місцем проживання учнів, використовуючи фото, зроблені під час проведення Декади пекарів, відкритого уроку з метою популяризації професії, залучення випускників на навчання; розробити рецептури, ескізи і макети святкової випічки з пряничного тіста до Дня Святого Валентина.

Стислий зміст інноваційного інтегрованого уроку-семінару у вигляді технологічної експедиції

Після привітання з учнями та колегами, перевірки присутності та готовності учнів до уроку, викладач та майстер виробничого навчання повідомляють тему, мету уроку, мотивують навчальну діяльність учнів, наголошуючи на значущості отриманих на уроці знань для майбутньої професійної діяльності. Після цього за допомогою мультимедійної презентації викладача відбувається відтворення та корекція опорних знань учнів, шляхом повторення раніше вивченого матеріалу за темою, роз'яснення, фронтальне бліц - опитування за допомогою методу «Мозковий штурм».

Інформація та презентація слайдів викладача:

Пряники - це вироби з пряничного тіста з приємним солодким смаком, ароматом прянощів і порівняно м'якою консистенцією. Назва «пряник» (або пряжник, пряженик) походить від способу приготування цього борошняного виробу у печі. Пряження - один з етапів виготовлення пряників, коли різьблену дошку для них обмазували олією (щоб не пригорали і не прилипали). Усім відомий вислів був практично втрачений, але залишився у казках, наприклад, у казці «Колобок» є такі слова: «Я по засіку метений, я з борошна печений».

Залежно від способу приготування тіста пряникові вироби поділяють на сирцеві і заварні. Залежно від форми та вмісту начинки сучасна пекарська промисловість випускає такі пряники: без начинки штучні нарізні або формові; з начинкою штучні нарізні або формові пряники типу заварної ковриги різної форми з начинкою і без начинки.

Залежно від вмісту цукру пряникове тісто має три різновиди: медове тісто; цукрове(без меду); медово-цукрове

Залежно від вигляду поверхні пряникові вироби поділяються на: глазуровані; неглазуровані; друковані (їх ще називають друкарські або печатні); розписні(оздоблені із застосуванням художнього розпису).

Запитання, видані учням заздалегідь (сформовані викладачем таким чином, щоб спонукати учнів самостійно шукати відповіді у ході технологічної експедиції):

- Чому тісто називають пряничним?
- Чому пряничні вироби, виготовлені заварним способом, довше залишаються свіжими і ароматними ?
- Чи є десь у світі музей пряника?
- Чи дозволяють Вам набуті знання і практичний досвід створити свій імпровізований музей пряника та презентувати його відвідувачам?

- Чи може пряничний виріб стати повноцінним подарунком?
- Які операції включає технологічний процес виробництва пряників заварним способом на Решетилівському хлібозаводі?
- Чи було популярним пряничне мистецтво в давнину на Полтавщині?
- Які існують сучасні технології у оздобленні пряничних виробів?
- Які є традиції в українського народу, пов'язані із даруванням пряників?
- Чому пряничні вироби набувають все більшої популярності не лише у країнах Європи, а й в Україні?

Традиції українського народу, пов'язані із даруванням пряників

Викладач. Пряники було прийнято дарувати на Прощену неділю, яка припадала на останній день Масляниці, перед початком Великого посту. Цього дня, за християнським звичаєм, ходили «прощатися», тобто, просити одне в одного вибачення за всі заподіяні образи. Візити супроводжувалися піднесенням пирогів і чималих за вагою пряників (від 2 до 5 кг). Хочу, щоб Ви ніколи не забували про цю добру традицію. Умійте вибачатися та вчиться прощати!

Пам'ятаєте, одним з питань для проведення технологічної експедиції було таке: «Чи є десь у світі музей пряника?». Творча група «Європейці» провела дослідження з цього питання і зараз представлять його результати у вигляді мультимедійної презентації (на екрані слайди презентації, які представляють учасники творчої групи «Європейці». Торунь - всесвітньо відома прянична столиця Польщі.

У Торуні існує живий Музей пряника. Торунські пряники - це бренд не менш відомий, ніж тульські пряники і дивно було б, якщо в Торуні не було б музею пряників. І дійсно він є! Але... Музей пряників в Торуні - музей лише за назвою. Тут не проводять пряничних досліджень, не збирають експонати і не відкривають виставки, присвячені історії пряників. Тут пропонують відвідувачам на деякий час стати пекарями і створити свої особисті торунські пряники під керівництвом професіоналів - пекарів, одягнених у середньовічні костюми, використовуючи при цьому старовинні рецепти та інструменти.

Торунський Музей пряника - єдина в Європі діюча і повністю робоча пекарня. Такий інтерактивний музей, розташований в старому місті, є єдиною в Європі повністю робочою, старовинною пекарнею. Історичні інтер'єри пекарні, здається, увібрали в себе аромати імбиру, кардамону і різних спецій. А магазинчик при живому музеї пряників продає розмаїття пряників, виготовлених по різним рецептам, які можна скоштувати безпосередньо в пряничному кафе.

Відвідувачам музею також демонструють усі інгредієнти, спеції, прянощі, що використовуються при виготовленні пряників-житне борошно, цукати, корицю,

кардамон, гвоздику, горіхи, перець і, звичайно ж, мед. Потім дають уже готове пряничне тісто і пропонують вибрати самим форму для майбутнього пряника. Її потрібно змастити олією і заповнити тістом, потім старанно утрамбувати тісто у форми. Після цього форма ставиться у піч і через деякий час вже торунський пряник, виготовлений самими відвідувачами, готовий.

**Презентація дослідження та практичної роботи
творчої групи «Краєзнавці»
з теми «Відродження традицій пряничної справи решетилівських пекарів
при виготовленні пряника друкованого»**

Ще віддавна майстри вміли випікати пряники різних форм і видів. Пряники відрізнялися за складом, могли бути з начинкою і без неї. Називалися вони «вирізні», «друковані» і «лепні».

Особливо славилися **друковані пряники**, що вимагали від майстрів чималої праці. Їх виготовляли за допомогою форм, які вирізали з дерева, частіше використовували березу або грушу. Після тривалої просушки деревини на дощечках із акуратністю вирізали різні картинки або надписи. Так і виникла назва «друковані» або «друкарські».

Про **тульський друкований пряник** уперше згадувалось в 1685 році у Писцевій книзі. Спосіб створення друкованого пряника не застарів і досі, а в решетилівському магазині «Кулиничі» і зараз можна придбати пряник «Тульський», виготовлений на Дніпропетровському хлібокомбінаті.

Полтавщина здавна славиться пряничною справою. В Краєзнавчому музеї Полтави і досі зберігається Земський каталог, в якому вміщено більше ніж 200 видів пряників, які виготовляли у давнину на Полтавщині. Був час, коли кожний, хто приїжджав у гості в Решетилівку, віз із собою додому як гостинець, сувенір або подарунок друкований пряник «Решетилівка», виготовлений майстрами пекарської справи на Решетилівському хлібозаводі.

Ми зустрілися з колишнім технологом Решетилівського хлібозаводу Кіблицькою Валентиною Семенівною. З її допомогою відтворили рецептуру та технологію пряника «Решетилівка», віднайшли дерев'яну дощечку-форму, провели декілька пробних випічок і випекли друкований пряник «Решетилівка» в лабораторії нашого навчального закладу. Ось як це було (*пояснюється технологія виготовлення друкованого пряника «Решетилівка»*)

Останнім часом стали неабияк популярними так звані «друкарські» пряники. Вони яскравим оздобленням приваблюють покупців, хоч і не дешеві. На цих пряниках зображені визначні місця Полтавщини, краєвиди Полтави. Медові ласощі ручної роботи з'являються все в більшій кількості в магазинах, на

ярмарках, на місцевих ринках. В Полтаві відкрито декілька спеціалізованих пекарень-магазинів.

Айсинг-технологія

Викладач: останнім часом все частіше ми чуємо слово «айсинг», дуже популярною стала і **айсинг-технологія**, тобто, технологія художнього розпису виробів з пряничного тіста. Чому саме пряники розписують і дарують на свята в Європі? Тому, що вироби з пряничного тіста довго не черствіють, мають триваліший термін зберігання у порівнянні з іншими борошняно-кондитерськими виробами. А ще тому, що проявивши фантазію і творчість, освоївши зовсім нескладні прийоми декорування айсингом, можна створити свій індивідуальний, неповторний шедевр пекарського мистецтва. Що ж таке айсинг і звідки ця мода на розписні пряники прийшла до нас? На ці питання нам дасть відповідь творча група «Художники», представивши своє дослідження і результати практичної роботи (на екрані окремі слайди презентації, що супроводжуються коментарем учасників групи).

Виступ творчої групи «Художники». У дослівному перекладі з англійського айсинг перекладається як глазур, повна назва «королівська глазур» (Royal Icing). Айсинг прийшов до нас з Англії, де кондитери при дворі монарших осіб прикрашали таким чином торти. Айсинг - це маса для малювання і створення їстівних прикрас на основі білка і цукру.

Айсинг буває різним **за складом та консистенцією**, а також в залежності від призначення: контурний декор; повітряні прикраси; ліплення виробів.

Види айсингу за консистенцією:

- **Пластичний** - використовується для ліплення прикрас і створення мережив. Помічником в цьому разі будуть слугувати силіконовий килимок для айсинга і молди (силіконові форми). Маса поміщається в основу, злегка підсушується, акуратно виймається і декоративно вкладається на торт. Пластичний айсинг за своїм складом ближче до мастики.
- **Класичний айсинг** - більш рідка маса, яка наноситься безпосередньо на кондитерські вироби або декор, виконується на трафареті, а після застигання деталі складаються у фігурки, але вони мають крихку структуру.

Рецепт класичного айсингу: цукрова пудра -150 г; сирий яєчний білок-1шт; лимонний сік-1 ч. л.

Далі пояснюється процес приготування айсингу

Професійні пекарі - кондитери створюють з айсингу справжні витвори мистецтва. Недарма його називають королівською глазур'ю. Прикрашені айсингом вироби справді гідні королів. Покриття глазур'ю пряників відмінний початок для тренувань на шляху в оволодінні мистецтва айсингу. Малюнки

можуть бути як самими простими, так і ускладненими з великою кількістю мілких деталей.

Для оздоблення виробів використовуємо пакестики - зипери. Якщо не зможете знайти такі пакестики - скористайтесь звичайними, тільки целофан повинен бути щільним і в той же час м'яким, щоб пакестик не розірвався, коли будемо видавлювати айсинг на пряники.

Пряничний будиночок.

Викладач: у питаннях, які ви отримали для підготовки до сьогоднішнього уроку-семінару було й таке «Чи може виріб з пряничного тіста бути повноцінним подарунком?». І огляд експозиції нашого імпровізованого музею з власноруч виготовленими і оздобленими виробами з пряничного тіста дозволяє нам усім дати стверджувальну відповідь. Кому б не хотілося отримати у подарунок пряник - ялинкову прикрасу, пряник-ялинку або пряник Дід-Мороз, оздоблених вишуканими білими чи кольоровими мереживами з білково-рисувальної маси? Але найвишуканішим подарунком з пряничного тіста, буде все ж таки, **пряничний будиночок**. Так званий «пряничний будиночок – це вершина пряничного мистецтва та моделювання з пряничного тіста, а також з художнього розпису пряничних виробів. Для виготовлення пряничного будиночка потрібно не лише досконало оволодіти пряничною технологією, а й добре знати математику, креслення, треба правильно провести заміри стін, даху, основи, виготовити макет з картону. Навіть найменша похибка у вимірах при виготовленні макету, може зіпсувати архітектурне пряничне диво. Слід обережно, не розтягуючи, переносити вирізані за трафаретом тістові заготовки на листи для випікання. Потім потрібно точно підібрати рецептуру для айсинга відповідної густини, який буде використовуватися для скріплення всіх елементів пряничного будиночка. Отже, своє дослідження і практичну роботу представляють **учасники творчої групи «Пекарі-архітектори»** (на екрані презентація творчої групи, в якій представлені всі етапи виготовлення пряничного будиночка. А їх власноруч виготовлена практична робота-двоповерховий, по-новорічному оздоблений пряничний будиночок з фігурками різдвяного вертепу, господарями - це родзинка експозиції імпровізованого музею власноруч виготовлених пряничних виробів учнями та їх наставниками).

Учасники творчої групи «Пекарі-архітектори» пояснюють технологію виготовлення макету для пряничного будиночку

Побажання учасників творчої групи «Пекарі-архітектори».

Пряничний будиночок своїми руками - відмінний подарунок до Нового року або Різдва як для дітей, так і для дорослих або для всієї родини.

Бажаємо успіху у виготовленні новорічного пряничного подарунка своїми руками! Вітаємо всіх з Новорічно-Різдвяними святами!

Традиції українського народу випікати і дарувати пряники на релігійні свята.

Викладач: а ще було у вас питання про традиції українського народу випікати і дарувати пряники на релігійні свята. Про деякі ми вам зараз розкажемо (розповідь супроводжується слайдами мультимедійної презентації).

Пряники було прийнято дарувати на Прощену неділю, яка припадала на останній день Масляниці, перед початком Великого посту. Цього дня, за християнським звичаєм, ходили «прощатися» - просити одне в одного вибачення за всі заподіяні образи. Візити супроводжувалися піднесенням пирогів і чималих пряників (від 2 до 5 кг). Хочу, щоб і ви не забували про цю добру традицію! Вмійте вибачатися та вмійте прощати!

Проведення майстер-класу

(проводить майстер виробничого навчання та творча група «Модератори»)

Випечені заздалегідь пряничні заготовки з однаковою завзятістю та наполегливістю, ентузіазмом і творчістю розписували і дорослі колеги, що прийшли на відкритий урок, і учні. Всі оздоблені під час майстер-класу пряники були упаковані в яскраву новорічну упаковку, зав'язані різнобарвними стрічками і подаровані тим, хто їх розписував. Це для того, щоб втілювали в життя отриманий на відкритому уроці, майстер-класі практичний досвід.

Проведення дебрифінгу

(учні і гості відповідають на запитання):

1. Чи може пряничний виріб бути повноцінним новорічно-різдвяним подарунком?
2. Що включає поняття «айсингу»?
3. Яку нову інформацію, практичний досвід Ви отримали на уроці?
4. Чи будете Ви випікати і розписувати пряники вдома для своїх рідних, близьких, друзів ?
5. Чи задоволені Ви власною роботою на уроці?
6. Що б Ви змінили, якщо Вам прийшлося би готуватися до цього уроку знову?
7. Чи змогли б Ви уже бути тренером по художньому розпису пряників, тобто, навчати інших?

Оцінювання і мотивація оцінок:

Викладач оголосила оцінки, вмотивувавши їх. Найвищі бали отримали учасники творчих груп, які представляли свої дослідження, виконували практичні завдання. Дякуючи їм за плідну і творчу роботу, викладач назвала цих учнів співавторами уроку, помічниками викладача і майстра. Були також оцінені найбільш активні учні, що проявили себе під час під час актуалізації опорних знань у вигляді «Мозкового штурму».

Методична розробка інтерактивного уроку виробничого навчання за темою «Спіральний букет»

Автор розробки: *І.С.Білик*, майстер виробничого навчання

Навчальний заклад: ДПТНЗ «Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну»

Професія: «флорист»

Навчальний предмет: виробниче навчання

Тема програми: «Складання букетів»

Тема уроку: «Оволодіння навичками складання букетів. Виконання букета по спіралі»

Тип уроку: урок формування первинних умінь

Вид уроку: майстер-клас, робота в малих групах, практичні вправи, рефлексія.

Методичний коментар до проведення уроку.

Сьогодні техніка виконання *букетів «по спіралі»* у флористиці є надзвичайно цікавою і вишуканою, тому потребує від учнів справжньої майстерності, художнього смаку і творчості, що дозволить майбутнім майстрам-флористам

успішно її використовувати у професійній діяльності на робочих місцях квіткових магазинів, салонів, бутиків, у створенні дизайнерських проектів.

Для досягнення мети урок побудовано на принципах інтерактивних технологій навчання, технології особистісно-орієнтованого навчання із застосуванням технології колективного та групового способів навчання. На різних етапах уроку використані такі **прийоми**:

Перший етап – мотивація. В структуру уроку включена *мотиваційна хвилинка* – цитата Р. Темплара, метою якої є створити позитивне налаштування учнів на подальшу діяльність.

Другий етап – представлення теми та цілей уроку відбувається шляхом комунікації безпосередньо з учнями. Учні самі висловлюють свої очікування від даного уроку, що дозволяє краще учням зрозуміти те, чого вони повинні досягти в результаті вивчення теми заняття.

Третій етап – надання необхідної інформації.

Перед подачею нового матеріалу важливим етапом є зв'язати нову інформацію з тією, яка уже засвоєна. Для цього на уроці відбувається повторення пройденого матеріалу як у формі запитань-відповідей, так і з використанням *вправи «Правда/брехня»*. Вправа дозволяє розвинути уважність, перевірити рівень засвоєння попередньо набутих знань, а використання *методики взаємного обміну завданнями* дозволяє закріпити знання шляхом спілкування в парі, коли учасники вчать один одного.

У ході уроку використовується ще одна *інтерактивна вправа – робота в «тріяках»*. Кожна міні-група отримує своє завдання, обговорює варіанти відповіді та ділиться результатами роботи з іншими учнями. Цей метод роботи забезпечує зацікавленість учнів у предметі, що вивчається, можливість природного та активного обміну інформацією, виявленню нових ідей у ході спілкування, розвитком комунікативних навичок.

Використання комплекту фотоілюстрацій з послідовністю виконання букета по спіралі робить урок динамічним, сприяє розвитку логічного мислення, уваги, цілісності сприйняття та розумінню технологічного процесу.

Після групової активності спостерігається підвищений рівень засвоєння почутої інформації учнями.

Четвертий етап – майстер-клас. Показ нових прийомів та операцій; показ трудових прийомів та методів обробки. На цьому етапі активно застосовується мультимедійна презентація, що дозволяє максимально візуалізувати почутий матеріал. Насиченість презентації зображеннями букетів у спіральній техніці дозволяє у процесі виконання роботи порівнювати свій отриманий результат із критеріями мети. Відео з поетапним майстер-класом сприяє повному розкриттю теми та незвичайному показу трудових прийомів., для привернення уваги учнів

Роздатковий матеріал у вигляді таблиці та інструкційної картки побудовані таким чином, щоб учень міг сам аналізувати та запам'ятовувати матеріал, чітко слідувати за послідовністю показу трудових прийомів, а в ході уроку контролювати правильність виконання своєї роботи.

У процесі *практичних вправ* із створення букету відпрацьовуються технічні прийоми, формуються а закріплюються первинні професійні вміння. Різноманітність рослинного матеріалу, його форма, особливості будови, розвивають творче мислення, любов до природи.

Учні самостійно підбирають рослинний матеріал для створення букета, а це, в свою чергу, відіграє важливу роль у розвитку креативної особистості, дозволяє краще проявити свою фантазію, знайти нестандартне рішення. Такий підхід робить учня більш конкурентоспроможним на ринку праці, вчить максимально використовувати наявні ресурси для досягнення максимального ефекту при аранжуванні квітів.

П'ятий етап – Підбиття підсумків. Рефлексія.

На цьому етапі передбачається *рефлексія*, усвідомлення того, що було зроблено на занятті, чи досягнуто поставлених цілей, як можна застосувати ці знання в майбутньому. Тому ефективною є проведення з учнями вправи «Локомотив», яка в *ігровій формі* дозволяє легко провести самоаналіз творчої діяльності, оцінити отримані результати. Використання плакату «Локомотив» формує в учнів механізм «цінування» та «оцінювання» не лише кінцевого результату, а й процесу навчання.

План уроку виробничого навчання

Рік навчання: перший

Професія: «флорист»

Тема програми: «Виготовлення бутоньерок, букетів, вінків, гірлянд із рослинного матеріалу»

Тема уроку: Оволодіння навичками складання букетів. Виконання букета «по спіралі»

Цілі уроку:

Навчальна: Сформувані в учнів первинні уміння з:

- виконання букету у спіральній техніці з використанням необхідних для цього інструментів та обладнання і дотриманням правилами безпеки праці;
- організації робочого місця;
- послідовністю і особливостями виконання букету.

Розвивальна: розвивати увагу, спостережливість, пізнавальний інтересу учнів при виготовленні букета, абстрактне мислення.

Виховна: розвивати в учнів естетичний смак, охайність, працьовитість.

Тип уроку: урок формування первинних умінь

Вид уроку: майстер-клас, робота в малих групах, практичні вправи, рефлексія.

Дидактичне забезпечення: Зразки букетів з різноманітного штучного квіткового та рослинного матеріалу; роздатковий матеріал: інструкційна картка «Техніка виконання букета по спіралі», таблиця 1 (Рослинний матеріал для спірального букета); комплект фотоілюстрацій «Послідовність виконання букета у спіральній техніці»; плакат «Паротяг»; журнали «Квіти», книги; мультимедійна презентація «Виконання букета по спіралі», відео майстер-клас «Виконання спірального букету», ноутбук, мультимедійний проектор, мультимедійна дошка.

Матеріально-технічне забезпечення: квітковий та рослинний матеріал, декоруючий матеріал, ножиці, секатор, флористичний пістолет.

Форми організації діяльності учнів: фронтальна, робота у малих групах.

Хід уроку

I. Організаційний момент (~5 хв.)

- До дзвінка учні заходять в майстерню. Привітання.
- Майстер за журналом перевіряє присутність учнів (15 чол.)
- Перевірка підготовленості учнів до уроку: учні готові до уроку.
- Допуск з техніки безпеки: допущено учнів у кількості 15 чол.
- Організація робочих місць.
- Ознайомлення учнів з планом заняття
- Мотиваційна хвилинка.
- Мультимедійна презентація. Слайд 1. «*Шукайте будь-яку можливість зробити свою роботу кращою, цікавішою і продуктивнішою. Пам'ятайте, що така можливість – це шанс проявити себе*» Річард Темплар

II. Вступний інструктаж (~40 хв.)

2.1. Повідомлення теми та цілей уроку:

Оволодіння навичками складання букетів. Виконання букета по спіралі

Запитання до учнів: Як ви вважаєте, що ми повинні досягти в результаті сьогоденного уроку? (учні озвучують свої очікування: *оволодіти технікою складання букетів у спіральній техніці. Розвинути знання про організацію робочого місця, санітарно гігієнічні вимоги та правила безпечної праці під час виконання букета, навчитися виготовляти спіральний букет з різних видів рослинного матеріалу*).

2.2. Повторення пройденного матеріалу.

Повторення попереднього матеріалу шляхом відповідей на запитання:

- Які види рослинного матеріалу ви знаєте? (*контурний, фокусний, маскуючий, наповнювач*)?
- Яку роль при створенні квіткових форм відіграє кожен з перерахованих матеріалів?
- Що необхідно зробити з рослинним матеріалом, щоб з ним було зручно працювати? (*виконати первинну обробку рослинного матеріалу*)

У своїй роботі флорист часто може зустрітися з неправдивими фактами про те, як правильно виконувати первинну обробку рослинного матеріалу.

Вправа 1. «Правда/брехня»

На слайді представлено 5 тверджень. Будьте уважні і перевірте правдивість фактів, наведених у цій таблиці. У зошит запишіть відповідь «так» або «ні» до кожного з наведених тверджень. Обміняйтесь результатами з сусідом по партії та взаємно перевірте результати. Які виправлення в інформацію, наведену у таблиці, ви б внесли?

1.	Після обробки стебел зменшується термін життя зрізаних квітів	<i>Ні</i>
2.	Перед постановкою у воду стебла квітів слід підрізати під кутом 45 градусів	<i>Так</i>
3.	Рослини, які виділяють молочний сік можна ставити у воду без первинної обробки	<i>Ні</i>
4.	Здерев'янілі стебла рослин обробляють гліцерином перед постановкою їх у воду	<i>Ні</i>
5.	Зрізані квіти краще зберігатимуться, якщо нижнє листя на стеблі буде занурене у воду	<i>Ні</i>

2.3. Мотивація навчально-трудової діяльності учнів на уроці.

Набуті знання і вміння за темою «Виконання букета у спіральній техніці» є базовими у роботі флориста. Володіючи спіральною технікою можна виконувати круглі букети на різну тематику та складні букети на каркасах, які користуються великим попитом у клієнтів квіткових магазинів.

2.4. Актуалізація опорних З.У.Н. необхідних для подальшої роботи на уроці.

Вправа 2. Послідовність виконання букета (робота в малих групах («трійки»))

Учні першої «трійки» (група1) біля дошки відтворюють послідовність виконання букета у спіральній техніці за допомогою набору фотоілюстрацій. Інші малі групи в цей час шукають відповіді на запитання

Група 2. За яким принципом підбирати рослинний матеріал для букета	Група 4. Кольорові гами, які найчастіше використовуються при створенні букетів
Група 3. Які матеріали ми можемо використовувати для декорування ручки букета	Група 5. Для яких подій можна запропонувати покупцю придбати спіральний букет

Після закінчення обговорення у групах, озвучуються результати напрацювань учнів, групою перевіряється робота першої трійки – правильна викладка послідовності роботи.

2.5. Аналіз і доповнення відповідей учнів, підведення підсумків.

2.6. Повідомлення нової навчальної інформації.

Тема «Виготовлення букета у спіральній техніці» має зв'язок з такими навчальними предметами, як технологія, етика, геометрія, хімія, історія.

Слово «букет» вперше з'явилося у Франції. Воно означає зібрану разом зв'язку квітів, аромат і запах. Зараз визначення букета - це композиція з квітів, зібрана в руці і зв'язана разом. Винятки з цього правила - букет на портбукетниці та букет, виконаний у клеєвій техніці.

Букети можуть бути складені в одному з відомих стилів. Букети різних стилів відрізняються технікою роботи.

Сучасним флористам відома велика кількість різноманітних технік та форм складання букетів. Одним із способів є створення букета у спіральній техніці. Такий букет не втрачає своєї актуальності уже упродовж тривалого часу, а з розвитком світової флористики легко набуває новизни та відкриває простір для безмежної фантазії флориста.

Перед створенням букета важливо перевірити наявність робочих матеріалів та інструментів, а

це: квітковий та рослинний матеріал, декоруючий матеріал, ножиці, ніж флористичний, секатор, флористичний пістолет.

Щоб створити красивий букет, можна використати таку схему:

Крок 1 - Визначити стиль, форму, пропорції та техніку створення букета

Крок 2 - Підібрати та підготувати рослинний матеріал, декор.

Крок 3 - Скласти букет, дотримуючись вибраної технології. Додати рослинний матеріал у такій послідовності: контурний - фокусний – наповнювач.

Крок 4 - Декорувати місце зв'язки букета або виконати декоративну упаковку букета.

2.7. Показ нових прийомів та операцій; показ трудових прийомів та методів обробки (Демонстрація відео майстер-класу).

Користуючись інструкційними картками №1,2,3, учні відтворюють такі прийоми і операції:

- первинна обробка рослинного матеріалу;
- створення букета у спіральній техніці;
- зв'язка букета;
- декорування готового виробу.

2.8. Пояснення характеру і послідовності самостійної роботи учнів на уроці.

2.9. Обговорення типових помилок за темою уроку:

- неправильно підібраний рослинний матеріал;
- негармонійне поєднання кольорів;
- неправильна пропорція підбору рослинного та квіткового матеріалу;
- неохайність виконання роботи
- неправильна зв'язка

2.10. Відповіді майстра на запитання учнів

2.11. Оголошення критеріїв оцінювання

2.12. Підведення підсумків вступного інструктажу.

- Як і чому обробляють стебла рослин перед постановкою в букет?
- Яка послідовність створення спірального букету?
- Що необхідно врахувати для успішного створення букета у спіральній техніці?

III. Поточний інструктаж (~270 хв.)

- розподіл учнів за робочими місцями;
- цільові обходи майстра робочих місць учнів.

1-й обхід: перевірка правильності організації робочого місця і початку роботи;

2-й обхід: перевірка правильності виконання трудових прийомів, дій, рухів і якості виробів; інструктування учнів з використання окремих операцій і завдання в цілому;

3-й обхід: перевірка правильності проведення самоконтролю; концентрація уваги учнів на найефективніших прийомах виконання операцій; надання допомоги слабо підготовленим до виконання завдання учням;

4-й обхід: перевірка правильності дотримання технічних умов; контроль за бережливим ставленням учнів до засобів праці і навчання; перевірка раціонального використання навчального часу учнями\$ перевірка виконання правил техніки безпеки та виробничої санітарії.

- Додаткове інструктування невстигаючих учнів;
- Прийом майстром виконаних робіт.

IV. Заключний інструктаж (~20 хв.)

4.1. Аналіз діяльності учнів у процесі всього уроку.

Вправа 3. «Локомотив»

На дошці з'явився локомотив. Саме він допоможе підвести підсумки сьогоднішнього заняття. Кожна частина локомотиву символічна. Власне, ЛОКОМОТИВ це те, з чим кожен з вас почав наше виробниче навчання: досвід, навички. (Учні коментують та записують результати на дошці) ПЕРШИЙ ВАГОН – те, чого я сьогодні навчився, який досвід

тепер у мене є?

ДРУГИЙ ВАГОН – які складнощі та помилки виникали у процесі роботи?

КОЛЕСА ВАГОНІВ – власні ідеї, де і як можна по-новому використати набуті сьогодні знання?

4.2. Оцінка роботи учнів, її об'єктивне обґрунтування

4.3. Видача домашнього завдання. Повторити за програмою «Аранжування квітів», тему «Букети. Букет у паралельній техніці». Провести аналіз підбору рослинного матеріалу на букет у паралельній техніці

Приклад організації та проведення інтерактивного навчального заходу, присвяченого Міжнародному дню секретаря

Автор розробки і організатор заходу: О.Ю.Білокрилова, майстер виробничого навчання ВПУ №4 м.Кропивницьк.

Тема заходу: «У приймальні – господиня і шефа берегиня».

Професія: «секретар керівника».

Цілі заходу:

навчальна: розвиток в учнів рівня адаптованості з питань специфіки професії «секретар керівника», формування і закріплення знань, умінь та умінь учнів з: організації робочого місця секретаря; основних вимог до даної професії та посадових функцій; правил ділового спілкування; формування професійного іміджу;

розвиваюча: розвиток аналітичного, логічного, критичного мислення, умінь комунікації учнів;

виховна: виховання зацікавленості до обраної професії, етики та естетики професії, комунікабельності, сумлінності та трудової дисципліни, вимогливості до оцінювання своєї роботи.

Методична мета: методика формування професійних компетенцій учнів шляхом використання інтерактивних технологій навчання.

Дидактичне забезпечення: освітня кваліфікаційна характеристика (ОКХ) з професії секретар керівника»; електронні презентаційні матеріали; комплекс комп'ютерних програм за темою заходу.

Матеріально-технічне забезпечення: комп'ютери, мультимедійні засоби.

Форми організації учнів: фронтальна, робота у малих групах.

Термін проведення: 2 години позаурочного навчального заходу.

Запрошені: секретар директора ВПУ №4 Т.В.Василенко, стаж роботи на даній посаді – 25 років.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДУ

І. Організаційний етап: Про святкування Міжнародного дня секретаря (вступне слова майстра)

Позаурочний навчальний захід «У приймальні – господиня і шефа берегиня» присвячено Міжнародному дню секретаря (Secretary's Day), який визначається у світі щорічно у середу останнього повного тижня квітня. У цьому році (2013) він припадає на 24 квітня.

Вперше відзначення цієї професійної дати започатковано у 1952 році у США журналістом з Нью-Йорку Гаррі Клемфуссом, який вирішив виділити окрему дату для представників цієї професії у рамках проведення Тижня професійних

адміністративних працівників США. Пізніше традиція святкування Міжнародного дня секретаря перебралася через океан і сьогодні відзначається у багатьох країнах світу. Поступово розширився і контингент офісних працівників, які цей день вважають «своїм»: помічники керівників, офіс-менеджери, секретарі-референти, асистенти і спіч-райтери. Усі ці працівники об'єднані однією професією, яка сьогодні вважається однією із найзатребуваніших у світі.

Докладніше ознайомитися з цією професією, сучасними вимогами до неї з боку роботодавців, а також формування та закріплення умінь з правил ділового спілкування та формування професійного іміджу секретаря – загальна мета нашого сьогоднішнього заходу.

II. Мотиваційний етап

Кожна людина у своєму житті опиняється перед одним із головних життєвих виборів - вибором професії, адже тільки при вірному її виборі, ефективному та результативному її застосуванні у житті вона отримує моральне і, до речі, матеріальне задоволення. Вислови Л.Воверанга *«Усвідомлення плідності праці є одне з найкращих задоволень»* та К.Гельвеція *«Задоволення має бути нагородою за працю»* - одне з найкращих підтверджень правильного професійного орієнтиру сучасної молоді.

Зупинивши свій вибір на професії «секретар керівника», яку готує наш професійний навчальний заклад, ви сформуєте високий рівень професійної компетентності, а саме: навчитесь комунікабельності, основам професійної етики й естетики; опануєте новітніми офісними програмами, знаннями з питань організації праці й управління та вміннями ділового спілкування; розвинеете вміння і навички у роботі з використанням організаційної техніки та сучасного офісного обладнання.

Секретар керівника – одна із серйозних та складних сучасних професій, проте жвава й цікава робота, непогана оплата праці зробили цю професію престижною і привабливою для сучасної молоді. Попит на кваліфікованих секретарів тримається високим незалежно від економічних криз, коливань політичних та фінансових курсів держави.

Міжнародний Професійний Клуб секретарів (Professional Secretaries International) дає таке тлумачення поняття «секретар»: *«Сучасний секретар – це ініціативний і розсудливий помічник керівника, що володіє всіма професійними навичками, необхідними для роботи в офісі, який приймає рішення у межах своєї компетенції та, при необхідності, бере рішення на себе»*. Успішність діяльності фірми, її престиж та імідж багато в чому залежить від її секретаря. Але, сьогодні вже стало відомим, що кваліфікованим секретарем може стати далеко не кожний через нерозуміння важливості такої характерної особливості даної професії, як етика й естетика ділових відносин.

Формуванню знань, умінь і навичок з питань етики ділових відносин при навчанні професії «секретар керівника» останнім часом приділяється підвищена увага з боку педагогів професійної школи. Педагоги у процесі навчання повинні акцентувати увагу учнів на тому, що поняття «професійна роль секретаря» включає у себе не тільки здібності виконавця цієї ролі до виконання посадових обов'язків, а й навички взаємовідносин із зовнішнім оточенням (керівництвом, колегами, підлеглими, клієнтами, партнерами та іншими) у процесі реалізації притаманних для конкретної посади професійних завдань та функцій. Дотримання етики ділових відносин є одним з головних критеріїв оцінювання рівня професіоналізму як окремого працівника означеної професії, так і організації, у якій працює даний працівник, у цілому.

У нашому навчальному закладі на початку квітня було проведено конкурс «Обери професію», у якому брали участь і представники професії «секретар керівника». У рамках цього конкурсу було приділено удосталь уваги посадовим обов'язкам і функціям секретаря, його діловим якостям та професійному іміджу, dress-коду секретаря, ролі довіри клієнтів і партнерів до співпраці з обраною установою завдяки професіоналізму секретаря цієї установи.

Завданням сьогоднішнього заходу буде: розширення та поглиблення знань про цю привабливу професію; виявлення ваших професійних інтересів та захоплень; закоркування у вашому розумі сутності того, що секретарем може бути тільки зацікавлена, багатогранна та всебічно розвинена людина.

III. Етап перегляду та обговорення нової інформації

Перегляд презентаційного матеріалу (електронна версія) за напрямками: «Секретар – обличчя фірми»; «Сучасні вимоги до секретаря»; «Основні функції та обов'язки секретаря»; «Класифікація секретарів»; «Робоче місце секретаря та його облаштування»; «Секретар – візитна картка керівника»; «Dress-код секретаря».

Після перегляду презентаційних матеріалів проводиться експрес-опитування за наступними питаннями:

- Чи такою ви являли собі професію «секретаря керівника? У чому збіглися та розбіглися ваші уявлення про цю професію?
- Яка існує класифікація секретарів, у чому специфіка діяльності кожного класу?
- Яка діяльність є посадовими обов'язками секретаря керівника? Які його основні функції?
- Яким повинно бути робоче місце сучасного секретаря?
- Вимоги до dress-коду секретаря керівника.

IV. Етап – інтерактивна гра «Акваріум»

Для проведення гри формуються дві групи з восьми учнів у кожній.

Перша група отримує завдання: з'ясувати, якими професійними знаннями та уміннями повинен володіти секретар керівника.

Учасниками першої групи починається обговорення запропонованого завдання дискусійним методом. Обговорення триває від трьох до п'яти хвилин. Всі інші учні стежать за дискусією, не втручаючись у її хід. Після закінчення дискусії першою групою, друга група обговорює почуте, відповідаючи на питання:

- чи згодні вони з думкою учасників першої групи?
- чи була ця думка об'єктивно доведена?
- чи достатньо аргументів було наведено учасниками першої групи для відстоювання своєї позиції?

Друга група після закінчення обговорення результатів роботи першої групи отримує завдання: *визначити, якими діловими та особистісними якостями повинен володіти секретар керівника.*

На обговорення відводиться п'ять хвилин, упродовж яких інші учні так само слідкують за дискусією учасників другої групи, теж не втручаючись у перебіг дискусії. По її завершенню починається учасники першої групи починають обговорення результатів дискусії другої групи.

Підведення підсумків гри оформлюються у вигляді зведеної таблиці «Кваліфікаційна характеристика секретаря керівника», у якій окремими графами позначаються: професійні знання, професійні уміння, ділові якості, особистісні якості секретаря. Дані, занесені у таблицю, співвідносять із ОКХ даної професії, знаходячи співпадання та розбіжності, після чого майстер з учнями проводять корегування даних таблиці.

У етап – рефлексія «Мікрофон» проводиться з метою підведення підсумків інтерактивної інформаційної години. Обираються декілька учнів-кореспондентів, які проводять інтерв'ю серед учнівської групи.

Запитання «кореспондентів»:

- Чи сподобався вам урок і чим? Якщо не сподобався, вкажіть причину.
- Що нового ви дізналися про професію секретаря?
- Якими знаннями та уміннями повинен володіти сучасний секретар?
- Які ділові та особистісні якості притаманні сучасному секретарю?
- Як ви гадаєте, чи правильний життєвий вибір ви зробили, обравши для опанування професію секретаря керівника?

Заключне слово надається запрошеному для участі у заході секретарю директора ДНЗ «Кіровоградське ВПУ №4» Василенко Тетяні Василівні, яка із власного досвіду розповідає про особливості своєї роботи та констатує, чи відповідає реальній дійсності все те, про що йшла мова на проведеному заході. Висловлює побажання, що після проведення такого цікавого заходу учні не розчаруються в обраній професії та прикладуть усіх зусиль для її успішного опанування для майбутньої професійної діяльності.

10. ПОЄДНАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ІЗ СУЧАСНИМИ ОСВІТНІМИ ПРАКТИКАМИ

Тенденції зростання потреб у професійній підготовці кваліфікованих робітників для різних галузей вітчизняної економіки дають яскраві уявлення про необхідність ефективного вивчення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на всіх рівнях освіти.

Але чи можна стверджувати, що інформаційні технології для сьогодення є новими? Наскільки нині правомірне використання визначення «нові»? Від чого залежить рівень їх новизни? Відповідь здається простою - від рівня новизни програмних та апаратних засобів. Проте сьогодні зміна поколінь програмно-апаратних засобів відбувається настільки швидко, що студенти вищих навчальних закладів (у тому числі і професійних) за термін навчання можуть стати свідками неодноразової зміни поколінь комп'ютерної техніки. Тому, якщо в основі інформаційних комп'ютерних технологій лежать «апаратно-програмні» критерії, то ми ніколи не наздоженемо ті інновації і можливо, які вони пропонують. Тому увага повинна бути сконцентрована на іншому. У навчально-організаційних та науково-методологічних підходах до навчального процесу в освітніх закладах першочергова увага повинна приділятися методологічному і змістовому (предметному) блокам навчання, які нерозривно пов'язані між собою. Інформаційна комп'ютерна технологія повинна реалізуватися таким чином, щоб зміна апаратно-програмних засобів не призводила до принципових змін у засобах подачі навчального матеріалу і системи організації всього навчально-організаційного процесу і при цьому кожне нове покоління «техніки і програм» органічно включалося в існуючі відпрацьовані практикою навчальні заняття. Але комп'ютерним інформаційним технологіям повинна бути присутня *якість випередження*, тобто сама схема, головний принцип повинні бути «настроєні» на інтеграцію у свою структуру всього того нового, що з'являється в апаратно-програмних засобах.

Характерні риси інформаційно-комунікативних технологій [16]:

- системний зв'язок із сучасними освітніми технологіями, органічне їх включення не тільки в інноваційне, але й традиційне навчання, для чого не потребується суттєвої перебудови ні психології педагога, ні психології сприйняття учнями (студентами) навчального матеріалу;
- використання мережевих технологій і ресурсів міжнародних комп'ютерних мереж, що дозволяє вирішувати педагогічні задачі на принципово новому інформаційному рівні.

Критерії концептуального підходу до реалізації ІКТ:

- *багатофункціональність* комп'ютерних навчаючих комплексів дозволяє реалізовувати всі організаційні форми навчальної діяльності учнів (студентів) у навчальному закладі і в процесі самостійної роботи;
- *системність* розуміється у тому смислі, що навчаючий комп'ютерний комплекс пропонує педагогу і учню (студенту) повний комплекс функцій, починаючи з роботи з текстовим електронним посібником і закінчуючи можливістю аудіо-візуального інтерактивного зв'язку;
- *модульність* розуміє визначений тип побудови банку даних навчаючих систем як всього навчального закладу, так і окремих навчальних курсів. Для цього необхідне створення єдиної методології, яка передбачає органічне включення кожного окремого навчального курсу в інформаційну освітню середу навчального закладу;
- *інтерактивність* – головна риса «фронтального» засобу викладення нової інформації, тому що для цього засобу характерні однаковість та одночасність методів візуалізації. Все це може забезпечити тільки навчаюча система, побудована на багаторівневому представленні навчальної інформації з контролем альтернативних відповідей та при наявності будованої функції мережевого зв'язку;
- *мультимедійність* – інтегративна якість ІКТ, яка реалізується в процесі сприйняття аудіо-, відеографічної і текстової інформації, які взаємно доповнюють один одне у процесі розкриття змісту на якісно новому рівні.

Особливості реалізації ІКТ у навчальному процесі:

- можливість проектування всіх видів педагогічної і учнівської діяльності з використанням ІКТ;
- можливість створення сучасного програмного і методичного забезпечення у цифрових форматах;
- можливість спілкування учасників навчального процесу з використанням комп'ютерних та мережевих комунікаційних засобів;
- збагачення проектної технології за рахунок використання ІКТ;
- використання ІКТ для оцінювання та самооцінювання всіх видів діяльності учнів на базі розроблення навчальних та контролюючих програм, тестів, критеріїв тощо;
- використання учнями ІКТ для створення власного інформаційного продукту: презентації, публікації, Web-сайти тощо.

Учням для успішної майбутньої професійної діяльності і життя в інформаційному суспільстві необхідно вже сьогодні навчитися:

- володіти інформаційною культурою та інформаційною грамотністю;
- ефективно використовувати знання у реальному житті;
- вміти творчо мислити, логічно міркувати, подавати та захищати свої ідеї;
- ставити цілі, визначати пріоритети, планувати конкретні результати та нести персональну відповідальність за них;
- вміти спілкуватися.

Сьогодні стало неможливим використання сучасних освітніх технологій без комплексного використання ІКТ, що змушує педагогічних працівників всіх освітніх закладів комплексно освоювати інноваційні освітні та інформаційно-комунікаційні технології. Ця комплексність дуже важлива, тому що ІКТ можуть стати дійовим засобом удосконалення навчального процесу лише у взаємодії з іншими інноваційними освітніми технологіями.

Кожний етап навчальної діяльності з використанням ІКТ передбачає такі **форми і методи** діяльності учнів:

- самостійна робота за комп'ютером;
- робота в парах та малих групах;
- колективне обговорення сучасних проблем, що стосуються впровадження ІКТ у навчальний процес;
- «мозкова атака», Інтернет-семінари, форуми, конференції;
- постійне використання сучасних носіїв інформації та мережевих ресурсів для представлення матеріалів і результатів при створенні портфоліо навчального проекту;
- виконання навчальних завдань (пошук інформації, створення таблиць, графів, презентацій тощо);
- користування електронною поштою;
- здійснення навігації та пошуку в мережевих системах.

В процесі використання ІКТ застосовується цілий **комплекс інших інноваційних форм і технологій навчання**, а саме:

- дистанційне навчання;
- модульний підхід до організації навчання;
- електронне навчання (e-learning);
- мобільне навчання (m-learning)
- інтерактивне навчання;
- проектування і моделювання;
- проблемне навчання та інші.

Реалізація ІКТ у навчанні професії відповідає новим парадигмам освіти і допомагає освіті під час складних трансформаційних перетворень. Вона доводить,

що «...технологічні досягнення нічого не означають, якщо педагоги не знають, як їх ефективно використовувати. Дива в освіті роблять не комп'ютери, а педагоги» (Крейг Баррет, голова ради директорів корпорації Intel).

11. ТЕХНОЛОГІЯ ВЕБ-КВЕСТ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні Інтернет-технології займають важливе й особливе місце практично у всіх галузях людської діяльності. Не є виключенням і професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування, яку неможливо представити без соціальних мереж, соціальних медіа сховищ, он-лайн ігор тощо. Розуміння педагогами професійної школи цього факту вимагає від них розробки нових технологій навчання, зокрема таких, які пов'язані з інтересами учнів, стимулюють розвиток їх творчих здібностей, йдуть у ногу з НТП та пов'язані з застосуванням штучного інтелекту у навчально-виробничому та виховному процесах.

Не менш важливо у процесі навчання залучати учнів (студентів) до самостійної (індивідуальної, парної чи групової) роботи з метою розвитку в них умінь: опрацьовувати нову інформацію, здійснювати її пошук, перетворювати її з одного виду в інший. Розвиток цих умінь дозволяє у майбутньому фахівця отримувати самостійно неперервну освіту впродовж всього життя, задовольняти свої пізнавальні інтереси, розвивати творчий потенціал та професійні якості.

Аналіз літератури з проблеми дослідження дозволив встановити, що web-квест як нова Інтернет-технологія навчання був розроблений у 1995 році у державному університеті Сан-Дієго дослідниками Берні Доджем та Томом Марчем. Цими вченими було розроблено етапи роботи з web-квестом, їх види та структуру.

Дослідження наявності web-квестів з навчальних дисциплін у глобальній мережі Інтернет за допомогою пошукових систем дало можливість встановити, що для педагогів професійної школи України це є нова технологія навчання, яка потребує детального вивчення, зокрема, можливість їх залучення до проведення елективних курсів з різних навчальних дисциплін.

Web-квест – це сучасна технологія, яка основана на елементах проектної технології навчання і орієнтована на пошукову діяльність учнів з чіткими

вказівками педагога із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних засобів.

У класичному розумінні *web-quest* - це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються Інтернет-ресурси. Як зазначає В. В. Шмідт, веб-квести – це міні-проекти, засновані на пошуку інформації в Інтернеті. Г. Л. Шаматонова акцентує увагу на тому, що веб-квест – це захоплююча подорож в мережі Інтернет, яка передбачає запити в різних пошукових системах, отримання досить великого об'єму інформації, її аналіз, систематизацію і подальшу презентацію. Фактично, веб-квест є дидактичною структурою, в рамках якої викладач формує пошукову діяльність учнів, задає параметри цієї діяльності і визначає її часові межі. При цьому викладач перестає бути «джерелом знань», створює необхідні умови для пошуку інформації, а учні перетворюються з пасивних об'єктів навчальної діяльності в її активних суб'єктів. По суті, веб-квест є інтерактивним процесом. У ході якого учні самостійно здобувають необхідні знання [11].

Отже, **освітній *web-квест***:

- ❖ це *сайт в Інтернеті*, з яким працюють учні (студенти), виконуючи ту чи іншу навчальну задачу. Розробляються такі веб-квести для максимальної інтеграції Інтернету з метою вивчення навчальної дисципліни чи групи споріднених предметів. Вони охоплюють окрему проблему, навчальний предмет, тему, можуть бути і між предметними. Тематика веб-квестів може бути найрізноманітнішою, проблемні завдання можуть відрізнятися мірою складності. В основі веб-квесту лежить індивідуальна або групова робота учнів (з розподілом ролей) за рішенням заданої проблеми з використанням інтернет-ресурсів, підготовлених педагогом;
- ❖ це *проблемне завдання* з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Освітній веб-квест, присвячується певній темі і складається з кількох, пов'язаних єдиною сюжетною лінією розділів, насичених посиланнями на інші ресурси глобальної мережі;
- ❖ це *міні-проекти*, засновані на пошуку інформації в Інтернеті;
- ❖ це *формат уроку (заняття)*, орієнтований на розвиток пізнавальної, пошукової діяльності учнів, на якому значна частина інформації здобувається через ресурси Інтернету

Типологія освітніх *web-квестів*

- За ***предметним змістом***: монопроекти, міжпредметні
- За ***часом вивчення*** :

- *короткострокові* – спрямовані на набуття знань і їх інтеграцію. Робота над ними може займати від одного до трьох сеансів;
- *довгострокові* – спрямовані на розширення і уточнення понять. По завершенні роботи над довгостроковим web-квестом, учень повинен вміти вести глибокий аналіз отриманих знань, вміти їх трансформувати, володіти матеріалом настільки, щоб зуміти створити завдання для роботи над темою. Робота над довгостроковим web-квестом може тривати від одного тижня до місяця (максимум двох);
- ***За типом організації й управління пізнавальною діяльністю*** web-квести реалізуються через такі *технології навчання*:
 - структурно-логічні технології навчання;
 - інтеграційні технології;
 - ігрові технології;
 - проблемно-розвиваючі технології;
 - комп'ютерні технології;
 - діалогові технології;
 - тренінгові технології.

Види освітніх web-квестів

Класифікація видів освітніх web-квестів заснована на дванадцяти ***типових завданнях*** [11]:

1. *Compilation tasks* – завдання зі збирання даних – це самий простий web-квест, оскільки мета студентів полягає в тому, щоб продивитися певні ресурси в мережі Internet і вибрати необхідну інформацію для будь-якої компіляції (кулінарна книга, словник та ін.).
2. *Judgment tasks* – завдання на власну думку, власний погляд – мета web-квеста полягає у збиранні даних щодо подій з метою подальшої презентації думки про це.
3. *Retelling tasks* – завдання на переказ – завдання спрямоване на пошук інформації з метою її подальшого переказу. Наприклад, виконуючи web-квест про культуру Великобританії, студент збирає та підсумовує інформацію про географічне положення, етнічне походження, культуру, історичні періоди розвитку окремих земель, специфіку мови та звичаїв та ін. Підсумком такої роботи може стати презентація цієї країни, її культури.
4. *Persuasion tasks* – завдання на переконливість – на відміну від завдання на переказ, у цьому випадку студенти одержують уявну ситуацію, після вивчення якої, вони мають скласти переконливу розповідь для своєї аудиторії.

5. *Mystery tasks* – *детективне завдання* – виконуючи детективне завдання, студенти зіштовхуються з певною проблемою, таємничою історією або загадкою, що мають розв'язати. Для того, щоб знайти розгадку, студенти мають узяти участь у розслідуванні, виконуючи різні ролі, навчатися аналізувати інформацію з різних точок зору. За підсумками такої роботи студенти мають написати переконливий виступ із захистом своєї точки зору.
6. *Creative tasks* – *творчі завдання* – їх мета полягає в створенні кінцевого предмету специфічного формату (вір, малюнок, діаграма та ін.).
7. *Journalistic tasks* – *журналістське розслідування* – виконуючи подібного роду web-квест, студенти можуть відчувати себе журналістом, збирати інформацію, підсумувати її, представляти у вигляді або репортажу.
8. *Design tasks* – *дизайн завдання* – спрямовані на створення певного, вже затвердженого продукту. Прикладом дизайн-завдання може бути створення брошури для туристичного агентства, що допоможе туристам спланувати свій відпочинок.
9. *Analytical tasks* – *аналітичне завдання* – студентом необхідно здійснити аналіз будь-якого явища (може бути реальним або уявним, фізичним або абстрактним) з метою встановлення причинно-наслідкових відношень.
10. *Self-knowledge tasks* – *завдання на самопізнання* – найменш популярний вид web-квеста в зв'язку з тим, що він спрямований на саморозвиток через логіку, здогадку, внутрішні людські ресурси.
11. *Consensus tasks* – *завдання на згоду або формування єдиної згоди* – є, наприклад, певні соціальні теми, які суперечливі за своєю суттю: евтаназія, легалізація легких наркотиків, жіноча армія та ін. Обговорення подібних тем сприяє висвітленню всіх точок зору, «за» і «проти». Лише тільки після ґрунтовного обговорення може бути досягнення консенсусу.
12. *Scientist tasks* – *наукові завдання* – подібні завдання можуть ґрунтуватися на уявних та реальних фактах. Ці завдання показують, як насправді «працює» наука, студент має змогу бачити структуру наукових завдань, висувати гіпотезу, здійснювати перевірку і порівняння кінцевого результату відповідно до заявлених результатів.

Структура веб-квесту:

- *вступ*, де чітко описані головні ролі учасників або сценарій, попередній план роботи, огляд усього веб-квесту;
- *центральне завдання*, яке зрозуміло, цікаве і відповідає віковим особливостям учнів;

- *список інформаційних ресурсів* (в електронному вигляді – на компакт-дисках, відео та аудіо носіях, у паперовому вигляді – посилання на ресурси в Інтернет, адреси веб-сайтів по темі), необхідних для виконання завдання. Цей список повинен бути анотований;
- *опис процедури роботи*, яку необхідно виконати кожному учаснику веб-квесту при самостійному виконанні завдання;
- *опис критеріїв та параметрів оцінки веб-квесту*. Критерії оцінки залежать від типу навчальних завдань, які вирішуються у веб-квесті;
- *керівництво до дій*, яке може бути представлене у вигляді спрямовуючих запитань, які організують навчальну роботу;
- *висновок*, де підсумовується досвід, який буде отриманий учасниками під час самостійної роботи над веб-квестом. Іноді корисно включити на закінчення риторичні запитання, що стимулюють активність учнів до продовження своїх досліджень у подальшому.

Існує декілька **видів веб-квестових завдань**, наприклад [19]:

- **Завдання на переказ** є найбільш примітивними і становлять найбільш простий приклад використання Інтернет як джерела інформації та вважається Веб-квестом *за умов*:
 - формат і форма докладів учнів відрізняються від оригіналів матеріалів, матеріал тексту не є простим копіюванням тексту з Інтернет у текстовий редактор;
 - учні вільні у виборі того, про що розповідають і яким чином організують знайдену інформацію;
 - учні використовують навички збирання, систематизації та обробки інформації.
- Сутність **компіляційного завдання** полягає в тому, що учні мають підібрати інформацію з різних джерел і привести її до єдиного формату. Підсумкова компіляція може бути опублікована в Інтернет або представлена у вигляді нецифрового продукту, наприклад, книга, брошура, каталог тощо.
- Веб-квест, який створений на основі **завдання-загадки**, потребує синтезу інформації з набору джерел і створення головоломки, яку неможливо розв'язати простим пошуком відповіді на сторінках Інтернет. Навпаки, необхідно придумати загадку, розв'язок якої *потребує*:
 - засвоєння інформації з множини джерел;
 - складання інформації в єдине ціле за допомогою висновків, узагальнень з різних джерел інформації;

- виключення хибних відповідей, які спочатку уявлялися вірними, а в процесі розгляду стали хибними.

При підготовці та проведенні заняття з використанням технології веб-квест важливо чітко усвідомити роль кожного учасника навчально-виховного процесу та розподілити їх обов'язки для досягнення максимальної ефективності.

Студент повинен:

- сформулювати відомі умови завдання;
- визначити необхідні, але невідомі відомості, знайти їх;
- проаналізувати, обробити, узагальнити й обговорити виявлену інформацію; вирішити, наскільки з урахуванням знайдених відомостей поле завдання втратило (чи придбало) проблемний характер;
- узагальнити відшукану інформацію;
- оформити результати роботи.

Педагог повинен:;

- надати декілька посилань на бажані Internet - ресурси, які зададуть інтонацію, акценти пошуку;
- навести декілька зразків, які служать орієнтиром для порівняння та можуть показувати спектр думок з проблеми;
- розробити бланки з чітким формулюванням критеріїв оцінювання;
- контролювати процес пошуку.

Рекомендації, що знадобляться педагогу для проведення web-квесту:

- визначити ключові слова для пошуку (чи слід їх змінювати на різних етапах розв'язання);
- знайти необхідну інформацію в мережі Internet;
- проаналізувати й обговорити знайдену інформацію;
- при необхідності – відкоригувати ключові слова та повторити пошук;
- сформулювати висновок і обговорити його (чи відповіли Ви на всі підпитання? Якщо ні – повторіть ще один цикл пошуку й обробки інформації).

Алгоритм розробки освітнього веб-квесту

- аналіз змісту навчального предмету в межах обраного профілю;
- встановлення можливих відмінностей змісту елективного курсу від базового або профільного;
- з'ясування можливостей глобальної мережі Інтернет в інформаційному забезпеченні питань, пов'язаних з вивченням тем програми курсу (наявність веб-сайтів та медіа сховищ з обраної теми);

- поділ на блоки, розділи, теми змісту програми, розробка погодинного планування та проекту веб-квесту;
- визначення мети, цілі та функцій запропонованого елективного курсу;
- підбір проблемних завдань для учнів та визначення можливих етапів його розв'язання;
- визначення, через які форми роботи можна найповніше реалізувати завдання профільної підготовки: індивідуальної, парної чи роботи у міні-групі;
- ознайомлення учнів зі списком електронних адрес веб-сторінок, що можуть стати корисними;
- визначення критеріїв оцінювання знань і вмінь з програми курсу.

Для полегшення роботи педагогу із створення веб-квесту розроблено спеціальні шаблони, які можуть бути релізовані у режимі он-лайн та автономному режимі у вигляді веб-сторінки чи веб-сайту.

При створенні веб-квесту в режимі он-лайн необхідна інформація вводиться у шаблон на будь-якому освітньому порталі. Створені таким чином веб-квести можуть або відразу розміщуватися на сервері даного освітнього порталу, або зберігатися у вигляді файлів і потім використовуватися в електронному чи друкованому вигляді та розміщуватися на будь-якому іншому сервері і в локальній мережі. Електронні адреси, за якими можна знайти он-лайн оболонки для створення веб-квесту:

- <http://www.kn.sbc.com/wired/fil>; <http://www.aula21.net/Wqfacil/intro.htm>;
- http://www.teach-nology.com/web_tools/web_quest та інші.

Технологія web-квест – це сукупність методів та прийомів організації дослідницької діяльності, для виконання якої учні здійснюють пошук інформації, використовуючи Інтернет-ресурси з практичною метою. Така технологія дозволяє учням працювати індивідуально і малими групами, розвиває конкурентність та лідерські якості. Цю технологію, яка не тільки підвищує мотивацію до процесу здобування знань, відповідальність за результати діяльності та їх презентацію, можна використовувати незалежно від навчальної дисципліни, головне – мати вихід в Internet.

Web-квести є чудовим засобом для створення міжнародних проектів, розвитку міжкультурних комунікацій і порозуміння між націями. Граючи, учні навчальних закладів із різних країн можуть знайти розв'язки та рішення багатьох проблем реального світу.

Приклад Веб-квесту з англійської мови на тему «Здоровий спосіб життя – Healthy Lifestyle»

Знання іноземної мови для фахівців сфери обслуговування сьогодні є важливим критерієм для роботодавця, особливо у сфері готельного і ресторанного обслуговування, туризму, стилістики, дизайну та інших. Тому представлений квест з англійської мови може бути прикладом для створення веб-квестів з інших навчальних дисциплін та інших тем з використанням іноземної мови.

Автор розробки: Ю.А.Григоренко, викладач Вищого Регіонального ЦПТО №1, м. Кременчук, Полтавська область.

Тип Веб-квесту: середньостроковий моно проект

Вид Веб-квесту:пошукове змагання.

Цілі Веб-квесту:

- розвивати вміння працювати самостійно;
- розвивати мовленнєві вміння використання іноземної мови у професійній діяльності;
- розвивати розумові здібності, творчість, увагу та здогадку через пошукові завдання;
- познайомити із корисними для здоров'я властивостями такі як сміх;
- сприяти розвитку пізнавальної активності, творчих здібностей;
- заохочувати піклуватися про своє здоров'я;
- виховувати бажання дотримуватися здорового способу життя.

Предмет: англійська мова.

Етап проведення: в рамках вивчення теми

Термін проведення квесту: 1,5 тижні

Організація квесту:

- У змаганні приймають учні, які освоюють професію «секретар-референт».
- При вирішенні завдань необхідно використовувати мережу Інтернет, творче натхнення та хороший настрій.
- На вирішення кожного завдання дається 2 доби.
- Відповіді відправляйте на мою електронну адресу uliaogareva@gmail.com не пізніше 18.00 останнього дня виконання кожного завдання.
- Проілюструй результати свого пошуку стінгазетою з фотографіями.

Вид даного Веб-квесту - "змагання", тож бажано виконувати завдання, як тільки вони з'являтимуться на сторінці, адже відповіді Ви надсилатимете поштою, де зазначатиметься час і дата отримання листа.

Будьте уважними, зараховується не тільки швидкість, а і правильність виконання завдання! Кожне питання має певний бал. Переможців чекають призи, а учасників - грамоти.

Перед початком роботи перегляньте презентацію "Квест. Що це?" в мережі Інтернет: <http://www.myshared.ru/slide/330419/>

Для пошуку відповідей на запитання Ви будете користуватися Інтернетом.

Але щоб не потрапити в пастку, повторіть основні правила поведінки в мережі Інтернет: <http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/bezpechnii-internet-3.html>

Перед початком виконання завдань перегляньте *інструкцію до квесту*:

- 1.Прочитай тему і термін проведення квесту.
- 2.Ознайомся з організаційними моментами квесту.
- 3.Уважно прочитай сюжет квесту.
- 4.Знайомся із завданнями квесту і лише потім починай їх виконувати (можливо склади план дій виконання квесту).
- 5.Виникають будь-які запитання – пиши на електронну адресу uliaogareva@gmail.com
- 6.Створи власний проект-захист, презентацію або стінгазету і представ перед однокласниками у класі на уроці. Для захисту свого проекту тобі допоможуть такі фрази, скористайся!!!
https://docs.google.com/document/d/14Da3IuGG4KzomXXl8DghZUh_YsUGTOlXGuO9bhV1tew
- 7.Отримай оцінку за свою роботу.
- 8.Поділися враженнями у розділі «Мої враження від квесту» на сторінці квесту.

Всім учасникам квесту бажаю сил, натхнення і успіхів!!!

Отже, займай своє місце біля компа і почнемо!

Let's start our Qwest "Health"!!! You are welcome!

Під час виконання завдань, Вам пропонується користуватися перевірочним листом алгоритму роботи за квестом:

<https://docs.google.com/document/d/173T8dGfYJYrUglj4Du1hTqByRdF33ckA2mr2L2vzEjQ>

My dear pupils! Today we are going to a trip. As you know, "Health is the greatest wealth". Health, health and health...it's the main part of our life. When, where and why: these questions we ask when we have the problems with our health and we are going to visit a doctor.

But our health depends on ecology too. Nowadays the problems of ecology become very pressing. Let everybody remember: we live only once and not a very long life. We have one earth for all those, who love it and who do not. In order to be healthy we must follow special rules. And during our trip we shall try to do it.

*In the web-qwest "Health" we find answers the questions, but...to use our favourite English.
Do these tasks!*

Step 1.

Look! Find! Make!

Перед Вами **речення з пропусками**. Дізнатися пропущене слово Ви зможете після виконання завдань і отримати додатковий бал.

I ... to and

Отже, починаємо! **Lets go!**

Одного разу Сократа запитали: «Що для людини найцінніше і найважливіше в житті – багатство чи слава?» Великий мудрець відповів: «Ані багатство, ані слава не роблять людину щасливою. Здоровий жебрак щасливіший за хворого короля». Тобто головне для людини – здоров'я. Ось для початку я і пропоную вам створити асоціативний ланцюжок «Здоров'я», а допоможе вам в цьому ваш життєвий досвід і вислови відомих людей про здоров'я, які ви повинні знайти на просторах Інтернету. ***Знайдіть 5 висловів***

про здоров'я (5 балів) і за допомогою цих висловів **створіть карту-знань з 5 блоків**, користуючись дуже популярним сервісом <http://bubbl.us/>. (10 балів)

Вирази і карти-знань надсилайте на мою електронну адресу. Бажаю сил, натхнення і успіхів!

Step 2

Read! Find an Internet research and Answer the Questions!

Американські вчені зробили відкриття: *сміх - це ніби «внутрішня аеробіка»*. Коли людина щосили посміхається, рече, заливається сміхом, поліпшується робота серця, кров збагачується киснем, а зайві калорії спалюються швидше. Сміх дає нам позитивні емоції. А чи знаєте ви, що «...із усіх живих істот тільки людині властивий сміх». До того ж, сміх не вроджена якість, дитина починає сміятися не раніше, ніж через сорок днів після свого народження, і тільки тоді стає повноцінною людиною. Перші 5 – 8 тижнів дитину вчать сміху очі матері, коли вона поглядає на маля, посміхаючись по кількох сотень разів на день. Приблизно із двох місяців малята починають посміхатися й сміятися, більш усвідомлено й самотійно. Дослідження доводять, що чим частіше ми сміємося й посміхаємося, тим щасливішими себе відчуваємо! Сміх – нормалізує тиск, знімає біль. А 5 хвилин здорового сміху замінюють 40 хвилин розслабленого відпочинку. Хворі, які більше посміхаються й сміються, набагато швидше видужують. А ще сміх діє на шкіру як гарний масаж.

Завдання

Знайдіть в мережі Інтернет в електронній Вікіпедії відповіді на запитання:

- 1.З чим допомагають організму боротися позитивні емоції? (1 бал)
- 2.Хто автор слів «Із усіх живих істот тільки людині властивий сміх». (1 бал)
- 3.Скільки разів у день посміхається й сміється дитина в шість років? (1бал).
- 4.А якщо порухувати, то можна й сказати, скільки за рік? (1 бал)
- 5.Хто хворіє рідше: веселі діти чи менш усміхнені однолітки? (1 бал)

6. Спробуйте на сайті YouTube знайти відеоролик мультфільму на англійській мові «Funny Story for Kids», тривалістю 20.56 про веселих тварин: слона, змію, страуса і ще багатьох друзів, які весело живуть на лузі. Подивіться відео і посміхніться. (20 балів)

*Відповіді і посилання на відеоролик надсилайте на мою електронну адресу.
Бажаю успіхів!*

Step 3

Read! Find Answer the Questions! Create a Power Point Presentation!

Сміхотерапія є найбільш розвиненою й застосовуваною в США. Саме американець, журналіст і викладач психології поклав початок цій науці. Вийшло це в нього від безвиході. У нього була хвороба костей і сполучних тканин - він уже практично не міг рухатися, навіть звичайне приймання їжі (відкривати рот і жувати) супроводжувався найсильнішими болями - лікарі розвели руками й пояснили, що медицина в цьому випадку нічим допомогти не може! У той час (70-ті роки минулого століття) у журналах з'явилися статті невролога Вільяма Фрая, який проводив досліджування. І американець, журналіст і викладач психології вирішив спробувати: виписався з лікарні, переїхав у готель, замовив кімнату, а в кімнату кінопроектор з доглядальницею! І доглядальниця цілими днями крутила йому комедії. Перші дні він не сміявся. А через кілька днів йому стало смішно й сумно: він недвижимо лежить і тупо дивиться комедію, всерйоз сподіваючись, що сміх урятує йому життя. І почав реготати як ненормальний, після чого виявив, що в нього менше ломить спину. Через кілька тижнів у нього вже спостерігалось стійке покращення стану. А по закінченні 2-х років «сміхотерапії» він став нормальною людиною й навіть почав грати на музичному інструменті! Потім він заснував центр, який успішно функціонує дотепер, і написав про користь веселощів кілька серйозних книг.

Завдання. Знайдіть інформацію, відповівши на наступні запитання і надішліть мені на мою електронну адресу.

1. Ім'я та прізвище американця, журналіста і викладача психології. (1 бал)
2. Назву хвороби, якою він хворів. (1 бал)
3. Його портрет або малюнок (тобто людини, яка поклала початок науці «сміхотерапія»). (1 бал)
4. Який центр заснував американець-журналіст-викладач психології? Напишіть його назву. (1 бал)
5. На якому музичному інструменті він почав грати? (1 бал)
6. Напишіть 5 речень про науку «сміхотерапія». (2 бала)
7. Які дослідження проводив невролог Вільям Фрая? (1 бал)
8. Створіть презентацію з 5 слайдів про науку Сміхотерапія. (7 балів)

Перед початком створення презентації, я пропоную переглянути вам рекомендації щодо її створення: <http://kukh.ho.ua/kurs/OIT/Lab12.htm>

Удачі і успіхів!

Step 4

Read and Create!

На початку 80-тих років минулого століття директор відомого американського цирку Майкл Кристенсен організував «Швидку допомогу клоунів», співробітники якої відвідували дітлахів, хворих раком. Медики із здивуванням помічали, що після візиту клоуна ефективність лікування зростала багаторазово. І зараз у багатьох країнах відкриті навчальні заклади по навчанню цієї професії – лікувальний клоун! Існує спеціальна комп'ютерна програма Фотошоп, за допомогою якої можна робити дружні шаржі.

Завдання. Я пропоную вам трохи розважитись і спробувати **створити демотиватор з лозунгом «Ми такі смішні»**, використовуючи свої фотографії та відповідні сервіси:

<http://demotivatorium.ru/demotivators/create/>

<http://www.photoprikol.net/?do=dem>

http://www.rusdemotivator.ru/?do=add_dem

<http://bighugelabs.com/motivator.php>

<http://demotivation.com.ua/add.html>

Готові роботи надсилайте на мою електронну адресу, а за вірне виконання завдання отримуйте 50 балів.

Я думаю, що кожен з вас ще раз переконався, що здоровий сміх, весела посмішка – запорука вашого здоров'я. І головне, не забувайте, що сміх і посмішки повинні бути щирими, доброзичливими, від усього серця і дарувати радість іншим, бо разом завжди веселіше.

А тепер прочитаємо разом:

«Посміхайтесь і будьте здорові!»

Оцінювання

<https://docs.google.com/document/d/1VNinFjL6xpuaKV57L2IRmBKktoB8fr8DwcWKGen97J4>

https://docs.google.com/document/d/1tbilNXv3aRubfI6XloMl4SQgRJvrrxDG35hJW8q_Cqw

Вітаю Вас із завершенням квесту! Підсумки і оголошення результатів Ви дізнаєтеся після підведення підсумків.. Призи і дипломи учасників вже чекають Вас!

І на завершення, *дайте відповідь на запитання анкети "Участь у Веб-квесті"*. Якщо Ви дійшли до цієї анкети, то прийміть мої вітання! Ви вийшли на фінішну пряму!

Наш Веб-квест добіг кінця! Я сподіваюсь, що Вам було цікаво!

Анкета учасника Веб-квесту

- 1.Твоє прізвище, ім'я та група, у якій ти навчаєшся?
- 2.Ти вперше приймав участь у Веб-квесті?
- 3.Чи сподобалось тобі брати участь у квесті?
- 4.Якщо так, то чому саме?
- 5.Чи виникали труднощі при виконання завдань у квесті?
- 6.Якщо так, то які саме?
- 7.Яке завдання для тебе було легким і чому?
- 8.Яке завдання для тебе було складним і чому?
- 9.Запропонуй свою тему для майбутнього Веб-квесту.

Уважно прочитайте питання анкети і дайте повні відповіді на запитання, а відповіді надсилайте на мій емейлик)))

**Дякую тобі за відповіді!
Сформулуй свої враження від квесту**

ПИТАННЯ НА ОСМИСЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОСІБНИКА ТА САМОПЕРЕВІРКИ

1. Як Ви розумієте європейську інтеграцію в освітнє середовище України?
2. Яким чином повинна відбуватися євроінтерація у систему професійно-технічної освіти України?
3. Які державні документи України спрямовані на стратегію інноваційного розвитку освіти в Україні?
4. У чому специфіка інноваційної освітньої політики України?
5. Сформулюйте структурні складові сучасних освітніх інновацій?
6. Дайте визначення поняття «професійна компетентність». Чим поняття «компетентність» відрізняється від поняття «компетенція»?
7. Дайте визначення понять «інноваційна культура», «інформаційна грамотність».
8. Чи вважаєте Ви сферу обслуговування однією із провідних галузей в економіці України і чому?
9. Якими компетенціями (професійними і соціальними), на Ваш розсуд, повинні володіти фахівці сфери обслуговування?
10. Чим відрізняється інтерактивна технологія від інтерактивного методу за метою реалізації?
11. Які види сучасних освітніх практик Ви знаєте і використовуєте у професійній підготовці фахівців сфери обслуговування?
12. У чому полягає сутність і мета використання проектної технології у професійній підготовці?
13. У чому суттєва особливість проектної технології навчання?
14. Що може бути продуктом проекту? Сформулюйте критерії оцінювання проектного продукту.
15. Сформулюйте основні ознаки моделі інтерактивного навчання.
16. Поясніть сутність «кейс-методу»?
17. Визначте сутність поняття «рефлексія» і мету застосування цього інтерактивного методу.
18. Визначте сутність поняття «дебріфінг» і мету застосування цього методу.
19. У чому полягає сімбіоз інформаційно-комунікаційних технологій з інноваційними технологіями навчання?
20. Визначте сутність поняття «квест».
21. Сформулюйте мету і завдання використання технології «веб-квест» у професійній підготовці?
22. Які види завдань-квестів можуть бути сформульовані для учнів у процесі проведення квест-занять?

ГЛОСАРІЙ

Бібліотека електронна (віртуальна, цифрова) – документальна автоматизована інформаційна система, у якій різноманітні колекції електронних документів (у форматі тексту, відео, аудіо, графіки тощо) зберігаються, як правило, у повнотекстовому вигляді на електронних носіях і можуть надаватися користувачам за їхніми запитами через телекомунікаційні мережі.

Дебрифінг – один із методів реалізації зворотного зв'язку на завершальному етапі інтерактивного заняття, *цілями* якого є: аналіз та обговорення результатів попередньої діяльності, узагальнення та структурування набутого досвіду; виявлення та оцінювання рівня розуміння навчального матеріалу, переваг та недоліків у діяльності учнів та їх причин; порівняння особистих досягнень учнів; планування подальшої навчальної діяльності.

Веб-квест (web-quest) - це сучасна технологія, яка основана на елементах проектної технології навчання і орієнтована на пошукову діяльність учнів з чіткими вказівками педагога із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних засобів. Веб-квест - це проблемне завдання з елементами ролівої гри, для виконання якого використовуються Інтернет-ресурси.

Електронне навчання (e-learning) – це система навчання, яка пропонує використання Інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедійних матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів тощо. Ця перспективна модель навчання зоснована на використанні нових мультимедійних технологій для підвищення якості навчання шляхом полегшення доступу до ресурсів і послуг мережевих систем, а також обміну ними, можливості спільної роботи на відстані

Імідж науково-педагогічного працівника – це сформований образ, який уособлює позитивні особистісні та професійні якості науково-педагогічного працівника. Він вимагає від педагога підбір індивідуального стилю роботи та оволодіння спеціальними технологіями само презентації у вищому навчальному закладі.

Інновації в освіті – це: «процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому»; «продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу (нововведення) в галузі педагогіки та наукових досліджень»; «результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань для різноманітних педагогічних проблем»; «актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають

перспективними в контексті еволюції освіти й позитивно впливають на її розвиток».

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Інноваційна культура – сукупність способів інноваційної діяльності особистості, що є результатом розпредметнення суб'єктом світу культури інноваційної діяльності. Розгортання інноваційної діяльності проходить такі *етапи*: створення новації; перетворення новації у наукове знання; впровадження наукового знання у практичну діяльність, надання йому статусу інновації; перетворення інновації у традицію.

Інноваційне середовище – комплекс внутрішніх умов освіти, здатних забезпечувати в її межах ефективність інноваційних процесів, та зовнішнього середовища, що здійснює безпосередній (опосередкований) вплив (тиск) на умови інноваційної діяльності та її наслідки. *Головна місія* формування інноваційного середовища полягає у генеруванні інноваційних потоків та нарощенні інноваційного потенціалу кожного навчального закладу і системи загалом.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який відображає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Інтерактивне навчання – це навчання у режимі посиленої педагогічної взаємодії учасників навчального процесу з метою спільного вирішення навчальних завдань та розвитку особистісних якостей учнів. **Інтерактивна модель навчання** – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, яка має конкурентну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. *Сутність інтерактивного навчання* полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учасників процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і педагог є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, які розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація навчання за цією моделлю передбачає моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Інтенсифікація навчання – підвищення ефективності та результативності навчання за допомогою більш повного використання кожної одиниці ресурсного потенціалу навчального закладу.

Інтерактивність – посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності.

Інтерактивний тренінг – це методика інтерактивного навчання, яка складається із сукупності практичних вправ з моделювання реальних або віртуальних ситуацій навчального чи професійного характеру і яка дозволяє його учасникам за короткий час не лише набути нових знань, сформуванати нові уміння і навички інтелектуальної діяльності, змінити ставлення до певних стереотипів, що склалися у навчальному чи виробничому процесах, а й закласти нові підходи до розв'язання конкретних або проблемних ситуацій професійного характеру. Дана методика базується на *інтерації* – навчанні у дії, а тому і навчитися їй можна тільки через дію.

Інформаційна культура – здатність ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей передові досягнення у галузі розвитку засобів інформації та інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційна культура – галузь загальної культури, яка охоплює систему виховання, освіти, наукової та мистецької творчості у контексті інформаційних технологій; визначає рівень використання інформаційних технологій у всіх сферах соціально-економічного, політичного і культурного життя суспільства.

Інформаційне навчальне середовище – системно організована навчальним закладом сукупність організаційно-педагогічних, дидактико-психологічних, комунікаційних та програмних заходів і засобів цілеспрямованого культурного, духовного і соціального розвитку особистості.

Кейс-метод – методика створення і використання «кейсу», під яким розуміється письмовий опис моделей реальної конкретної ситуації та дидактичний пакет завдань, необхідний учням в процесі розв'язання змодельованої професійної проблеми.

Кейтерінг («catering») означає «громадське харчування» і походить від дієслова «to cater» - «поставляти провізію, обслуговувати клієнта, намагатися догодити» У ресторанному сервісі під кейтерінгом розуміють таку форму обслуговування клієнтів, коли не клієнт приходить до ресторанного закладу, а, так би мовити, «ресторан приходить до клієнта». Точніше кажучи, *кейтерінг* – це *доставка рестораном харчування до клієнта*.

Когнітивно-творча компетенція – здатність учнів творчо набувати професійні знання, уміння і навички, мати творчий потенціал самоосвіти і саморозвитку, що визначає їх спроможність до творчості у майбутній професії, успішність майбутньої професійної діяльності.

Компетентність – інтегральна система характеристики особистості, здатність людини завдяки наявності у неї певних знань, умінь, досвіду й інших когнітивних та абілітивних якостей ефективно діяти у певній галузі, досягаючи позитивних результатів.

Компетентнісний підхід у навчанні - організація діяльнісного характеру змісту освіти, в результаті якої той, хто навчається, перетворюється з об'єкта на суб'єкт навчання, розвиває себе як особистість.

Компетенція - сукупність взаємопов'язаних якостей особи (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, і необхідних для якісної продуктивної діяльності відносно них.

Комунікація – взаємозв'язок суб'єктів із метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності.

Креативність – загальна здатність особистості до творчості, яка може виявлятися у мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість у цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення.

Комп'ютеризація освіти – упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на формування у системі освіти комп'ютерно-технологічної платформи процесу інформатизації освіти.

Комунікативна компетенція – це орієнтованість особистості у різних ситуаціях спілкування, здатність ефективно брати у них участь, що базується на знаннях і відчуттях досвіду особистості, здатності ефективно взаємодіяти з іншими завдяки розумінню самої себе та інших при постійній зміні психічного стану, міжособистісних відносин та умов професійної та соціальної сфер.

Майстер-клас – це інтерактивна форма проведення сучасного уроку, яка базується суто на практичних діях, у процесі яких відбувається передача педагогом власного досвіду та професійної майстерності, демонстрація ним творчого розв'язання певного навчального завдання конкретного або проблемного характеру.

Метод навчання – упорядкована сукупність прийомів, дій і логічних операцій, спрямована на досягнення мети навчання.

Методологічна грамотність – володіння необхідними знаннями у сфері методології, спосіб дослідження універсальних, але у рамках конкретних наук, принципів, засобів і форм наукового пізнання. Методологічна грамотність виступає важливим показником критичного осмислення об'єктивного істинного наукового знання, теоретичного та емпіричного досвіду, а також способів, методів, прийомів і процедур, скерованих об'єктом пізнання на створення бажаного матеріального чи ідеального предмета або певної реальності.

Мобільне навчання (m-learning) – це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP і GPRS технологій. *Мета мобільного навчання* – зробити процес навчання гнучким, доступним і персоніфікованим, в якому реалізується головний принцип мобільного навчання – навчання в будь-якому місці, в зручний час, яке потребує розроблення інтерактивних програмно-педагогічних продуктів та їх методичного забезпечення.

Мотиваційна компетенція – усвідомлення учнем мотивів до якісного здійснення майбутньої професійної діяльності, а отже, набуття ними необхідних знань, умінь і навичок, професійно значущих якостей, що забезпечать можливість виконання ними професійних обов'язків певного рівня.

Мультимедійність – інтегративна якість ІКТ, яка реалізується в процесі сприйняття аудіо-, відеографічної і текстової інформації, які взаємно доповнюють один одне у процесі розкриття змісту на якісно новому рівні

Навчальний проект – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, яка має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності і яка спрямована на досягнення спільного конкретного результату із розв'язування деякої проблеми, що є практично значущою для учасників проекту.

Навчальне проектування – це процес роботи над навчальним проектом, процес досягнення запланованого результату у вигляді конкретного «продукту».

«Перевернуте» навчання (flipped learning) – це модель активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичайний процес навчання таким чином: учні (студенти) поза аудиторією переглядають відповідні відео-фрагменти навчального матеріалу за темою програми, який буде розглядатися на наступному занятті, самостійно вивчають теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснюють його обговорення, виконують практичні завдання з його застосування.

Проект – сукупність певних дій, документів, текстів, призначених для створення реального об'єкта, предмета або теоретичного продукту.

Проектна технологія – система навчання, за якої учні набувають знань і умінь в процесі планування і виконання практичних завдань-проектів, які поступово ускладнюються. Ґрунтується на позиціях педагогіки прагматизму («навчання через діяльність»), розглядаючи при цьому діяльність як різновид творчої роботи, де учень виступає її активним учасником.

Професійна компетентність – точно визначена галузь професійної діяльності людини, певна посада з чітко визначеними посадовими обов'язками. Професійна компетентність педагога визначається через її *основні показники*: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння.

Професійно-особистісні якості (професіограми) педагога забезпечують успішну та ефективну педагогічну діяльність, а саме: педагогічну спрямованість (психологічну готовність), педагогічні здібності (професійну компетентність, майстерність), індивідуально-типологічні властивості.

Рефлексія - самоаналіз, самооцінка учасниками педагогічного процесу своєї діяльності, взаємодії. До *методів рефлексії* можна віднести: методи експертної оцінки, індивідуальної та групової оцінки, аналіз і узагальнення досвіду, метод взаємоконтролю, групового обміну враженнями тощо

Творчість – особлива діяльність, результатом якої є оригінальні, досконалі, об'єктивно і суб'єктивно нові, матеріальні та духовні цінності. Це нові знання як результат наукового дослідження чи відкриття, нові технічні ідеї (винаходи, інновації, рацпропозиції), нові педагогічні концепції, методики навчання і виховання, нові освітні теорії і технології тощо.

Творчі здібності – індивідуально-психологічні властивості особистості, що виступають передумовою успішного здійснення творчої діяльності у певних галузях – науці, техніці, технології, професійній тощо. Творчі здібності визначають оригінальність, продуктивність, швидкість, особистісну й суспільну значущість результату творчої діяльності, але не зводяться тільки до знань, умінь і навичок. Велике значення для формування і прояву творчих здібностей має розвинута інтуїція, асоціативний процес у ході сприймання дійсності, наявність стратегій і тактик організації творчої діяльності.

Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності.

Технологічна грамотність – відображає рівень володіння технологічними знаннями і розуміння природи технологічної діяльності, усвідомлення зв'язків між виробництвом і суспільством, а також впливу технологій на оточуюче середовище.

Як особистісне надбання технологічна грамотність характеризує здатність людини ефективно виконувати завдання і розв'язувати проблеми у сфері професійної діяльності, активне оволодіння сукупністю засобів і способів досягнення високих результатів.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

(ПРОФЕСІЇ: «кухар», «офіціант-бармен», «лаборант-органолептик»,
«кулінар-технолог»)

Об'єкт проектування: українська народна кухня.

Перелік проблем для дослідження:

- дослідження культурно-побутових традицій конкретного регіону;
- дослідження традиційних основ харчування українців (природно-географічні умови регіону, зумовлені ними напрями господарської діяльності; формування традиційного для української кухні набору харчових продуктів);
- вивчення особливостей харчових запасів українців у минулому (способів зберігання харчових продуктів);
- дослідження системи харчування українського народу (асортименту страв української народної кухні: щоденних, святкових, обрядових);
- вивчення народних свят календарного циклу (Свят-вечір, Різдво, Новий рік, Масляна, Великдень, Маковія, Спаса), асортименту страв, які до цих свят готувалися;
- вивчення сімейних свят і обрядовостей (весілля, народження дитини, хрестини та інші) та асортименту страв, які до них готувалися;
- дослідження національних українських традицій сервірування щоденного та святкового столу, культури подання страв і напоїв, традицій поведінки за столом, культури приймання їжі;
- вибір варіантів поєднання страв для сервірування столу залежно від його призначення;
- складання меню (дієти) залежно від віку людини, стану її здоров'я, її діяльності;
- вивчення основних принципів раціонального харчування;
- розрахунок собівартості приготованих страв;
- визначення енергетичної цінності страв;
- дослідження особливостей технології приготування українських народних страв залежно від призначення (щоденні, святкові, обрядові);
- дослідження шляхів популяризації традицій української народної кухні;

- дослідження традиційних для української кухні способів кулінарної обробки харчових продуктів.

Види проектів: інформаційний, пошуковий (дослідний), практично-орієнтований.

Етапи виконання проекту:

1. Організаційно-підготовчий:

- вибір теми проекту і об'єкту проектування;
- обґрунтування вибору виду проекту;
- визначення терміну виконання проекту.

2. Плануючий етап:

- визначення цілей і задач проекту;
- визначення актуальності, теоретичної і практичної значимості проекту;
- встановлення між предметних зв'язків за темою проекту та об'єктом дослідження;
- з'ясування методів виконання проекту;
- складання плану виконання кожного етапу проекту;
- визначення критеріїв оцінювання результатів кожного етапу проекту;
- визначення очікуваних результатів (продукту проекту).

3. Формуючий (конструктивний) етап:

- вивчення, аналіз, систематизація та узагальнення літературних джерел і Інтернет-ресурсів за темою проекту (етнографія, народознавство, технологія приготування страв тощо);
- проведення емпіричних досліджень (спілкування із знавцями національної кухні, анкетування, міні-маркетингові дослідження тощо);
- розробка технології приготування досліджуваної страви на основі технологічної та довідкової документації або ж відтворення технології приготування страви на основі пошукової роботи;
- розробка і оформлення інструкційно-технологічних карт приготування досліджуваних страв;
- розрахунок собівартості страви, що готуватиметься, обрахунок прибутку, розрахунок ціни.

4. Технологічний етап (у разі практично-орієнтованого типу проекту):

- виконання технологічних операцій, передбачених технологічним процесом досліджуваної страви;
- поточний контроль якості.

5. Заключний етап (захист проекту):

- презентація проекту (доповідь, публікація, відеофільм, сервірування столу в народному стилі, подання страви та її дегустація;
- обговорення проекту (розкриття можливостей використання результатів проектування у вигляді виставки, споживання, публікації, проведення майстер-класу);
- рефлексія учасників проекту;
- оцінювання результатів проекту.

Види презентацій проекту:

- *Інформаційний*: зібрана інформація про певний об'єкт може представлена у формі повідомлень, доповідей, рефератів, публікацій.
- *Практично-орієнтований* (практична діяльність пов'язана із створенням продукту): розробка технологічних карт, схем, таблиць, плакатів, стендів, проспектів, альбомів, журналів, сервірування столу, складання меню, виготовлення муляжів харчових виробів, розрахунків вартості страв тощо.
- *Ігровий*: відтворення елементів культурно-побутового життя українців минулого, імітація соціальних, ділових стосунків у певних життєвих ситуаціях.
- *Рекламний* (популяризація створеної продукції): організація виставок з розробленими супровідними рекламними текстами, буклетів, фото каталогів кулінарних виробів і страв.

Критерії оцінювання результатів проекту:

- актуальність і практична значимість розглянутих проблем;
- професійна спрямованість проекту;
- рівень використання інтерактивних методів навчання;
- рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- ефективність обраних методів вирішення проблем;
- значимість отриманих результатів;
- рівень проявлення творчості учасників проекту;
- аргументація доцільності прийнятих рішень в процесі захисту результатів проекту;
- рівень презентабельності результатів проекту.

«АБЕТКА» ДЕЯКИХ ПЕРСПЕКТИВНИХ ПРОФЕСІЙ У СУЧАСНІЙ СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ *

Асистент – особистий помічник, який не лише організовує роботу керівника фірми, підприємства, але й є своєрідним посередником: веде переговори від імені особи, яку представляє, розв’язує організаційні та практичні завдання; цінуються досить високий інтелект, комунікабельність, інші особистісні якості.

Аудитор веб-сайтів – здійснює експертизу сайтів щодо їх відповідності заявленій меті, зручності навігації сайтом, загальній привабливості для відвідувачі.

Баристо – фахівець із приготування та дегустації кави.

Візажист-стиліст – фахівець із догляду за красою обличчя, працює з обличчям клієнта з метою пошуку й надання певного образу.

Візажист-косметолог – визначає вид косметики, що найбільше підходить клієнту і усуває видимі (не хірургічні) дефекти, а також виготовляє індивідуальні (авторські) косметичні засоби.

Вітражист – виконує роботи, пов’язані з виготовлення вітражів, оформлює вітрини магазинів, салонів, інших елементів виставкових комплексів.

Гувернер – навчає і виховує дітей, здійснює початкову і загальнокультурну підготовку дитини до навчання в освітньому закладі. Серед вимог до професії – загальна культура й ерудиція, знання педагогіки, знання декількох навчальних предметів.

Макетник – фахівець із виготовлення макетів, розміщення компонентів на рекламних макетах, монтажу об’єктів зовнішньої реклами.

Маркетолог – дослідник ринку, який вивчає, прогнозує і формує попит на товари і послуги, визначає перспективи збуту, вивчає конкурентне середовище.

Метрдотель – фахівець, який здійснює контроль і керування персоналом готелю (офіціанти, бармени, покоївки та ін.).

Парфумер – фахівець, який добре розуміється в ароматах, складати із них композиції, пам’ятати запахи.

Пастижер – фахівець із виготовлення з натурального волосся і штучних волокон перук.

Ремюер – на підприємствах виноробної промисловості керує технологічним процесом переведення осаду на корок (ремюаж).

Сейлзмен – продавець, який пропонує продукти конкретної фірми дрібним продавцям (наприклад, на оптових ринках).

Сомельє – діяльність цього фахівці пов'язана із знанням вінотеки і пов'язаних з нею проведенням церемонії: як правильно відкоркувати пляшку вина, налити, подати до потрібної страви і що сказати при цьому.

Таксидерміст – інакше кажучи, «чучельник» - людина, яка виготовляє опудала птахів і звірів.

Титестер – дегустатор чаю, який оцінює зразки чаю за зовнішнім виглядом, смаком, кольором чайного листа, ароматом заварки.

Туроператор – менеджер із туризму: відправлення, прийом і обслуговування туристів за запропонованими напрямками.

Фігурант – фахівець-кондитер, який прикрашає кондитерські вироби.

Флорист – фахівець у галузі мистецтва створення композицій з рослин: доглядає за рослинами, складає з них як окремі букети за різними техніками, так і композиції інтер'єрів або заходів за визначеною тематикою.

* *Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей проведення уроку. – Харків: «Основа», 2011.- 287с.*

ЛІТЕРАТУРА

1. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти // Післядипломна освіта в Україні. – №6, 2011. – С. 27 – 31.
2. Волович В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні / В. Волович // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – № 4. – 2004. – С.192–198.
3. Грищенко І.М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів // Актуальні проблеми економіки. – №7 (109), 2010. – С. 56 – 61.
4. Даниленко Л. Сучасні підходи до управління навчальними закладами в умовах інноваційного розвитку // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – Спецвипуск. – С. 14 – 16.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав. – 2004. – С.47 – 52.
6. Завалевський Ю. І. Сутність інноваційної педагогічної діяльності. – Педагогічний дискурс, випуск 17, 2014. – С.63 – 69.
7. Загорний М.П. Актуальні проблеми маркетингового менеджменту в ресторанному сервісі: Методичні рекомендації. – Донецьк: ДІПО, 2008. – 56с.
8. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ . – (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16), 2011. – 560 с.
9. Ковальчук В., Оршанський Л. Професійна підготовка на засадах компетентнісного підходу // Молодь і ринок. – №11-12, 2016. – С.6 –10.
10. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційний аспект. – Київ, 2005. – 172 с.
11. Николаева Н. В. Образовательные квест-проекты как метод и средство развития навыков информационной деятельности учащихся [Электронный ресурс] / Н. В. Николаева //Вопросы интернет-образования, №7, 2008. – Режим доступа: <http://vio.fio.ru/vio07>.
12. Олійник А. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні у контексті Болонських декларацій / Анатолій Олійник // Вища освіта України, № 1, 2007. – С. 42 – 49.
13. Освіта дорослих: енциклопедичний словник /за ред.. В.Г.Кременя, Ю.В.Ковбасюка; [упоряд.: Н.Г.Протасова, Ю.О.Молчанова, та ін.]; НАПНУ, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України [та ін.]. – К.: Основа, 2014. – 496с.

14. Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти: зб. наук – експерт. мат/ за ред. Грицяк Н.В. – К: НІСД. – 2009. – С. 5 – 6.
15. Решітник П.М. Професійна освіта і компетентність / П.М. Решітник, Н.Г. Батечко // Науковий вісник НАУ, № 88, 2005. – С.157 – 162.
16. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації /С.С.Шевчук. – Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «УМО» НАПНУ. – 2017. – 106 с.
17. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі : навч.-метод. посіб. / С.С. Шевчук. – Біла Церква : БІНПО УМО НАПНУ, 2015. – 110 с.
18. Шевчук С.С. Інноваційні підходи до навчання професії: методичний посібник. – Донецьк: ІІО ІІІП УМО, 2009. – 117 с.
19. Шевцова О.Г. Веб-квест – один из наиболее эффективных способов применения Интернета для внедрения ролевых игр в обучение [Электронный ресурс] / О.Г. Шевцова // XVIII Международная конференция – выставка «Информационные технологии в образовании (ИТО – 2008) [сб.трудов]. – Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2008/>.

УДК 378.147
ББК 64.9 (11)
Ш 30

Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: Навчально-методичний. /С.С.Шевчук. – Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «УМО» НАПНУ. - 2018.- 139с.